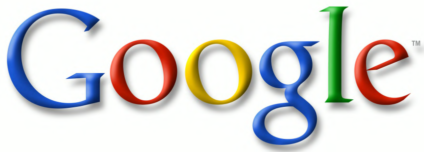
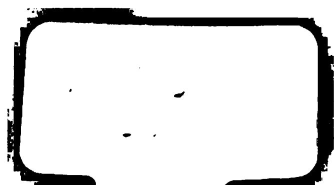
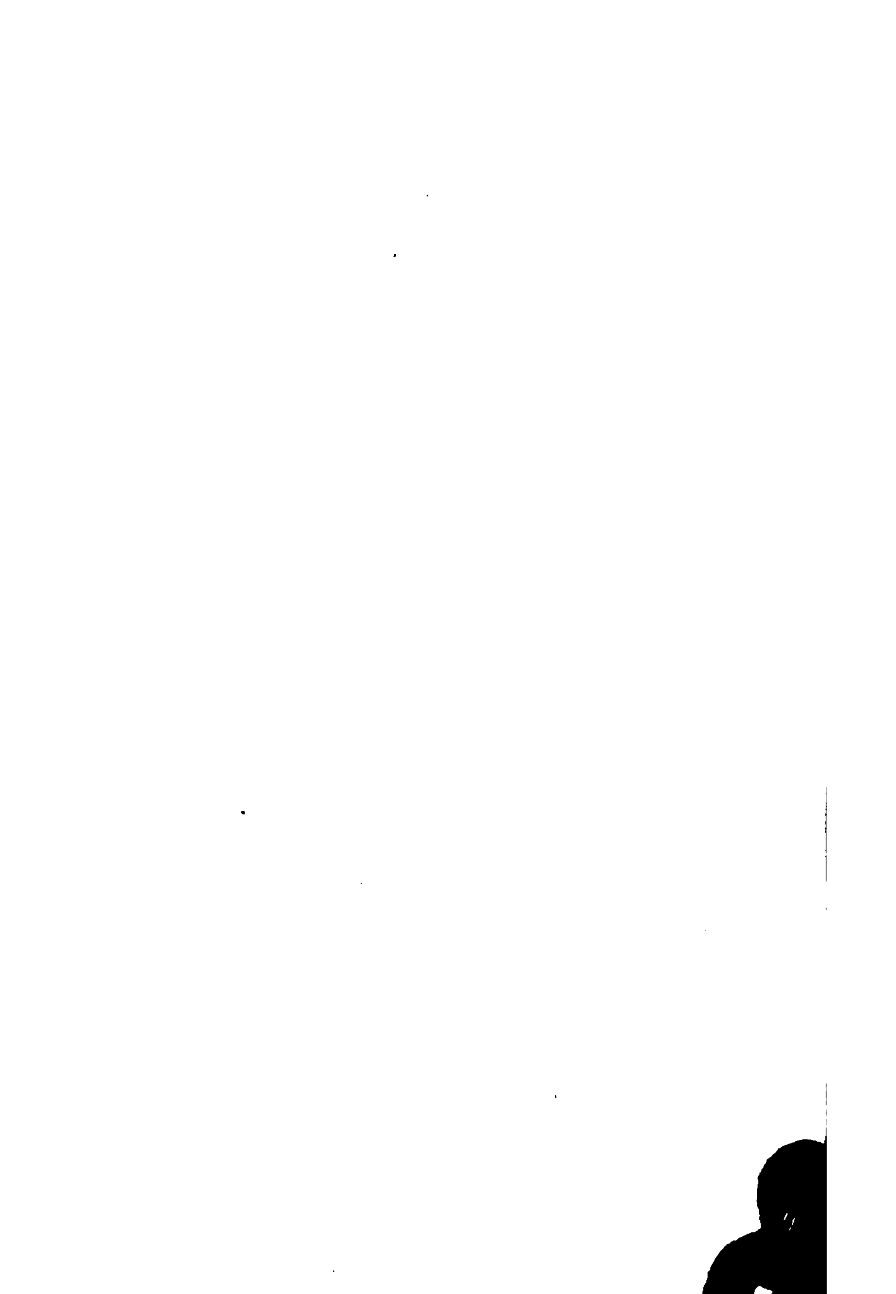

NYPL RESEARCH LIBRARIES
3 3433 07586750 1

HEMSÖBORNA

AF

AUGUST STRINDBERG.

HEMSÖBORNA.

SKÄRGÅRDSBERÄTTELSE

AF

AUGUST STRINDBERG.

STOCKHOLM.
ALBERT BONNIERS FÖRLAG.

TREDJE TUSENDET.

STOCKHOLM.
ALB. BONNIERS BOKTRYCKERI 1887.

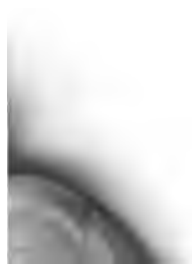

FÖRSTA KAPITLET.

Carlsson går in i tjensten och befinnes vara en spelfogel.

Han kom som ett yrväder en April-afton och hade ett höganäskrus i en svångrem om halsen. Clara och Lotten voro inne med sköt-ekan för att hemta honom på Dalarö-brygga; men det dröjde evigheter, innan de kommo i båt. De skulle till handelsman och ha en tunna tjära och på abeteket och hemta gråsalfva åt grisen, och så skulle de på posten och få ett frimärke, och så skulle de ner till Fia Löfström i Kroken och låna tuppen mot ett halfpund småtärna till notbygget, och sist hade de hamnat på gästgifvaregården, der Carlsson bjudit på kaffe med dopp. Och så kommo de ändtligen i båt, men Carlsson ville styra, och det kunde han inte, för han hade aldrig sett en råseglare förr, och derför skrek han, att de skulle hissa focken, som inte fans.

Och på tullbryggan stodo lotsar och vaktmästare och grinade åt manövern, när ekan gick öfver stag och länsade ner åt Saltsäcken.

— Hörru, du har hål i båten! skrek en lotslärling genom vinden; — Stopp till! Stopp

till! och medan Carlsson tittade efter hålen, hade Clara knuffat undan honom och tagit roret, och med årorna lyckades Lotten få ekan upp i vinden igen, så att nu strök den ner åt Aspösund med god gång.

Carlsson var en liten fyrkantig vermländing med blå ögon och näsa krokig som en syskonhake. Liflig, lekfull och nyfiken var han, men sjöaffärerna förstod han inte alls, och han var också kallad ut till Hemsö för att ta hand om åker och kreatur, som ingen annan ville ta befattning med, sedan gubben Flod gått ur lifvet och enkan satt ensam vid gården.

Men när Carlsson nu ville börja pumpa flickorna om ställningar och förhållanden, så fick han rigtiga skärkarlssvar:

— Ja si, det *vet* jag inte! Ja si, det kan jag *inte* säga! Ja si, det vet jag *rakt* inte.

Så dem blef han inte klok på!

Ekan plaskade fram mellan holmar och skär, medan alfågeln gackade bakom kobbarne och orren spelade inne i granskogen; det gick öfver fjärdar och strömmar, tills mörkret föll och stjernorna tågade upp. Då bar det af ut på det stora vattnet, der Hufvudskärsfyren blinkade. Och ibland strök man förbi en ruskprick, ibland ett hvitt sjömärke, som såg ut som ett spöke; än lyste qvarliggande snödrifvor som lärft på bleke, än döko skötvakare upp ur det svarta vattnet och skrapade mot kölen, när man gick öfver dem; en yrvaken trut skrämdes upp från

sin kobbe och tutade lif i tärnor och måsar, som gjorde larm, värre än hin håle, och längst ut, der stjernorna gingo ner i sjön, syntes ett rödt och ett grönt öga af en stor ångare, som släpade fram en lång rad runda ljus, utsläppta genom salongsventilerna.

Allt var nytt för Carlsson och han frågade om allt; och nu fick han svar, så många, att han kände sig tydligt vara kommen på främmande mark.

»Han var oppe från land,» hvilket ville säga ungefär detsamma som att inför stadsbon vara från landet.

Så smackade ekan in i ett sund och fick lä, så att man måste ta ner och ro. Och snart inkomna i ett nytt sund sågo de ett ljus lysa ut från en stuga inne mellan alar och tallar.

— Nu ä vi hemma, sa Clara och båten sköt in i en smal vik, der en ränna var huggen genom vassen, hvilken rasslade mot båtsidorna, och väckte en lekgädda, som gått och spekulerat kring en stångkrok.

Byrackan gaf skall och en lykta syntes röra sig uppe vid stugan.

Ekan blef emellertid fastgjord vid broändan och urlastningen började. Seglet rullades på råt, masten togs ur, och stagen virades med tågnålarne omkring. Tjärtunnan trulladas i land, och byttor, krus, korgar, knyten lågo snart på bron.

Carlsson tittade sig omkring i halfskymningen och såg idel nya och ovanliga ting. Utan-

för bron låg sumpkistan med sitt hifspel, och utmed brons långsida gick ett räcke, som var fullhängdt med vakare, fästor, draggar, sänkor, linor, långrefvar, krok, och på broplankorna stodo strömmingstrummor, tråg, tinor, kar, bunkar, långrefslådor; vid brohufvet låg en sjöbod fullhängd med vettar, till hafsskytte uppstoppade ejdrar, skrakar, prackor, svärtor, knipor, och under takskägget lågo på hållare, segel och master, åror, båtshakar, rortullar, öskar, isbillar, lak-klubbor. Och på land stodo gistgårdar med strömmingsskötar, så stora som de största kyrkfönster, flundernät med maskor, som man kunde få armen i, abborrgarn, nybygda och hvita som de finaste slädnät; men rätt opp från bron gick det som en herrgårdsallé med två rader klykstör, och på dem hängde stora bordnoten. Och längst upp i gången kom nu lyktan och kastade sitt sken på sandgången, som gnistrade af musselskal och torkade fiskgälar, och i noten blänkte qvarblifna strömmingsfjäll som rimfrost i spindelnät. Men lyktan lyste också på ett gammalt gum-ansigte, som tycktes torkadt af blåst, och på ett par små vänliga ögon, som krumpit ihop vid spiselden. Och framför gumman kom hundrackan, en raggig best, som kunde gå lika bra i sjön som på land.

— Nå, ä ni hemma nu, kära hjertans, helsade gumman, — och har ni gossen med er?

— Jo, här ä vi, och hä ä Carlsson, ska moster se! svarte Clara.

Gumman torkade sin högra hand på förklädet och räckte den åt drängen.

— Välkommen då, Carlsson, och må han trifs hos oss. — Har ni fått med kaffet och sockret, flickor, och seglena är inne i bo'n? — Så, kom då upp, så ska ni väl ha något att äta.

Och sällskapet tågade upp för backen, Carlsson tyst, nyfiken, i väntan att få reda på huru hans lif skulle ställa sig på den nya platsen.

Det brann eld i spisen inne i stugan och det hvita slagbordet hade en ren duk på; och på duken stod en bränvinsflaska hopsnörd midtpå som ett timglas, och rundt kring henne Gustafsbergskoppar med rosor och förgätmigej; en nybakad bulle och skörtorkade skorpor, en smörtallrik, sockerskål och gräddkanna fullbordade uppdukningen, som Carlsson fann rikemansaktig och som han ej väntat sig så långt bortom all ära och redlighet. Men stugan sjelf såg inte heller dålig ut, när han mönstrade henne i det flammande skenet från spisen, som korsade sig mot talgljuset i messingsstaken och lyste i mahognychiffonierns något suddiga polityr, speglade sig i väggklockans lackerade fodral och messingspendel, gnistrade i silfverinläggningarne på de långa fågelbössornas damascherade pipor och ritade upp de förgylda bokstäfverna på ryggarne af postillor, psalmböcker, almanackor och bondepraktikor.

— Stig fram, Carlsson, bjöd gumman, och Carlsson, som var en nyare tids barn, sprang

verkligen inte ut på logen, utan steg genast fram och satte sig på en bänksoffa, under det flickorna ordnade med hans kista, som kom ut i köket, hvilket låg på andra sidan farstun.

Gumman häktade af kaffepannan och lade i klarskinnet; krokade på igen och gaf henne ett litet kok samt förnyade bjudningen, denna gång med tillägg, att Carlsson skulle sitta ner vid bordet.

Drängen satt och rullade mössan och passade på vindkasten, hur han skulle ställa sina segel, för det var alldeles tydligt, att han beslutat sig för att stå väl med vederbörande, men som han inte visste ännu, om gumman var af den sorten som tålde att man pratade, vågade han inte slå upp språklådan med detsamma, förrän han hade hört hvar landet låg.

— Det var en rasande rar chiffonier, det der, tog han till och fingrade på messingsrosorna.

— Hm! sa gumman, — men det är inte så mycket i henne.

— Hå, det vet jag visst det, smickrade Carlsson på och trädde in lillfingret i nyckelhålet till klaffen; — der är nog moltum, der!

— Ja, det fans väl en skilling der förr, när hon kom hem från auktion, men Floden skulle i jorden, och Gusten på excesisen, och så har det ingen reda varit mer på gårn. Och så tog de sta och byggde nya stugan, som ingen nytta

var till, och så gick det undan för undan. Lägg i sockret nu, Carlsson, och drick en kopp kaffe.

— Ska jag börja, jag? krusade drängen.

— Ja, efter ingen ännu är hemma, svarade gumman. — Den välsignade gossen är ute på sjön med bössan och så tar han Norman med sig, så det blir aldrig något uträttadt. Bara de kan komma ut och klå efter en fogel, så låter de kreatur och fiske gå öfver styr, och ser Carlsson, det är derför han har kommit hit för att styra till rätta; och derför ska han hålla sig liksom litet för mer och ha ett öga på gossarne. Vill han inte ta en skorpa, Carlsson?

— Ja, se moster, är det så att jag ska vara liksom för mer, så att de andra lystra på mig, då ska det också vara ordning, och då ska jag ha ett ryggstöd, för jag känner gossarne, när man ska vara du och gemen med dem, tog Carlsson sitt landfäste, när han kände hvar han var hemma.

— Hvad sjöaffärderna anbelangar, så lägger jag mig inte i dem, för dem känner jag inte, men på land, der är jag hos mig, och der vill jag råda.

— Ja, det der ska vi ordna om i morgon; då ha vi söndag, och få språka vid dagsljus. Nu ska Carlsson ta en half, så får han gå och lägga sig sedan.

Gumman slog i en påtår, och Carlsson tog timglaset och lät det rinna till en dryg fjerdedel i koppen. Och sedan han druckit en slurk,

kände han sig benägen att uppta det fallna samtalet, som berört honom ytterst angenämt. Men gumman hade rest sig för att pyssla i spisen, flickorna rände ut och in, och rackan gaf skall på gården, så att uppmärksamheten drogs utåt.

— Så, nu ha vi gossarne hemma, sade gumman.

Och nu hördes röster utanför och rasslet af klackjern emot bergknallarna, och mellan balsaminerna i fönstret såg Carlsson ute i månskenet två manshamnar med bösspipor uppöfver axlarne och packningar på ryggarne.

Rackan skällde i farstun, och strax öppnades dörren till stugan. In kom nu klifvande sonen i sjöstöflar och stortröja; och med den lycklige jägarens säkra stolthet slängde han jagtväskan och en knippa ejder på bordet vid dörren.

— God afton, mor, der har du kött! helsade han utan att ännu märka den nykomne.

— God afton, Gusten. Ni ha varit borta länge, helsade gumman igen, under det hon kastade en ofrivilligt belåten blick på de praktfulla ejderhanarna i deras kolsvarta och krithvita drägter med de rosenfärgade brösten och de sjögröna nackarna. — Ni har haft godt skytte, ser jag. Nå, se här ha vi Carlsson nu, som vi ha väntat!

Sonen kastade en forskande blick ur sina små, hvassa ögon, som halfskymdes af ljusröda ögonhår, och ändrade genast min, som, ifrån att ha varit öppen, blef blyg.

— God afton, Carlsson, sade han kort och skyggt.

— God afton sjelf, svarte drängen och anslog en ledig ton, färdig att bli öfverlägsen så fort han fått den nye mannen klar för sig.

Gusten tog högsätesplatsen med armbågen på fönsterbrädet och lät modern ge sig en kopp kaffe, i hvilken han genast lade bränvin, och drack, under det han i smyg betraktade Carlsson, som tagit foglarne och undersökt dem.

— Det är präktiga djur, de här, sa Carlsson och klämde dem öfver bröstet för att känna, om de voro feta. — Han är snäll skytt, kan jag se, för skotten sitter på rätta stället.

Gusten svarade med ett listigt grin, för han hörde genast, att drängen inte förstod skytte, då han berömde skott, som satts in medfjärs och gjort foglarne odugliga till vettar.

Men Carlsson gick på oförfäradt och pratade, berömde skälsskinnsväskorna, prisade bössan och gjorde sig så liten som möjligt, så okunnig om sjösakerna som han verkligen var, och mer till.

— Hvar har du gjort af Norman? frågade gumman, som började bli sömnig.

— Han håller på att bära opp grejorna i boden, svarte Gusten, — men han kommer väl snart.

— Och Rundqvist har redan lagt sig, nå det är på tiden också, och Carlsson kan vara trött, som har varit ute och färdats. Jag ska

visa honom till rätta hvar han ska ligga, om han följer med.

Carlsson ville gerna stanna qvar och se timglaset rinna ur, men antydningarne voro för öppna, att han längre skulle våga fresta. Och gumman följde honom ut i köket, men kom strax in igen till sonen, som genast återtagit sin frimodiga min.

— Nå, hvad tycker du om honom? frågade gumman; — han ser mig regäl och villig ut.

— N-eej! drog Gusten ut sitt svar. — Tro inte den, mamma, han pratar smörja, den hålen!

— Åh, så du säger; han kan vara ordentlig ändå, fast han är språksam.

— Tro mig du, mamma, det der är en spelfogel, som vi få dras hårdt med, innan vi bli fri från honom. Men det gör inget, det; han ska få arbeta för maten, och inte ska han komma mig för när, inte. Ja si, du tror aldrig hvad jag säger, men du får väl se, du får väl se! Och så ångrar du dig, när det är för sent! Hur var det inte med gamla Rundqvisten! Han var också så mör i mun, men i ryggen var han lenare ändå, och så fick vi hanka me'n, och nu lär vi ha honom till döddagar. Såna der hymlare, som ä kringa i mun, är bara stora i grötfatet. Tro du mig!

— Ja si, Gusten, du är som far din; aldrig tro folk om godt och begära orimligheter sen! Rundqvisten är inte någon sjökarl, utan oppe ifrån land också, men han kan så mycket, som

andra inte kan; och sjökarlar få vi aldrig mer, för de gå till flottan och tullen och lotsverket, så hit kommer bara landsfolk. Ja, ser du, man får ta hvad man får.

— Ja, det vet en nog, att ingen vill tjena mer, utan alla ska gå till kronan, och hitut samlas allt skrap oppe ifrån land. Inte må en tro, att något ordentligt folk drar ut i skären, som inte har sina orsaker, och derför säger jag som förr: se opp med ögona!

— Ja du, Gusten, du skulle se opp med ögonen, återtog gumman, — och hålla reda på ditt, för det blir ditt alltsammans ändå, och du skulle vara hemma och inte ligga på sjön jemt och samt och åtminstingen inte ta folket från arbete, som du gör.

Gusten plockade på en af ejdrarne och svarte:

— Åhja, mor, men du tycker nog om att få stek på bordet, när det vankats salt fläsk och torrfisk hela vintern, så det ska du inte tala på. Och för resten, så, jag går inte på krogen, jag, och något ska en ha att roga sig med. Mat ha vi ju, så det räcker, och lite pengar på banken med, och gården ruttnar inte; vill han brinna, så kan han få det, efter som han är brandförsäkrad.

— Ja, inte ruttnar gårn, det vet en nog, men allting annat faller sönder; gärsgårdarne ska lagas, dikena ska tas opp, logtaket multnar, så det dryper in på kreaturena; inte en bro är hel, båtarne är sköra som fnöske, nätena ska

lettas och mjölkkällarn skulle täckas. Ock-ock-ock, det är så mycket som skulle göras och aldrig blir gjordt. Men nu ska vi väl se till, om inte det kan bli af ändå, efter som vi ha fått en enkom till att ordna me't, och få se om inte Carlsson är mannen till'et.

— Nå, så lät 'en göra't då! snäste Gusten och reste med handen sitt kortsnaggiga hår på ända, så att det stod som spik. — Se der är Norman! Kom och ta en half nu! Norman!

Norman, en liten bred hvithårig, med hvita gryende mustacher och blåa ögon, kom nu in i stugan och slog sig ner hos jagtkamraten, sedan han helsat gumman. Och när de båda hjeltarne tagit fram sina lerpipor ur västfickorna och stoppat med svarta ankaret, började de på jägarvis, vid en kaffehalfva, gå igenom, skott för skott, alla sina bragder ute i hafsbandet. Och foglarne undersöktes med fingrarne i skottsåren, och haglen räknades, oafgjorda träffar förhandlades, och nya planer till andra utflykter uppkastades.

Emellertid hade Carlsson kommit ut i köket för att få sitt nattherberge.

Det var en ryggåsstuga och såg ut som en skuta med kölen i vädret, flytande på lasten, bestående af all verldens gods. Högst upp under den sotade takåsen hängde garn och fiskredskap på bjelkarne; derunder voro bräder och båtbord stufvade till torkning; lin- och hamphärfvor, draggar, smidesjern, lökknippor, talgljus, mat-

säcksskrin; på en tvärbalk lågo nystoppade vettar i en lång rad; på en annan voro fårskinn kastade; från en tredje dinglade sjöstöflar, sticktröjor, linnen, skjortor och strumpor; och mellan balkarne gingo brödspett med hålkakor, käppar med ålskinn, störar med långrefvar och stångkrok.

Vid gafvelfönstret stod matbordet af omåladt trä, och vid väggarne tre utdragssoffor, bäddade och med ganska rena, men grofva lakan.

I en af dessa hade gumman anvisat Carlsson en plats och, sedan hon aflägsnat sig med ljuset, lemnat den nykomne i skymningen, som endast svagt upplystes af glöden från spisen och en kort månstrimma, som lagt sig på golfvet klufven och rutad af fönstrets post och spröjsar. Af blygsamhetsskäl bestods intet ljus vid sänggången, då flickorna också hade sina sofplatser i köket, och Carlsson började afklädseln i skumrasket. Han fick af rocken och stöflarna, tog uret ur västfickan för att dra upp det vid skenet af kolelden i spisen. Han hade satt nyckeln i hålet och började vrida med något ovan hand, ty klockan var endast i gång om söndagarne och vid högtidliga tillfällen, då han hörde en djup knarrande stämma stiga upp från sängkläderna:

— Nej si fan har klocka också!

Carlsson röck till, tittade ner och såg i glödskenet ett lurfvigt hufvud med ett par pliriga ögon upphängdt på stödet af två håriga armar.

— Angår det dej, du? svarade han för att inte vara svarslös.

— Angången ringer de i körkan, fast jag aldrig går dit! svarte hufvudet. — Men det var en schangtil karl i alla fall, som har saffian i stöfvelhalsarna.

— Jo, jag skulle tro det, och galoscher har han också, om han sätter till!

— Nej, Jessus, har han galoscher också; då kan han bestämt bju' på en sup!

— Ja, det kan han också, om det gäller, svarade Carlsson afgjordt och gick efter höganäskruset. — Var så god och håll till godo.

Han tog ur korken, drack en klunk och räckte öfver kruset.

— Nå, Gud signe honom, jag tror rent af det är bränvin. Så, gutår och välkommen till by's! Nu säger jag du till dig, Carlsson, och du kallar mig tokiga Rundqvist, för så heter jag mest.

Och så kröp han under täcket.

Carlsson klädde emellertid af sig och kröp i säng, sedan han hängt sin klocka på saltskäppan och ställt stöflarna midt på golfvet, så att de röda saffianskilarna skulle synas utåt. Det var tyst i stugan och endast Rundqvist hördes snörfla borta vid spisen. Carlsson låg vaken och tänkte på framtiden; som en spik satt gummans ord i hufvudet, om att han skulle vara liksom förmer än de andra och att han skulle sätta gårdsbruket på fötter. Omkring den spiken värkte och bulnade det, och det var som han skulle ha

fått en växt i hufvudet. Han låg och tänkte på mahognychiffoniern och sonens röda hår och misstänksamma ögon. Han såg sig gå med en stor knippa nycklar på en stålring och skramla med den i byxlommen, och så kommer någon och ber om pengar, och så lyfter han på förskinnet, skakar på högra benet, sticker ner handen i fickan och känner nycklarne mot låret; och så plockar han på knippan, som när man reder dref, och när han fått fatt i den minsta nyckeln, som går till klaffen, sticker han in den i nyckelhålet, alldeles som med lillfingret i aftse, men nyckelhålet, som sett ut som ett öga med en ögonsten i, blir rundt och stort och svart som en bössmynning och öfver andra ändan af pipan ser han sonens röda sarföga sigta skarpt, lömskt, som om han ville försvara sitt guld.

Det gick i köksdörren och Carlsson röcks upp ur sin halfslummer. Midt på golfvet, dit månrutorna flyttat sig, stodo två hvitklädda kroppar, som snart dykte ner i en säng, hvilken knarkade ett väldigt tag som en båt mot en rankig brygga, och så lefde det i lakan och fnissades, tills det blef tyst.

— God natt, små flickor, hördes Rundqvists slocknande röst. — Dröm om mig, så är ni snälla.

— Jo, det brydde vi oss allt om, svarade Lotten.

— Tyst, svara inte den otäcken, varnade Clara.

— Ni är — så snälla — så! Om jag bara kunde vara så snäll — som — ni! suckade Rund-

qvist. — Ja, Herre Gud, man blir gammal och så får man inte sin vilja fram längre, och då är det bara skräp med lifvet. God natt med er, barn, och akta er för Carlsson, för han har klocka och saffiansstöflar! — Ja, Carlsson, han är lycklig, han! Lyckan kommer, lyckan går, lycklig den som flickan får. — Hva ligger ni och fnissar för der borta! — Hör nu, Carlsson, kan jag inte få en sup till, det är så rysligt kallt här bortnast, för det drar från spisen.

— Nej, nu får du inget mer, för nu ska jag sofva, snäste Carlsson, som blifvit störd i sina drömmar om framtiden, i hvilka hvarken förekommo vin eller flickor, och som redan satt sig in i sin ställning som »förmer».

Det blef tyst igen, och endast dofva ljud från jägarnes historier trängde genom de båda dörrarne och deremellan nattvindens sakta ryckande i spjellet.

Carlsson lade igen ögonen och hörde i slumren Lottens halfhöga stämma läsa utantill något, som han först inte kunde fatta, men som småningom släpade fram i en enda lång ramsa, ur hvilken han urskilde: och inledossickeifrestelse, utanfrälsossifrånondo, tyriketärditt, ochmaktenochhärlighetenievighetamen. God natt, Clara! Sof godt!

Och så snarkade det om en liten stund från flickornas säng, men Rundqvist drog timmerstockar så fönsterna skallrade, antingen det nu var på lek eller allvar. Men Carlsson låg half-

vaken och visste inte sjelf, om han var vaken eller sof, förrän han kände täcket lyftas och en knubbig och svettig kropp krypa ner vid sin sida.

— Det är bara Norman! hörde han en inställsam röst bredvid sig och förstod, att det var drängen, han skulle ha till sängkamrat.

— Jaså, det är skytten, som är hemkommen, knarrade Rundqvists rostiga bas. — Och jag trodde det var Calle som var ute för att skjuta på lördagsafton.

— Du kan visst skjuta du, Rundqvist, som ingen bössa har qvar, fräste Norman af.

— Kan jag inte? tog gubben opp, för att inte förlora sista ordet. — Jag kan skjuta svartstarar med rofbössa, jag, och det mellan lakan ändå.

— Har ni släckt elden? afbröt gummans välvilliga stämma genom dörren utifrån farstun.

— Javars! svarade korus.

— God natt med er då!

— God natt, moster!

Och så drogos långa suckar, och så pustades, flåsades och snusades, tills snarkningarne voro i gång.

Men Carlsson låg ännu halfvaken en stund och räknade fönsterrutorna för att bli sanndrömmad.

Andra Kapitlet.

Söndagshvila och söndagsvärf; den gode herden och de elaka fåren; morkullorna, som fingo hvad de behöfde, och drängen, som fick kammaren.

När Carlsson vaknade om söndagsmorgonen vid tuppens galande, voro alla sängar tomma, och flickorna stodo i underkjolen vid spisen, medan solen lyste fullt och bländande in i köket.

Carlsson sprang ledigt i byxorna och gick ut på backen för att tvätta sig. Der satt redan unga Norman på en strömmingstunna och blef klippt i håret af den allkunnige Rundqvist, som påtagit en ren nattkappa, stor som en daglig tidning, och bästa stöflarna voro också på. Vid en fotlös jerngryta, som blifvit anvisad som tvättfat, fick Carlsson med en klick grönsåpa verkställa sin söndagstvättning.

I stugfönstret, syntes Gustens fräkniga ansigte intvåladt, och under grymma grimaser åt en spegelbit, känd under namnet söndagstittaren, for han fram och åter med rakknifven, som blixtrade i solskenet.

— Ska ni åt körka i dag? frågade Carlsson såsom morgonhelsning.

— Nej, vi komma inte så tidt i Guds hus, svarte Rundqvist; — för vi ha två romilar dit och lika många dän, och man ska inte ohelga hvilodagen med onyttigt arbete.

Lotten kom nu ut och sköljde potatis, medan Clara gick till matboden att hemta salt fisk ur vinterkaret eller familjegrafven, i hvilken all småfisk, som dött i nät eller sump och inte kunde bevaras, blef nedsaltad huller om buller utan anseende till person och afsedda till husets löpande behof. Der lågo bleka mörtar sida om sida med röda sarfvar; pankor, gersar, sjuryggar, aborrar, små stekgäddor, flundror, lindare, lakar, sikar; alla med någon skavank: en sönderrifven gäl, ett urkrokadt öga, ett vilsegånget ljusterhugg i ryggen, en klack midt på buken och så vidare. Hon tog ett par göpnar, vaskade ur det mesta saltet och så gick sällskapet i grytan.

Medan frukosten stod på elden, hade Carlsson klädt sig och slog några lofvar ute på backen för att se på lägenheterna.

Stugan, som egentligen var sammanbygd af två, låg på en backknalle vid södra och inre ändan af en lång, temligen grund vik af fjärden och hvilken skar så djupt in i landet, att man ej såg stora sjön, utan kunde tro sig vara vid en liten insjö uppe i land. Backknallarne sänkte sig ner till en dal med betesmarker, ängar och hagar, hvilka voro kantade med löfskog af björk, al och ek. Norra sidan af viken var skyddad för de kalla vindarne genom en höjd, bevuxen

med granskog, och södra delarne af ön utgjordes af talldungar, björkhagar, mossar, kärr, mellan hvilka en åkerlapp här och der var upptagen.

På backen stod jemte boningshuset matboden, och ett stycke derifrån låg storstugan, ett rödt knuttimradt, ganska stort trähus med tegeltak, hvilket gamla Floden rest åt sig till undantag, men som nu stod obebodt, emedan gumman ej ville bo ensam der och onödigt många eldstäder skulle dragit för mycket på skogen.

Längre bort, åt hagen till, lågo fähus och loge; i en dunge af resliga ekar hade bastun och källaren sina skuggiga platser; och längst ut i södra ängen syntes taket af en förfallen smedja.

Nere vid vikens inre ända stodo sjöbodarne intill båtbryggan och der var äfven hamnen för båtarne.

Utan att beundra landskapets skönheter, syntes Carlsson dock angenämt tilltalad af det hela. Den fiskrika viken, de släta ängarne, de lutande åkrarne skyddade för vindarne och med godt fall, den täta timmerskogen, de sköna virkesträden i hagarne, allt lofvade goda afkastningar, om blott en kraftig hand satte magterna i rörelse och finge de nedgräfda skatterna upp i dagsljuset.

Efter att ha spankulerat hit och dit afbröts han i sina betraktelser af ett skallande »hoj», som gick ut från stuguqvisten och ekade kring vikar och land och strax derpå besvarades från logen, från hagen och från smedjan i samma ton.

Det var Clara, som ropade till frukost, och snart sutto de fyra karlarne kring köksbordet, der det stod nykokt potatis och salt fisk, smör, rågbröd och bränvin — efter som det var söndag. Gumman gick omkring och manade till god matlust samt kastade då och då ett öga på spisen, der det kokades åt höns och grisar.

Carlsson hade tagit plats vid bordets öfre kortända, Gusten hade valt ena långsidan, Rundqvist den andra, och Norman den nedre kortändan, så att man egentligen inte visste hvem som hade hedersplatsen, utan trodde sig ha fyra talmän i nämnd. Men Carlsson förde likvisst ordet och betonade sina utlåtanden med gaffelstötar i bordet. Han talade om jordbruk och boskap; men Gusten svarade ej, eller svarade med fiske och jagt, hvarvid Norman understödde, och Rundqvist satt som den opartiske söndraren, kastade på en tvedrägtens pinne här och der, när frid höll på att glimma upp, blåste på lågan, när den ville slockna, stack till höger och gaddade till venster och visade sällskapet, att de voro lika dumma och okunniga allihop och att han ensam hade hand om förståndet.

Gusten svarade aldrig Carlsson direkt, utan vände sig alltid till en granne, och Carlsson såg, att här var ingen vänskap att vänta.

Norman, den yngsta, kände alltid efter att han hade ett litet armbågstöd hos husbonden, som ändå var säkrast att lita sig till.

— Ja si, att lägga på grisar när man inte har mjölk i lagårn, si det var då rakt inte värdt, domderade Carlsson; — och mjölk kan man inte få, utan att man sår klöfver i höstsäden. Si det ska vara cirkulatsjon i jordbruket; det ska liksom cirkulera, det ena med det andra.

— Ja si, det är alldeles liksom med fisket, det också, vet ju Norman, vände sig Gusten till sin granne; — för si man kan inte sätta strömmingsskötarne, förrän flundrorna slutat ta, och man får inga flundror, förrän gäddan lekt ut. Si det ena liksom går i det andra, och der det ena släpper så tar det andra ve. Är det inte så, Norman, kanske?

Norman biföll utan motsträfvighet och tog för säkerhetens skull om refrängen, när han märkte, att Carlsson gjorde sig färdig att hugga in igen:

— Jo, det är nog så att det ena tar ve, när det andra släpper.

— Hvem är det som släpper sig? fann nu Rundqvist för godt inskrida, när Carlsson med en sarfstjert mellan tänderna gjorde stora åtbörder med armarne för att ro upp samtalet åt sin kant igen; men nu måste instämma i de andras grin, mera framkalladt af skadeglädje åt att jordbruket blef lagdt åt sidan, än åt den enkla roligheten. Och uppmuntrad af framgången började Rundqvist göra utvikningar på det lyckligt funna ämnet, så att något allvarsamt ord icke mer hade att påräkna någon åhörare.

När frukosten var slut, kom gumman in och bad Carlsson och Gusten följa med ut åt lagården och på gärdena, för att få samråda om sysslornas fördelning och se till hvad som skulle göras för att få gården på fötter; och sedan skulle man samlas inne i stugan för att läsa predikan.

Rundqvist lade sig på soffan vid spiseln och tände en pipa, men Norman tog sin dragharmonika och satte sig på förstuqvisten, medan de andra gingo upp åt lagården. Här fann Carlsson med en viss belåtenhet tillståndet öfverträffande hans förhoppningar om det värsta. Tolf kor lågo på knä och åto mossa och halm, sedan fodret tagit slut. Hvarje försök att resa dem var omöjligt, och sedan han och Gusten sökt få dem på benen genom att skjuta en planka under buken, lemnades de åt sitt öde tills vidare.

Carlsson skakade betydelsefullt på hufvudet, som en läkare när han går ifrån en dödsbädd, men sparade sina goda råd och förbättringsförslag tills vidare.

Med oxparet var det ändå sämre, ty de hade nyss slutat vårplöjan, och fåren hade bara bark att fnalla på från de längesedan afätna löfknipporna.

Svinen voro magra som jagthundar; hönsen sprungo omkring i lagården, och gödselhögar lågo kringkastade här och hvar, under det vattnet fick rinna ut i rännilar hvar det kunde.

Sedan allt var öfversedt och befunnet i lägervall, förklarade Carlsson, att här inte var annat göra än komma med knifven.

— Sex kor som mjölkar är mer än tolf som svälta! Och han undersökte speglarne och mjölkhålorna, och med stor säkerhet prickade han ut de sex, som skulle få äta upp sig och så gå till slagtarn.

Gusten gjorde invändningar, men Carlsson försäkrade och bedyrade: att de skulle gå till döden! De skulle dö så visst som han lefde!

Och sedan skulle det bli andra ordningar af. Men först och främst skulle det köpas torrt och godt hö, innan kreaturen släpptes på skogen.

När Gusten hörde tal om att köpa hö, gjorde han de lifligaste föreställningar mot att lägga ut pengar för sån't som man kunde ha sjelf, men gumman tystade ner honom med förklaringen, att han inte förstod saken.

Och efter några förberedande mindre anordningar lemnades lagården och man vandrade utåt gärdena.

Här lågo hela sträckor i träda.

— Ock-ock-ock! hördes Carlsson medlidsamt, när han såg så föråldradt bruk på en så god jord. — Ock-ock-ock! så barnsligt! Ingen menniska i verlden har träda mer, utan klöfvervall, och när man kan ta gröda alla år, hvarför ska man bara ta hvartannat?

Gusten förmenade, att skördar tagna år ut och in skulle suga ur jorden, hvilken ju behöfde hvila, den också liksom menniskan, men Carlsson afgaf en riktig om ock något dimmig förklaring öfver huru klöfvergrödan gödde jorden i stället för att suga den, utom att den höll åkern fri från ogräs.

— Si, det hade man då aldrig hört talas om: grödor som gödde, menade Gusten, hvilken ej kunde förstå Carlssons lärda utläggning om hur gräsväxterna tog sin mesta föda »ur luften».

Derpå granskades dikena och befunnos fulla med grundvatten, igenväxta och med dåligt aflopp. Säden stod fläckvis, som om man kastat ut kornet näftals, och ogräset frodades i ro mellan tufvorna. Ängarne lågo oröjda och tjolårslöfvet täckte och qväfde gräset i en enda hopklibbad kaka. Gärdsgårdarne voro fallfärdiga, broar saknades, allt var så bofälligt som gumman redan föreställt Gusten under föregående qvällens samtal. Men Gusten hörde inte på Carlssons djupgående granskningar, slog dem ifrån sig som något obehagligt man gräfde upp ur det förflutna, och fruktade det myckna arbete, som vinkade och än mer de pengar modern måste knipa fram med.

När de sedan togo af inåt kalthagen, blef också Gusten efter, och när de andra kommit till skogen, var han försvunnen. Gumman ropade först några hoj efter honom, men utan att få svar.

— Ja, så må han gå, mente gumman; — si det är så med Gusten, att han alltid har varit liksom lite slög och dofven, utom när han kan komma ut på sjön med bössan. Men Carlsson ska inte se åt'en, för det är inte något ondt me'n. Si det var så, att fadren ville liksom ha honom till något bättre och ville inte han skulle gå som dräng, utan lät'en hållas med det som roga'n; och när han var tolf år, så fick han egen öka, och bössa förstås, och sen var det ingen reda med honom. Men nu går fisket tillbakars och derför har jag måstat tänka på jorden som ändå till sistens är säkrare än sjön; och det skulle nog ha gått, om Gusten bara förstått till att hålla efter folket, men si han ska alltid göra sig så gemen med gossarna, och då går det inte någon vart med arbetet.

— Ja si det duger rakt inte att klema med folket, häktade genast Carlsson på; — och det ska jag säga moster också, här mellan fyra ögon, att ska jag vara liksom kustus, så må jag äta i stugan och sofva för mig sjelf på kammarn, för annars blir det ingen respekt, och jag kommer aldrig ur fläcken.

— Ja, si Carlsson, att äta i stugan, farhågade gumman, under det hon klef öfver stättan, — så lär det nog väl inte gå för sig. Folket är inte sådant numer, att de skulle lida att man åt annerstans än med dem i köket; det vågade inte Floden en gång på sistone, och Gusten har aldrig torts på det; och gör man det, så

är de så golika att göra spektakel med maten, och så sätter de sig på tvärn. Nej, så det kan väl nog inte bli, det. Men att han sofver på kammarn, är något annat och det ska vi se till; för resten tycker nog folket de är många ändå i köket, och Norman, tänker jag, sofver hellre allena i soffan än tillsammans med någon annan.

Carlsson fann för godt att vara nöjd med halfvunnet spel, och stoppade tillsvidare den andra pipan i säcken.

De kommo nu in i granskogen, der ännu en snödrifva, smutsig af dam och nerfallna barr, låg mellan ett par rullstensblock; granarne svettades redan kåda i den gassande aprilsolen och vid deras fötter blommade hvitsippor, och under hasselbuskarne stucko blåsippor opp genom de multnade löfvens genombrutna nervnät. Ur björnmossan uppsteg en varm fukt; mellan trädstammarne syntes gärdesglindret dallra öfver gärdsgården till ängen och längre bort blånade fjärden för en lätt bris; ekorrarna fnattrade uppe mellan grenverket och gröngölingen hamrade och skrek.

Gumman trippade före på den kala gångstigen öfver barr och rötter, och när Carlsson, som gick efter, såg hennes skosulor vika sig med smidiga steg och försvinna under klädningsfållen, erinrade han sig dervid, att han i går tyckte henne vara äldre.

— Moster är riktigt flink att spassera, fann sig Carlsson uppmanad att lufta sina vårkänslor.

— Ah, så han säger; en kunde tro att han ville ralliera med en gammal käring.

— Nej, si jag menar alltid hvad jag säger, försäkrade Carlsson trovärdigt, — och ska jag hålla steg med moster, så blir jag svett.

— Vi ska inte gå längre i alla fall, svarte gumman och stannade för att pusta. — Här ser Carlsson skogen likvisst, och här ha vi kreaturen mest om sommaren, när de inte är ute på kobbarne.

Carlsson kastade ett sakkunnigt öga på skogen och fann, att der stod många famnar bryggved i mått och att der fans goda timmer på roten.

— Men så fasligt illa ansad, ock-ock-ock, och här ligger skatar och ris qvar i en enda bråte, så hvarken ryss eller rackare kan komma fram!

— Ja, Carlsson ser sjelf hur det står till, och nu får en råda och ställa som en vill; och han skall nog ordna det bra, är jag säker om; inte sant, Carlsson?

— Ja, nog ska jag göra mitt, om de andra gör sitt, och det får moster hjelpa under med, ältade Carlsson, som kände i andanom att det icke skulle bli det lättaste att tillskansa sig en ställning som korporal, der gemenskapen var äldre i gården.

Under ideligt samspråk om huru Carlsson skulle kunna intaga och bevara sin öfverhöghet, hvilken han hos gumman inplantade som hufvudvilkoret för gårdens blifvande blomstring,

kommo de hem. Nu skulle predikan läsas, men ingen af karlarne var synlig. De två skyttarne hade gått på skogen med bössorna, och Rundqvist gömde sig väl som vanligt i någon solig backe, för så var det alltid när man skulle höra Guds ord. Carlsson försäkrade, att de kunde reda sig utan åhörare, och om flickorna öppnade dörrn till köket, fingo de också ett ord med till lifs, under det grytorna kokade. Och när gumman yttrade oro öfver att hon ej skulle kunna läsa, var Carlsson genast redo att åtaga sig värfvet.

— Ock-ock-ock! han hade läst så många predikningar i sin dar hos advokatfiskaln, så det skulle inte felas.

Gumman tog almanackan och slog upp dagens text, som i dag på andra söndan efter påsk befans handla om den gode herden. Carlsson fick ner Luthers Postilla från hyllan och tog plats på en stol midt på golfvet, så att han kunde inbilla sig att församlingen skulle se honom riktigt. Derpå slog han upp i psalmboken och började med hög röst, löpande på tonskalan, som han hört kolportörerna göra, och sjelf gjort, predika upp texten:

— »I den tiden sade Jesus till judarne: Jag är den gode herden: den *gode* herden låter sitt lif för fåren; men den som lejder är, och *icke* är herden, hvilken fåren *icke* tillhöra, ser ulfven komma och öfvergifver fåren och flyr.»

En underlig känsla af personligt ansvar bemägtigade sig uppläsaren, när han uttalade orden *jag* är den gode herden, och han tittade ut genom fönstret, betydelsefullt, såsom om han sökte de båda lejda flyktingarne Rundqvist och Norman.

Gumman nickade sorgset bifallande och tog katten upp i knä, som om hon öppnat sin famn för det förlorade fåret.

Men Carlsson läste på med af rörelse dallrande röst, såsom om han skrifvit det sjelf:

»Men den lejde flyr», — ja han flyr, broderade han — »ty han är *lejd*» — skrek han — »och vårdar intet om fåren.

Jag är den gode herden, och känner mina får, och mina känna mig» — tog han utantill efter, som det var ett språk ur katekesen. — Derpå sänkte han rösten, slog ner ögonen, såsom om han haft en djup sorg öfver menskornas ondska och framsuckade, starkt betonadt och med sidoblickar, icke utan ett visst illmarigt underförstånd, såsom om han med smärta angaf några okända skälmar, utan att precis vilja stå för anklagelsen:

— »Jag hafver ock *andra* får, som icke äro af *detta* fårahuset; dem måste jag ock draga härtill; och de *skola* höra min röst!» — Och med ett förklaradt leende, profetiskt, förhoppningsfullt, förtröstansrikt, hviskade han:

— »Och det skall vara *ett* fårahus, och *en* herde.»

— Och *en* herde! ekade gumman, som hade sina tankar på helt andra håll än Carlsson.

Derpå grep han an postillan; gjorde ett öfverslag öfver sidornas antal, grinade surt, när han såg, att det var »en lång rackare», men tog mod till sig och satte i gång. Behandlingen af ämnet gick något på sidan om hans syften och höll sig mera till den kristligt symboliska sidan, hvarför intresset ej var så lifligt som vid texten. I en rasande fart durkade han genom spalterna och ökade hastigheten, när han kom till vändningarne, så att han kunde väta på tummen och vända två blad på en gång, utan att gumman märkte något.

Men när han såg, att slutet kom nära, och han misstänkte amen skulle ta törn, sackade han af; men det var för sent, ty i sista vändningen hade han spottat för tjockt på tummen och tagit tre blad, så att han stötte på amen högst upp på sidan, alldeles som om han slagit hufvudet i en vägg. Gumman vaknade upp af stöten och tittade yrvaken på klockan, hvarför Carlsson tog om amen en gång till med litet garneringar »i fadrens, sonens och den helige andes och för Jesu vår frälsares skull».

För att afrunda slutet och försona hvad han brutit, läste han ett fadervår, så långsamt och tärande, att gumman, som kommit midt i solskottet, nickade ihop en gång till och hann morna sig, under det Carlsson, för att hindra alla obehagliga förklaringar, stack ner hufvudet i

venstra handen för att göra en tyst bön, som ej kunde afbrytas.

Gumman, som också kände sig brottslig, ville ådagalägga sin uppmärksamhet med att i sjelfvalda ordalag visa hvad hon inhemtat, men afklipptes af Carlssons ovilkorliga fordringar, enligt grundtexten och frälsarens egna ord, att det inte gick an med mindre, än att det skulle vara *ett* fårahus och *en* herde! *En* uteslutande, *en* för alla, *en*, *en*, *en!*

Clara hojade med detsamma till middag, och nu hördes ur skogens djup två glada igenkänningshoj, beledsagade af böss-smällar, och ur smedjans skorsten steg som ur en hungrig mage Rundqvists mera originella po! som ingen kunde misstaga sig på.

Och strax derpå syntes de förvillade fåren med lätta steg skynda till matgrytan, der de mottogos af lindriga förebråelser af gumman för uteblifvandet; men svarslös var ingen af de oskyldiga, som bedyrade, att de icke hört någon kalla på dem, annars skulle de *genast* ha kommit.

Carlsson förhöll sig värdig som en söndag vid middagsbordet, men Rundqvist talade i dunkla tungomål om jordbrukets högst »markvadiga» framsteg, så att Carlsson förstod, att han redan var invigd och upptagen i oppositionspartiet.

Efter middagen, vid hvilken ett par ejdrar, kokta med mjölk och pepparkorn, bestått anrättningen, gick allt manfolk på afskilda rum att

sofva, men Carlsson tog sin psalmbok ur kistan och satte sig ute på backen, der det fans en torr sten, och vände ryggen mot stugfönstren, medan han slumrade lite, hvilket gumman tyckte vara mycket lofvande på en eljes till spillo gifven söndagseftermiddag.

När Carlsson tyckte, att tillräckligt lång tid åtgått för att göra andakten trolig, reste han sig, gick in i stugan utan att knacka och röck fram med sin begäran att få se kammaren. Gumman ville uppskjuta och förebar rengöring och annat mer, men Carlsson stod på sig och blef förd opp i vinden, der verkligen längst in under takstolarne en liten fyrkantig låda var intimrad och öppnade sig med ett fönster på gafveln, som nu var doldt af en blårandig rullgardin. Kammaren upptogs af en säng och ett litet bord framför fönstret med en vattenkaraffin. På väggarne hängde något, som genom de hvita, skylande lakanen såg ut som kläder och vid närmare påseende äfven befans vara det, ty här stack en rockkrage upp med sin hängare, här slank ett byxben fram. Nedanför stod ett helt stall med skodon, mans och qvinnors om hvarandra, och borta vid dörren en väldig jernbeslagen kista med en drifven låsskylt af koppar.

Carlsson drog upp rullgardinen och öppnade fönstret för att släppa ut den af fukt, kamfer, peppar och malört blandade luften, samt lade mössan ifrån sig på bordet, förklarande, att här skulle han sofva godt, och mot gummans far-

hågor om kylans störande inflytande, bekände han sig vara van att ligga kallt, hvilken fördel han omöjligt kunde bekomma i det varma köket.

Gumman tyckte det gick väl raskt och ville först ta ut kläderna för att de inte skulle bli tobaksrökta, men Carlsson lofvade att inte röka tobak och bad och besvor att kläderna skulle få vara qvar: han ville inte alls se åt dem, och moster skulle inte göra sig omak och rusta om för hans räkning. Han skulle krypa i säng om qvällen och slå ut sjelf och bädda upp om morgon, och ingen skulle behöfva titta in der, för han förstod nog, att moster var rädd om sina tillhörigheter, och här tycktes vara fasligheter med moltum.

När gumman var kullpratad, gick Carlsson ner, knogade upp sin kista och sitt bränvinskrus, hängde sin tröja på en spik vid fönstret och stälde sina sjöstöflar bredvid de andra skoparen.

Derpå bad han om ett samtal, vid hvilket Gusten skulle närvara, för nu skulle arbetet utdelas och hvar man få sin post.

Gusten anträffades med någon svårighet och förmåddes sitta en stund i stugan; men han deltog ej i förhandlingen, och svarade på tillfrågningar endast med invändningar, uppkastande svårigheter, med ett ord, satte sig på tvärn.

Carlsson sökte vinna honom med smicker, krossa honom med sakkännedom, inge honom aktning med den äldres öfverlägsenhet, men det var bara vatten på elden. Slutligen tröttnade

alla parterna och Gusten var försvunnen, innan man visste ordet af.

Det hade emellertid blifvit afton och solen sjönk i töcken, som snart drogo upp och täckte himlen med små fjädermoln; luften förblef ljum. Carlsson spatserade på måfå neråt ängen och kom in i oxhagen; vandrade vidare under de blommande, ännu halft genomskinliga hasselbuskarna, som bildade liksom en tunnel öfver det drog der strök fram och ledde till sjöstranden, der bryggveden brukade hemtas af uppköparens jakt.

Plötsligen stannade han och fick genom enbuskarne sigte på Gusten och Norman, som voro uppstälda på en berghäll i gläntan, som der öppnade sig, och med bössorna på helspänn och lägg an tittade sig omkring åt alla håll och kanter.

— Tyst, nu kommer han! hviskade Gusten, så högt dock att Carlsson hörde det och, troende sig vara åsyftad, stack sig undan i buskarne.

Men öfver de unga granarne kom en fogel flygande, långsamt och knägigt som en uggla, med slokiga vingar, och strax derpå kom en till.

— Knorr-orr-orr-vip! hördes det i luften, och så pang! pang! ur båda bössorna, ur hvilka haglen och röken stodo som qvastar.

Det knastrade i en björks qvistar och en morkulla dinglade ner ett stenkast från Carlsson.

Skyttarne sprungo till och fångade upp bytet, som gaf anledning till en liten meningsvexling.

— Den har fått hvad den behöfde, sade Norman och burrade opp bröstfjädrarne på den ännu varma fogeln.

— Jag vet en till, som skulle ha hvad han behöfde! menade Gusten, som reds af andra bitankar oaktadt jagtfebern. — Tänk en sån håle, som ska ligga på kammarn nu också!

— Nej, ska han? vädrade Norman.

— Jo, och så ska det bli ordning på gårn! Liksom inte vi visste det bättre än han, hvad som är ordning. Men, så är det: nya qvastar sopa bäst, så länge de är nya, förstås; men vänta han mig, ska han få se på besen! Inte är jag den, som väjer för en sån der friskalare! Kom han bara, så ska han få känna på att sitta hårdt! — Tst! nu kommer den andra igen!

Skyttarne hade laddat om och sprungo upp på passet igen, men Carlsson smög sig varligt hem, besluten att sätta sig i anfallsställning, så snart han gjort vederbörliga rustningar.

Om aftonen, när han kom upp på kammaren, fått ner rullgardinen och tändt på ljuset, kände han sig först något beklämd, emedan han var ensam; och en viss fruktan för dem han afsöndrat sig ifrån kröp öfver honom. Förr var han alltid van att alla tider på dygnet känna sig i flock, alltid redo att höra sig tilltalas, alltid egande tillgång till en åhörare, när han ville språka. Nu var det tyst omkring honom, så tyst att han, af vanan, väntade sig bli tilltalad och tyckte att

röster hördes, der inga voro; och hans hufvud, som hittills afbördat sig alla tankar i taladt ord, började fyllas med ett öfverskott af oförbrukadt tankefrö, som grodde och sprängde och ville ut i hvad form som helst, och gjorde olust i kroppen, så att sömnens hvila ej kunde infinna sig.

Han tog sig då före att vandra i strumplästen fram och åter, mellan fönstret och dörren i den trånga kammaren och samlade hela sin uppmärksamhet på morgondagens blifvande arbete; ordnade göromålen i hufvudet, utdelade dem; bemötte invändningar i förskott, öfvervann hinder, och efter en timmes arbete hade han ro och hvila i hufvudet, som nu kändes ordentligt och upplinieradt som en kontrabok, i hvilken alla poster blifvit införda på sin plats och hopsummerade, så att man i ett ögonblick kunde öfverskåda ställningen.

Derpå gick han i säng, och när han kände sig ensam mellan de rena friska lakanen, utan fruktan att någon skulle under nattens lopp komma och störa honom, fann han sig liksom mera sjelfegande öfver sin person, som en afläggare, den der nu satt egna rötter och var färdig att afskäras från moderbusken och lefva sitt lif igenom för sig, i egen kamp, med större möda, men också med större lust.

Och så somnade han för att möta lifvets måndagsmorgon och arbetsvecka.

Tredje Kapitlet.

Drängen lägger trumf på bordet, blir herre på täppan och kröker till ungtupparne.

Braxen lekte, enen rykte, häggen gick i blom och Carlsson sådde vårsäd i den bortfrusna höstsäden, slagtade ner sex kor, köpte torrt stallhö åt de andra, så de kommo på benen och kunde släppas i skogen; han rustade och han ordnade, han arbetade sjelf som ett par, och han hade en förmåga att sätta folk i gång, som trotsade allt motstånd.

Född på ett bruk i Vermland, af temligen obestämda föräldrar, visade han redan tidigt en afgjord olust för kroppsarbete, men deremot en otrolig uppfinningsförmåga i att undkomma denna ledsamma följd af »syndafallet».

Drifven derjemte af ett begär att få se och känna alla sidor af mensklig verksamhet, förblef han icke onödigt länge sittande på ett ställe, utan så snart han inhemtat hvad han ville, sökte han ett nytt verksamhetsfält, och på sådant sätt hade han ifrån smedsyrket gått öfver till jordbruket, pröfvat stalltjenst, stått i handel, varit trädgårdsdräng, jernvägsarbetare, tegelslagare och slut-

ligen kolportör. Under alla dessa förvandlingar hade han förvärfvat en böjlighet i lynnet och en förmåga att finna sig med alla förhållanden och alla slags menniskor: att förstå deras afsigter, läsa deras tankar, gissa deras hemliga önskningar. Han var med ett ord en förmåga öfver sin omgifnings ståndpunkt; och hans mångahanda kunskaper gjorde honom mera skicklig att styra och ordna ett helt än att lyda en underlägsen och inpassas som ett hjul under vagnen, som skulle draga honom.

Inkastad genom en slump på sin nya plats, insåg han genast, att han kunde bli till nytta, att han egde förmåga bringa inkomster ur det nu värdelösa, att han snart skulle bli uppskattad derför och slutligen oumbärlig. Han hade sålunda fått ett fast mål för sina sträfvanden, och att belöningen väntade honom i en förbättrad ställning hade han bakom sig som ett säkert hopp och som en drifvande kraft. Han arbetade för de andra, synbart och onekligt, men på samma gång smidde han sin egen lycka, och om han stälde det så, att det bara såg ut som om han gaf tid och krafter åt de andras fördel, så visade han dermed, att han var klokare än mången, som skulle ha velat göra sammalunda, men ej kunnat.

Det största hindret, som stälde sig i hans väg, var sonen. Med fiskarens och jägarens afgjorda smak för det ovissa, för öfverraskningar, hade denne en bestämd motvilja för allt ordnadt, allt säkert. Odlade man, menade han, så fick man

på sin högsta höjd hvad man beräknat; aldrig mer, men oftast mycket mindre. Drog man not eller satte man nät, så fick man ena gången intet, men en annan sjufaldt mot hvad man väntat sig. For man ut på al-skytte, så hände det stundom att man knep sig en skäl; låg man i skären en half dag för att lura på skrakar, så kunde det råka att åd lade sig för bösspipan; alltid var det något, och ofta något annat än man väntat. För öfrigt ansågs ännu jagten, sedan den som förmånsrätt kommit ner från de öfre klasserna, såsom något förnämare och katigare än att gå efter plogen eller dyngkärran, och detta satt så djupt i folket, att man icke kunde få hvilken dräng som helst att köra ett par oxar, antingen nu också derför att oxen var »ändrad» eller derför att hästen sedan gammalt, synnerligast stoet, var hållen i vidskeplig aktning.

En annan sten i vägen var Rundqvist. Egentligen en gammal filur, som på sitt sätt sökt återeröfra det jordiska paradiset, befriadt från tungt arbete och väl försedt med långa middagslurar och långa supar, hade han dels genom föregifven kunskap om förborgade ting, dels genom ett antaget sätt att »ralliera» bort allt allvarsamt, i synnerhet det gröfre arbetet, dels äfven i nödfall genom låtsad andlig svaghet och kroppsliga krämpor förstått ådraga sig sina likars medlidande, i synnerhet om detsamma yttrade sig i en kopp kaffe med bränvin eller ett halft skålpund snus. Sålunda förstod han att snäppa får och gälla grisar, ansåg sig kunna leta brunnar med slagruta

och få aborrn att gå på nät; botade hvarjehanda lättare krämpor på andra, men behöll sina för sig sjelf; spådde vackert väder vid nytändning, när det regnat en half månad, och offrade andras slantar under en stor sten vid sjöstranden, när strömmingen skulle komma. Men han kunde äfven en mängd dåligheter, påstod han, såsom att få skärfgräs i grannens åker, sätta kor på sin, göra trollskott och dylikt, hvilket kringspann hans person med en viss fruktan, så att man gerna ville ha honom till vän.

Hans förtjenster, dem han egde och för hvilka han blifvit oumbärlig, bestodo i att kunna smida och snickra, men hans otroliga förmåga att göra allt, som syntes mest, reste honom upp mot Carlsson som en farlig medtäflare, ty hvad Carlsson gjorde under fähustaket eller ute i åkern syntes icke så mycket.

Så återstod Norman, en dugtig arbetare, som måste eröfras från Gustens mäktiga inflytande och återvinnas åt det regelbundna arbetet på land.

Carlsson hade sålunda ett styft stycke arbete och dessutom icke ringa statskonstlig fintlighet att utveckla för att tränga igenom, men han var den klokare och derför segrade han.

Gusten tog han icke upp strid med; den lät han gå, sedan han med förmåner lockat ifrån honom bundsförvandten Norman. Och det var icke mycket svårt, ty Gusten var, rent ut sagdt litet snål, och Norman blef på jagtäfventyren

mest behandlad som roddare och fick aldrig skjuta första skottet. Fick han verkligen en sup, så tog Gusten tre i lönn, så att de fördelar Carlsson i ökad lön, ett par strumpor, en skjorta och annat smått lyckades utverka åt honom, jemte dennes utvidgade magt, som lofvade mer än Gustens sjunkande, hastigt nog bragte honom till affall. Dermed var sonens jagtlusta något släckt, ty att fara ensam på sjön var icke så roligt; och i brist på sällskap slöt han sig till de andra på arbetet.

Rundqvist fjällade han med större svårighet, för den fisken var både ful och gammal, men han fick också honom snart i sump.

I stället för att offra slantar, lät Carlsson laga skötarne och sätta nya linor i alla varpen, och se strömmingen fastnade bättre än förr; i stället för att gå med en flogrönn, som vuxit i annat trä, och leta nya brunnar, tog Carlsson och lät fodra den gamla, rensa henne, bygga kar omkring henne och sticka ner en pumpstock, och dermed var flogrönnen kastad på sopbacken; i stället för att läsa och slå eld öfver korna, lät han rykta dem och strö torrt under dem. Kunde Rundqvist smida söm, så drog Carlsson spik; kunde Rundqvist tälja en harf, så snickrade Carlsson både årder och vält.

När Rundqvist såg sig undansatt och uppjagad ur sina mullvadshål, tog han till mera i ögonen fallande handgrepp. Han började putsa omkring stugan; skaffade undan det, som folket

af lätja eller mörker låtit »falla» på backen under vintern; kurtiserade höns och katt och satte en ny klinka på dörren.

— Nej si, så rar Rundqvist är, som rakt af gjort en ny klinka på gamla dörrskrället, hörde Carlsson pigorna säga i köket; — ja si, han är ändå snäll, han.

Men Carlsson var som en pil efter honom, och en morgon var spisen hvitstruken; en annan morgon voro vattämbarne grönmålade med svarta band och hvita hjertan; en annan åter låg veden under ett tak, som han slagit upp på vedbacken bakom matboden. Carlsson hade lärt af fienden att eröfra kökets stormagt, och med den nya pumpstocken var han blifven oemotståndlig.

Rundqvist var dock seg och illfundig, och en lördagsnatt tog han och strök afträdet pinande rödt. Men Carlsson, som lurat ut honom, tog Norman på ett qvarter bränvin, och trefaldighetsnatten hörde gumman hur det tassade och fnaskade omkring stugväggarne, men som hon var för sömnig att stiga upp, fick hon först på morgonen se, att hela stugan var illande röd med hvita fönsterposter och regnbleck! Och dermed var Rundqvists kraft att fortsätta en för hans ålder alldeles för arbetsam strid ute. Man skrattade nu åt hans kostliga smak, att börja sina förskönningar med afträdet och Norman, som en sannskyldig affälling, gjorde en länge gångbar rolighet om Rundqvist och som lydde ungefär

så: Man ska börja i rätta ändan, sa Rundqvist, strök afträdet först. Han lade sig, men på lur, för att ännu en gång försöka nya funder eller sluta en förmånlig fred.

Gusten lät dem hållas, såg på och tyckte det var bra som skedde. — Plöj ni, tänkte han; — jag skall nog komma efter och berga!

Hittills hade likväl Carlssons verksamhet ej haft tid att inbringa någon påtaglig skörd, ty de pengar, som influtit för de sålda korna, hade visserligen ett par dagar legat i chiffoniern och vid uppräkningen gjort ett mycket godt intryck, men de hade snart rullat ut igen och lemnat saknadens tomhet efter sig.

Emellertid led det mot midsommar. Carlsson hade haft mycket att beställa och liten tid att promenera. Nu gick han en söndagseftermiddag ute på backen och tittade sig omkring, och kom så att lägga märke till storstugan, som stod der öde med nedfällda rullgardiner. Nyfiken som han var, gick han sta och kände på dörren och den var öppen. Klef in i farstun och fann ett kök; steg på vidare och kom in i ett stort rum, som såg riktigt herremanslikt ut; hade hvita gardiner, en imperialsäng med messingsornament; en spegel med förgyld snidad ram och ett slipadt glas med facetter — det förstod han att det var fint — soffa, chiffonier, kakelugn, allt precis som på en herrgård. Och på andra sidan farstun ett lika stort rum med spis, matbord, soffor, väggklocka — — — Han

intogs af förvåning och högaktning, hvilka känslor öfvergingo till medlidande och förakt för egarnes företagsamhetsgåfvor, när han sett, att huset derjemte rymde två kamrar med flera bäddade sängar.

— Ock-ock-ock, tänkte han högt för sig sjelf, — så många sängar och inga badgäster.

Berusad af tanken på den blifvande inkomsten, gick han ner till gumman och förehöll henne det slösaktiga i att inte hyra ut stugan åt sommargäster.

— Kära hjertans, inte få *vi* några som vill bo här! grufvade sig gumman.

— Hur vet moster det? Har ni försökt få hyra ut? Har ni någonsin annonserat?

— Det är bara att kasta pengarne i sjön! menade madam Flod.

— Man kastar näten i sjön också, svarte Carlsson, — men det får man lof att göra, om man vill vinna något.

— En kan ju försöka, men inte få *vi* några badgäster, inte, afslutade den gamla, som upphört att tro på önskningar.

Åtta dagar senare kom en fin herre gående nere i ängen och tittade sig omkring. Han kom närmare och mottogs vid sitt uppträdande på gården af rackan ensam, medan folket enligt vana, blyghet eller finhet, gömt sig inne i köket och stugan efter att förut ha stått utanför i en klunga och gapat på den främmande. Först när

han kom i dörren, steg Carlsson ut, såsom varande den modigaste.

Den anlände hade läst en annons... Joho — det var nog här! och derpå fördes han upp till storstugan. Han var ganska belåten, och Carlsson lofvade alla förbättringar, allt, blott herrn ville bestämma sig genast, för det var så många spekulanter och årstiden var framskriden. Den främmande, som tycktes vara fängslad af ställets sköna läge, skyndade sig att göra upp, och efter ömsesidiga närgångna frågor om ekonomi och familjeförhållanden aflägsnade han sig.

Carlsson följde honom till grinden och störtade derpå in i stugan, der han inför matmor och son lade upp sju riksbankstior och en privatbanksfemma.

— Åh, men det är fasligt, att ta så mycket pengar af folk, knotade gumman.

Men Gusten tyckte det var bra gjordt; och han skänkte för första gången Carlsson sitt offentliga erkännande, när denne talade om, hur han pressat herren med ryktet om många spekulanter.

Pengar på bordet, det var trumf för Carlsson, och han talade i en ton högre efter den betan, vid hvilken hans erfarenhet af handelsväsendet varit honom till pass. Men det var icke blott de kontanta pengarne i hyran som fallit ner öfver dem, det skulle äfven regna indirekta förmåner, hvilka Carlsson målade upp i raska drag för de lyssnande åhörarne.

Här skulle säljas fisk, mjölk, ägg, smör; och vedbrand finge inte gå af för inte, för att inte tala om Dalaröbuden efter en krona stycket. Och så kunde man kanske få sätta af en kalf, ett får, en utvärpt höna, potatis och grönsaker. Ock-ock-ock — det var så mycket att göra af, och en riktigt schangtil herre var det.

Om midsommarafton anlände de väntade guldfiskarne. Det var herrn, frun, en sextonårig dotter och en sexårs son, samt två pigor. Herrn var violinist i hofkapellet och i goda omständigheter samt en fridens man, vid ingången af fyrtiotalet. Han var tysk född och hade litet svårt att förstå öborna, hvarför han inskränkte sig till att nicka bifall och säga »skön» till allt hvad som sades, hvarför han hastigt vann rykte såsom varande en mycket snäll herre. Frun var ett ordentligt fruntimmer, som vårdade sitt hus och sina barn och genom ett värdigt uppförande visste sätta sig i lydnad för pigorna, utan att behöfva rifva ner oväder eller gripa till mutsystemet.

Carlsson, såsom varande den minst blyge och den mest talföre, tog genast hand om främlingarna, helst han tyckte sig liksom ha en förmånsrätt, efter som han skaffat dit dem, och ingen af de andra hade den tilltagsenheten eller sällskapsgåfvan att göra honom platsen stridig. Men stadsbornas ankomst till ön underlät icke att utöfva sitt inflytande på urinnevånarnes sinnen och seder i gemen. Att dagligen se helg-

dagsklädda menniskor, som höllo söndag hvar dag, spatserade, rodde utan mål, fiskade utan att ta vara på fisken, badade, musicerade, fördrefvo tiden, som om inga bekymmer, intet arbete funnes till i verlden, detta väckte till en början ingen afund, endast förundran öfver att lifvet kunde dana sig så, beundran öfver menskor, som förmådde ställa sin tillvaro så angenämt, så lugnt, så rent och fint framför allt, utan att man kunde säga att de gjort andra orätt eller plundrat fattiga. Oförmärkt och sakta började Hemsöborna gå i stilla drömmar, kasta långa förstulna blickar uppåt storstugan; sågo de en ljus sommarklädning skymta i ängen, stannade de och stodo njutande af anblicken såsom framför något vackert; varsnade de ett hvitt flor på en italiensk halmhatt, ett rödt sidenband om ett smärt lif i en båt på viken mellan skogens granar, blefvo de tysta och andaktsfulla af längtan efter något de ej visste, som de ej vågade hoppas, men som de drogos till.

Samtalen och stojet nere i köket och i gamla stugan antogo en stillsammare art; Carlsson förekom beständigt i ren hvit skjorta och uppträdde i hvardagslag med blå klädesmössa, samt antog så småningom en inspektors skepnad; hade en blyertspenna i bröstfickan eller bakom örat och rökte ofta på en lätt cigarr.

Gusten drog sig deremot tillbaka, höll sig så långt undan som möjligt för att slippa bli föremål för jemförelser; talade bittert om stads-

bor i allmänhet, behöfde oftare än förr erinra sig och andra om pengarna på banken, samt tog långa lofvar för att komma förbi storstugan och de ljusa klädningarne.

Rundqvist gick svart i ansigtet och höll sig mest uppåt smedjan, förklarande att han frågade fan efter hela verlden, om det också vore enkedrottningen sjelf, medan Norman återupptog sin beväringsmössa, drog svångrem utanpå tröjan och gjorde krokar kring brunnen, dit herrskapets flickor brukade komma om morgon och afton.

Värst var det för Clara och Lotten, som snart sågo allt mankön fegt affalla för herrskapets flickor, hvilka kallades på bref för mamseller och reste till Dalarö i hatt. Barfota måste de gå, ty i ladugården var det för solkigt att de ville utsätta sina kängor för hastig ödeläggelse, och på ängen och i köket var det alldeles för hett att gå skodd. De gingo i sina dunkla klädningar och kunde aldrig för svett och sot och boss bära en hvit remsa en gång, och Clara, som gjort ett försök med manchetter, råkade illa ut, blef genast afslöjad och utsatt för ett ihållande grin öfver att hon vågade en täflan. Men om söndagarne togo de igen skadan och ådagalade en kyrksamhet, som man inte sett på år och dag, bara för att få bästa kläderna på.

Carlsson hade alltid ärenden in till professorn och stannade för öfrigt jemt och ständigt utanför farstuqvisten, när någon satt der, och frågade om befinnande, spådde vackert väder,

föreslog utflykter, gaf råd och upplysningar om sjöfisket, samt bekom då och då ett glas öl eller en konjak, så att han snart blef föremål för de andras halfhöga beskyllningar att han gick och snuggade.

Om lördagen, när herrskapets köksa skulle in till Dalarö och handla, uppstod meningsbyte om hvem som skulle föra henne. Carlsson afgjorde helt enkelt saken till sin förmån, ty den lilla svarta hvithylta flickan hade slagit djupt an på honom; och då gumman gjorde föreställningar mot att Carlsson, som var den vigtigaste och förste man på gården, så skulle gå i småärenden, svarade Carlsson med att professorn enkom anmodat honom, emedan vigtiga bref skulle på posten. Gusten, som syntes mot sin vilja rätt angelägen att göra budet, förestälde att han mycket väl kunde taga brefven om händer, men Carlsson förklarade bestämdt, att det kom aldrig i fråga, att han tillät husbonden göra drängsysslorna, så att folket skulle få något att tala på sedan. Och dervid blef det.

Att göra Dalaröbud var icke utan sina fördelar, dem den fyndige drängen spårat i förväg. Först fick man sitta på sjön med en flicka och ostördt prata tok och fjollas; sedan följde traktering och drickspengar; och på Dalarö hade han tillfälle att göra sig alla handelsmän förbundna genom att anbefalla en kund, hvilket alltid inbragte små handtryckningar, en sup här, en cigarr der, hvarförutom det föll ett visst sken af an-

seende på den, som framförde uppdrag från professorn och i hvardagslag uppträdde fint klädd och i sällskap med en mamsell från Stockholm.

Dalaröresorna förekommo dock endast en gång i veckan och hade icke något störande inflytande på arbetets gilla gång för öfrigt, ty Carlsson var nog fiffig att de dagar han var borta ge gossarne arbete på beting, så att de skulle dika så många famnar, plöja så många tegar, fälla så många träd, och sedan vara lediga, hvilket de med nöje åtogo sig, ty derigenom kunde de vara fria redan aftonvardsdags. Vid sådana tillfällen, då arbetet skulle mätas och sedan det gjorda granskas, var det som blyertspennan och den numera införda anteckningsboken kommo till heders, och Carlsson vande sig vid att uppträda som inspektor och småningom få arbetet att glida öfver på andra skuldror. Samtidigt inrättar han sig på kammaren såsom i sitt eget ungkarlsrum. Tobaksrökning var redan länge sedan införd och på bordet vid fönstret hade han dukat fram ett grönt fickbläckhorn, ett pennskaft, en blyertspenna, några ark postpapper, samt ordnat med ljusstaken och strykstickstället så att det såg ut som ett skrifbord. Fönstret vette ut åt storstugan, och här satt han på raststunderna och iakttog herrskapets rörelser, samt höll äfven förevisning af sin skrifkunnighet. Om aftnarne slog han upp fönstret, lade armbågen på brädan och satt deruppe bolmande ur pipan eller en ur vestfickan framletad

cigarrstump, under det han också kunde läsa i en veckotidning, hvilket gaf honom nerifrån sedd ett utseende som om han vore patron sjelf på gården.

Men när det blef skumt och han tände ljus, lade han sig på sängen och rökte. Det var då som drömmarne kommo, planer snarare, byggda på ännu icke inträffade omständigheter, men hvilka möjligen med en liten tumning kunde komma att inställa sig.

När han så en afton låg på rygg och bolmade svarta ankaret, för att döfva myggen, och under det hans ögon stannat på det hvita lakanet, som täckte kläderna, släppte detta och ramlade plötsligt ner på golfvet. Som skuggan af ett led soldater såg han hela den aflidnes garderob göra flankmarsch på väggen; framåt fönstret och tillbaka mot dörren, alltefter som ljuslågan fläktade af draget, och han tyckte sig se den döde i alla de skepnader, som plaggen uppritade mot den rutade tapeten. Der kom han i kavaj af blå boj och gråa korderojsbyxor med knän på, sådan han satt till rors i sumpen, när han seglade till stan med fisk, och sådan han satt på Messingsstången i Stadsgården och drack toddy med fiskköparn; här kom han i svart klädesbonjour och långa, flaxande svarta byxor, så som han gick i kyrkan, när det var skriftermål, så som han var klädd på bröllop, begrafningar och barndop; här hängde svarta fårskinnströjan, som han hade på, när han stod

i strand och drog not om höst och vår; här bröstade sig den stora skälskinnspelsen, som ännu bar märken efter julkalasen, der den sista supen i pelsen togs i glögg; och resskärpet stickadt i grönt, gult och rödt ullgarn ringlade sig som den stora sjöormen ända ner på golfvet och stack hufvudet i ett stöfvelskaft.

Carlsson blef varm under skjortan, när han tänkte sig i den sköna, silkeslena pelsen, tänkte sig skjuten på en kälke öfver isarne, med en lufva dertill af ringskäl, bort till grannarne, som togo emot julgästerna med eldar på stranden och bösskott, och så, kommen in i den varma stugan, kasta af sig ytterplagget och stå fram i svart klädesrock och helsas med du af pastorn och få sitta upp, högst uppe vid kortändan af bordet, under det drängarne stodo vid dörren eller kartat sig upp på fönsterbräden.

Föreställningarne om de önskade saligheterna blefvo så lifliga, att de fingo Carlsson på benen, och innan han sjelf visste det, hade han krupit i pelsen och stod på golfvet strykande muddarne med handen; och det ylade i kroppen, när han kände kragen kittla mot kinden. Derpå tog han på svarta bonjouren och knäppte den; stälde sin rakspegel på stolen och tittade efter, hur rocken satt i ryggen; stack handen innanför slaget och gick fram och åter på golfvet. En känsla af rikedom spred sig från det silkeslena klädet; något rymligt, rundligt tilltaget, när han pröfvande klöf skörten och satte sig på sängkanten, låtsandes vara borta hos främmande.

Under det han så satt försjunken i rusgifvande drömmar, hörde han utifrån röster som glammade, och när han lystrade, märkte han Idas — det var den vackra köksan — och Normans röster flätas, falla i hvarann, gå sida vid sida och liksom munnas. Det stack till i honom, och i ett tag hade han bonjouren och pelsen på klädhängaren under lakanet, och beväpnad med en nytänd cigarr gick han ner för trappan.

Strängt sysselsatt och upptagen med allvarliga framtidsplaner hade Carlsson hittills undvikit all handel med flickorna, emedan han kände huru tidsödande sådant göromål var, och väl vetande att i samma ögonblick han öppnade eld åt det hållet, ingen säkerhet mera fans att han ej skulle få en ömtålig punkt, som vore svår att försvara, och att det, om han en gång blef slagen på den marken, vore slut med anseende och myndighet.

Men nu, när den erkända skönheten utsatt sig till täflan och segraren hade alltför mycket att vinna, kände han sig uppfordrad att begagna sporrarne och resa kam, och med fast beslut att bli tuppen, gick han ner på vedbacken, der spelet redan var i full gång. Förargligt var det, syntes honom, att han skulle behöfva mäta sig med Norman just; hade det varit Gusten åtminstone; men den der lilla strunten Norman! Nå, han skulle få!

— God afton, Ida! började han, utan att låtsas se rivalen, hvilken ofrivilligt lemnade sin plats vid staketet, som Carlsson genast intog.

Och så började han spelet, begagnande sin öfverlägsna talförhet, under det Ida plockade ved och stickor i vedbärarn, så att Norman inte fick syl i vädret. Men Ida var nyckfull såsom vid månskifte, och hon kastade sidoord åt Norman, dem Carlsson dock grep i flygten och återsände tillkrusade och skönt bemålade. Men den sköna, som fann behag i kampen, anmodade Norman att spänta litet stickor. Innan den lycklige hann gå omkring till grindhålet, hade Carlsson redan klifvit öfver det hvassa staketet, dragit sin fällknif och utsett ett torrt granträd, som han späntade; lade inom ett par minuter stickorna i vedbärarn, tog alltsammans på lillfingret och bar det rätt in i köket, dit Ida följde, och der blef han stående vid dörrposten, der han spände rygg, så att ingen kunde komma hvarken ut eller in. Och Norman, som icke lyckades hitta på något ärende, slog först några lofvar omkring vedbacken, mjeltsjukt begrundande den oförskämdes lätta framfart i lifvet, tills han fann för godt aftåga och på brunnskaret ge luft åt sin klagan i en scottisch, som han bälgade fram ur dragharmonikan.

De veka tonerna från klaverets blecktungor trängde dock genom den tjocka aftonluften, förbi dörrposteringen och nådde barmhertighetens tron vid köksspisen, ty Ida erinrade sig nu, att hon måste gå till brunnen efter dricksvatten åt professorn. Och Carlsson följde med, denna gång dock något osäker i kampen på

ett fält, der han var alldeles främmande. För att förinta verkan af det trollska »locket» tog han Idas kopparflaska och hviskade ömma ljud, i så smäktande och välljudande skala han kunde, liksom om han ville sätta ord till den förföriska musiken och neddraga solot till ett underordnadt ackompagnemang, men just som de kommo till brunnen, hördes mosters rop uppe från stugan. Hon kallade på Carlsson, och i tonen hördes, att det var något angeläget. Först blef han ond och tänkte inte svara, men då for den lede in i Norman och med skallande stämma gaf han ljud:

— Här moster! Han kommer straxt.

Med tusentals tysta lyckönskningar till helvetet åt den falske spelmannen, måste segraren slita sig ur kärlekens armar och lemna det halfvunna bytet åt den svagare, som endast hade ett öde att tacka för sin älskogslycka.

Moster ropade än en gång, och med vresig stämma svarade Carlsson, att han kom allt hvad han orkade.

— Vill Carlsson stiga in och ta en half, tog gumman emot honom på farstuqvisten, skuggande med handen öfver ögonen för att genomtränga den lätta sommarskymningen och se efter, om han kom ensam.

Carlsson ville gerna eljest ta en half, men i detta ögonblick önskade han allt kaffe och bränvin så långt han visste, men han kunde inte neka; och vid ackompagnemang af Normans Norr-

köpingsska skarpskyttemarsch, som segerglad och hånande rullade upp nerifrån Källängen, måste han in i stugan. Gumman var blidare än vanligt, och Carlsson fann henne äldre och fulare än vanligt; och ju artigare hon visade sig, desto tvärare blef han, hvilket slutligen gjorde gumman nästan öm.

— Si, Carlsson, tog hon slutligen upp, medan hon hällde i kaffe, — det är så att vi ska båda till slottan i nästa vecka, och derför ville jag tala vid honom först, förståss.

Här tystnade dragharmonikan midt i trions smältande ackorder och Carlsson stelnade till och blef uppmärksam, samt tuggade torrt fram några ord utan klang och utan strängt sammanhang:

— Jaha, jaså, ja, slottan i nästa vecka!

— Och då ville jag, fortfor gumman, — att Carlsson skulle om lördag ta Clara med sig och fara sta och bjuda; för jag ville också, att Carlsson skulle komma ut lite grann och se folk, och visa sig en smula, för det är alltid godt.

— Ja, si om lördag kan jag inte, svarade Carlsson tvärt, — för då ska jag ju åt Dalarö för professorns.

— Nå, för en gång kunde ju Norman göra skjutsen, invände gumman och vände ryggen åt drängen för att slippa se hans min.

I detsamma hördes dragklaveret frampressa några mjuka, af pauser afbrutna satser, som

tycktes aflägsna sig och förtona ute i sommarnatten, der nattskärran redan spann på sin surrande rock.

Carlsson svettades dödssvetten, slog i sig kaffebränvinet, kände stenar på bröstet, töcken om hufvudet och en allmän svaghet i nerverna.

— Det kan inte Norman, utstötte han; — Norman kan inte uträtta alla professorns affärder, och — och — han är inte betrodd.

— Ja, men jag har frågat professorn, klippte gumman af, — och han sa, att han inte hade något om lördag.

Det var förgjordt för Carlsson; gumman hade spännt honom som en mus, och nu fans inte ett hål att gå i mera.

Och han hade sina sinnen ute på flera håll, så att han knappt kunde samla sig till ett motvärn. Detta såg gumman också, och hon tog sig derför till att knåda medan degen jäste.

— Hör nu, Carlsson, sa hon; — han ska inte ta sig för när, om jag säger någonting åt en, för jag menar väl me'n.

— Moster kan gerna säga hvad håken som helst, för nu är det mej egalt detsamma, bröt Carlsson ut, under det han hörde klaverets allt ömmare låtar försvagas längst bort i hagen.

— Jo, si, jag ville bara säga det, att Carlsson skulle liksom hålla sig för god att spela för flickorna, för det blir bara mackelmang till sistone; ja, jag vet, jag, och känner det; och det är välmening af mig, sir Carlsson. Sådana der stadsflickor

ska alltid ha en tross med karlar efter sig, om det ska vara något, och så ska det fjäsas hit och så ska det fjollas dit; och går de i skogen med en, så går de i hagen med en ann, och så när det blir något på sne si, så tar de den som de tycker är golikast att kunna vräka't på. Så är det, si, likaväl.

— Ja, det ger jag hålen hvad pojkarne ta sej te.

— Jaja, ta inte så illa upp, tröstade gumman, — men si en karl som Carlsson skulle tänka på tę att gifta sig, och då ska man inte gå och ha något drag med däjor och slikt, och här i skärgårn fins många rika flickor, ska jag säga honom, och är han klok och sköter sina grejor väl, så kan han komma till sitt eget, förr än han tror, och derför ska Carlsson inte vara enveten, utan höra hvad jag säger åt honom, när jag ber honom fara sta och buda till slottan. Kom han ihåg, att jag inte skulle ha anmodat hvem som helst att färdas för gårdens räkning, och jag lär nog få gossen öfver mig, men det bryr jag mig inte om, för den jag håller mig till den stöttar jag också, lita på det.

Det började nu lugna i Carlssons sinne, och han började ana något förmånligt i att så der få agera för gården; men han var ännu för retad att vilja byta sin låga mot något ovisst och han kände ett behof att få något handsöl först, innan han inlät sig på affären.

— Inte kan jag gå sta så här som jag är och inte har några snygga kläder, slängde han ut sin ref.

— Så farligt med kläderna är det väl inte, menade gumman, — men skulle det så vara att det bara var det som felade, så kunde man väl finna någon råd.

Längre ville inte Carlson gå i den rigtningen, men i dess ställe beslöt han att vexla ut det halfqvädna löftet mot ett annat och lyckades efter åtskilliga genkast få det derhän, att Norman, såsom oumbärlig vid liarnes slipning och höskakets reparation, skulle stanna hemma, medan Lotten gjorde Dalaröbudet.

* * *

Klockan är tre på morgonen en Julidag i början af månaden. Det röker redan ur skorstenen, och kaffepannan är påsatt; hela huset är vaket och i rörelse, och ute på backen står ett långt kaffebord dukadt. Slåtterfolket, som kommit aftonen förut, har sofvit på skullar och logloft, och tolf resliga skärkarlar i hvita skjortärmar och halmhattar stå i grupper utanför stugan väpnade med liar och brynen. Der är Åvassan och Svinnockarn, gamla redan med af rodd kutiga ryggar; der är Aspön med sitt kämpaskägg, hufvudet högre än de andra och med djupa, sorgsna blickar från ensamheten ute i hafsbandet, från sorger utan namn och utan klagan; der är Fjell-

ångarn kantig och kringvriden ett halfslag som en martall ute på sista kobben; Fiversätroön, mager, utblåst, liflig och torr som ett kaffeskinn; Qvarnöarne, båtbyggare med rykte; Långviksskärarne, de första skälskyttarne, Arnöbonden med sina pojkar. Och omkring dem, mellan dem tassade flickorna i lintygsärmarne, med bröstdukar öfver barmen, klädda i ljusa bomullskläd-ningar och med schaletter på hufvudet; härfvarne, nymålade i regnbågsfärger, hade de medfört sjelfva och de sågo mera ut som om de gingo till fest än till arbete. Gubbarne klappade dem med fingerknogarne i lifvet och sade förtroligheter, men pojkarne höllo sig så tidigt på morgonen på afstånd, afvaktande qvällen med dess skymning, dans och musik för att leka älskogslekar. Solen hade varit uppe en qvarts timme, men ännu ej hunnit öfver tallbackens toppar för att slicka daggen ur gräset; viken låg spegelblank infattad i den nu blekgrönskande vassen, der de nykläckta andungarne hördes pipa mellan de gamla ändernas snatter; trutarne fiskade löjor dernere, seglande, stora, vingbreda, snöhvita som kyrkans gipsenglar; i källareken hade skatorna vaknat och sqvallrade och schattrade om de många skjortärmarne de sett nere på stugbacken; göken guckade i hagen, brånande, rasande som om begärens tid vore på slutet, när han skulle få se första hösåten; kornknarren arpade och snarpade nere i rågåkern; men på backen sprang rackan och fägnade gamla bekanta, och skjort-

ärmar och lintygsremsor blänkte i solskenet, sträckte sig öfver kaffebordet, der koppar och fat, glas och kannor skramlade under det trakteringen pågick.

Gusten, eljest blyg, hade tagit värdskapet, och kännande sig trygg bland dessa sin fars gamla vänner, satte han Carlsson åt sidan, skötande bränvinsflaskan sjelf. Men denne hade redan anvärfvat bekantskaper på sin bjudningsresa, gjorde sig hemmastadd som en äldre anhörig eller gäst och lät krusa sig. Med tio års försprång för Gusten och med ett utvuxet, manligt yttre hade han lätt att trycka ner denne, som ändå aldrig kunde bli annat än pojken inför de män, som varit du med hans far.

Emellertid var kaffet drucket, solen steg, och veteranerna satte sig i rörelse ner åt storängen med liarne på axeln, följda af de unge och flickskaran.

Gräset stod högt till låret och var tjockt som en fäll, så att Carlsson måste redogöra för den nya ängsskötseln; hur han låtit röja ur löf och tjorårs-gräs, jemna ut mullvadshögarne, så i frostfläckarne och vattna öfver med gödselsaften. Derpå anordnade han som en kapten sin trupp; gaf hedersplatserna åt de gamle och förmögne och gick sjelf aldra sist, så att han ändå icke kom bort i hopen. Och så gick slaget fram; två dussin hvita skjortärmar i en kil som höstflyttande svanor, med liarne häl i häl, och efter i spridd ordning, som en flock fisktärnor, nyckfullt ka-

4

stande, slängande, men ändock hållande tillsammans, kommo flickorna med sina härfvar, hvar och en följande sin slåtterkarl.

Det susade om liarne och det daggiga gräset föll i knippor; och sida vid sida lågo alla sommarens blommor, som vågat sig ur skogen och hagen; prestkragar och gökmat, tjärblomster och Marie sänghalm, hundloka, ängsnejlikor, musärter, horletta, pestilensrot, väpling och alla ängarnes gräs och halfgräs och det doftade sött som honung och kryddor, och bi och humlor flydde i svärmar för den mördande skaran, mullvadarne kröpo ner i jordens innanmäten, när de hörde hur det brakade i deras bräckliga tak; snoken kilade skrämd ner i diket och slank in i ett hål som en skotända; men högt upp öfver slagfältet svängde sig ett par piplärkor, hvars bo blifvit trampadt af ett klackjern; och i eftertruppen trippade stararne plockande och pickande allehanda kräk, som kommit i det brännande solskenet.

Första slaget var uttaget ända ut i åkerrenen och nu stannade kämparne, stödda på sina lieskaft, betraktande förödelsens verk, som de lemnat bakom sig, torkande svetten ur mössremmarna, och inläggande en ny snusvalk ur messingsdosorna, medan flickorna skyndade sig komma upp i frontlinien.

Och så gick det löst igen, ut i det gröna blomsterhafvet, som nu går i vattrade böljor af den växande morgonbrisen och än visar brokiga lysande färger, när blommornas styfvare stjelkar

och hufvuden sticka upp genom det mjuka tåtelgräsets vågor, som böja sig undan för kåren, än breder sig jemn grön som en sjö i stiltje.

Det är fest i luften och täflan i arbetet, så att man heldre skulle stupa i solskottet än ställa lien ifrån sig. Carlsson har fått professorns Ida till sin räfserska, och som han går sist i slaget, kan han utan att blottställa vadorna, och på skryt, vända sig om för att kasta ett ord åt henne; men Norman har han under sträng bevakning snedt framför sig, och så snart denne försöker slänga en betagen blick åt sydosten, har han Carlssons lie i hälarne och ett mera ovänligt än välmenande varningsrop: — Akta hasorna, du! efter sig.

När klockan är åtta, ligger källängen som en nydrillad åker, slät som en hand och med gräset i långa strängar; nu beskådas verket och granskas slagen, och Rundqvist är den som faller för nämdens dom, eftersom man kan se hvar han gått fram, för der syns det som elfdansar den ena utanför den andra, men Rundqvist försvarar sig med att han måste se på flickan som de gifvit honom, för det var inte i går han hade en flicka som sprang efter sig.

Och nu hojtar Clara till frukost oppe på backen; bränvinsflaskan gnistrar i solen och svagdricksankarn är uppstucken; potatisgrytan ryker på hällen, strömmingen immar på faten, smöret är upplagdt, brödet är skuret; suparne slås i och frukosten är i gång.

Carlsson har fått beröm och är segersäll; Ida är honom också bevågen, och han uppvaktar henne med påfallande uppmärksamhet, men så är hon också dagens skönaste. Gumman, som springer ut och in med fat och tallrikar, stryker ofta förbi de båda, alltför ofta att ej bli bemärkt af Ida, men ej af Carlsson, förrän hon sticker honom sakta i ryggen med armbågen och hviskar:

— Carlsson ska vara värd och hjelpa Gusten; han ska vara som hemma här!

Carlsson har bara ögon och öron för Ida och svarar gumman med något skämtsamt. Men nu kommer Lina, professorns barnpiga, och påminner Ida att hon skall hem och städa. Och så blir det sorg och uppståndelse bland karlarne, men flickorna se lagom bedröfvade ut.

— Hvem ska nu ta upp åt mig, när jag ingen flicka har mera? utbrister Carlsson med låtsad förtviflan, som skall dölja den verkliga harmen.

— Det får väl moster göra då? svarar Rundqvist, som påstods ha ögon i ryggen.

— Moster ska räfsa! ropa karlarne i korus.
— Moster ska ut och räfsa.

Gumman slår ifrån sig med förklät:

— Herre Je', ska gamla gumman ut med flickorna! Nej, aldrig i lifvet, aldrig på tiden! Åh, ni är tokiga!

Men motståndet retar.

— Ta käringen, han, hviskar Rundqvist, under det Norman muntrar på, och Gusten blir mörk som en natt.

Det fans inte något val, och under stoj och skratt springer Carlsson in i stugan för att leta fram gummans egen härf, som ligger oppe på vinden någonstans; och gumman efter skrikande:

— Nej, för Guds skull, han får inte gå och rifva i mina saker deroppe! — Och så försvinna de båda två, under högljudda och bitande anmärkningar af de qvarvarande.

— Jag tycker, faller slutligen Rundqvist in i tystnaden som uppstått. — Jag tycker de dröjer bra länge! Gå och se efter, Norman, hvad som händt!

Stormande bifall uppmuntrar den ärelystne att dra på vidare:

— Hvad kan de göra deroppe, månn tro? Nej, det här går aldrig an; jag blir rakt orolig, vet någon menniska!

Gusten blef dunkelblå om läpparne, som han tvang till ett skratt för att vara med de andra.

— Gud förlåte mina synder, tog Rundqvist om på samma ton, — men nu står jag inte ut längre, utan jag får lof att gå och se efter hvad de ha för sig.

I detsamma kommer Carlsson med gumman ut i förstudörren och medför den sökta härfven. Det är en grann en, målad med två hjertan och *anno 1852* och var en gång den gamlas fästmöhärf, som Floden i verlden sjelf hade gjort och som hade ärter inne i skaftknappen, som skallrade, när man rörde på henne. Minnet af det förflutnas fröjder synes ha satt gummans friska

sinne i en munter stämning, och utan ett spår af sjuklig känslosamhet visade hon på årtalet och sade:

— Det var inte i går, det, som Floden gjorde härfven . . .

— Och du klef i brudsäng, moster, inföll Svinnockarn.

— Kan väl klifva en gång till, mente Åvassan.

— Sex veckors grisar och två års enkor kan man aldrig tro, brydde Fjellångarn.

— Ju torrare sköre, ju eldfängdare, brassade Fiversätraön på.

Och hvar och en kastade sin pinne på elden, men gumman bara myste och slog ifrån sig, höll god min och skämtade med, för att det inte var värdt att bli ond.

Så bar det af ner i myrängen, der starr och fräken stod som furuskog och vattnet gick opp på stöfvelskaften på karlarne. Men flickorna togo af strumpor och skor och hängde på gärdsgården.

Och gumman räfsade och gick på, så hon var efter Carlsson före de andra; månget skämtord föll på de unga tu, som de kallades.

Så blef det middag och så blef det afton. Spelmannen hade kommit med sin fiol, logen var röjd och sopad och de värsta qvistarne voro kittade med beck. Och när solen gick ner, började dansen.

Carlsson öppnade den med Ida, som hade svart klädning urringad i fyrkant, med hvitt krås

och Maria-Stuartskrage, så att hon stod fram som en afundad dam bland bondflickorna, väckte de gamles fruktan och köld, men pojkarnes åtrå.

Carlsson kunde ensam nya valsen, och derför tog Ida honom gerna, gång på gång, sedan ett försök till trestegsvals med Norman misslyckats, hvarpå denne, slagen ur brädet, tog sig för det orådet att tillgripa dragharmonikan, både för att utgjuta sina hjerteqval och försöka en sista limsticka att fånga den granna och ostadiga fogeln, som han trott sig ha i handen för några veckor sen, men som strax igen satt på taket och munnades med en annan. Carlsson fann emellertid ackompagnemanget obehöfligt, när han enkom tingat en rigtig spelman, och den tungbröstade harmonikan drog verkligen inte jemt med den lättfotade fiolen, utan störde takten och bragte oordning i dansen. Lockad af ett godt tillfälle att få knorfva till rivalen, helst allmänna meningen om dragklaverets otjenlighet tycktes vara väl beredd, tog Carlsson munnen full och skrek midt öfver logen till den i ett hörn inkrupne olycklige älskaren:

— Höllu! sätt lås för lädersäcken, du, och gå ut på backen och pina vädret ur dig, om du är klöfverstinn.

Allmänna meningen föll tung på syndaren i ett gillande grin, men Norman hade fått några supar i hufvudet, och Idas krås hade trollat fram oanade krafter, så att han fann sig ohågad ge tappt vid utmaningen.

— Höllu! härmade han Carlsson, som oförvarandes släppt lös sitt modersmål, hvilket alltid hade en löjlig verkan på uppsvenskarne. — Kum ut på backen, du, så ska jag ta lopporna ur svinpelsen på dig!

Carlsson fann ännu icke ställningen så hotande, att man behöfde gå till näfvarne, och höll sig ännu på munhuggningens oskyldigare område.

— Hva ä det för ena markvadiga svin, som ha loppor i pelsen?

— Det är väl varmlandssvin, kan jag tro! svarade Norman.

Det stack nationaläran, och letande ännu i sista stund efter ett oåtkomligt dråpord, gick han rakt på fienden, tog honom i vesten och röck honom ut på backen.

Flickorna stälde upp sig i dörröppningen för att åskåda drabbningen, och det föll ingen in att söka gå emellan.

Norman var liten och satt, men Carlsson var gröfre och utvuxen. I ett kastade han af sig rocken, som han var rädd om, och kämparne brasade i hop; Norman med hufvudet förut, som han lärt af lotspojkarne; men Carlsson tog i honom, måttade en ful spark åt skrefvet, och som en upprullad igelkott föll Norman på dynghögen.

— Rallbuse! skrek han, urståndsatt att försvara sig med näfvarne längre.

Carlsson skummade, och letande förgäfves efter tillmälen satte han knät på bröstet och

kindpustade den slagne, som spottade och bet omkring sig, men slutligen fick en näfve strö för munnen.

— Nu ska jag skura truten ren på dig! och med halmtappen tagen ur dyngstacken gnuggade han den slagne, så att näsan gick i blod. Men detta öppnade munnen på den af ilska fräsande Norman, och nu slungade han hela sitt förråd af glåpord i ansigtet på segraren, som ändå inte kunde binda den besegrades tunga.

Musiken hade tystnat, dansen upphört och åskådarne gjort sina anmärkningar öfver ord- och näfstridens kastningar, hvilken de åhört och beskådat med samma likgiltiga intresse som en slagt eller en danslek, ehuru likväl de gamla funnit Carlssons angrepp mindre regelrätt enligt gammal slagsmålssed. Men plötsligt hördes ett skrik, som sprängde hopen och röck alla ur feststämningen:

— Han drar knif! skrek någon, man kunde inte urskilja hvem.

— Knif! svarades i hopen. — Inga knifvar! Bort med knifven!

Och kämparne omringades; Norman, som lyckats få upp sin fällknif, afväpnades och ställdes på fötter, sedan Carlsson ryckts lös ifrån honom.

— Ni ska slåss, gossar, men inte knifvas, afslutade gamle Svinnockarn drabbningen.

Carlsson tog på sig rocken och knäppte den om sin sönderrifna vest, men Norman gick med ena skjortärmen hängande som en trasa ner åt

benet. Tilltygad i ansigtet, smutsig, blodig, fann han för godt aflägsna sig bakom knuten för att icke behöfva visa sitt nederlag för flickorna.

Med segrarens och den starkares glada tillförsigt uppträdde Carlsson igen på dansbanan, och efter att ha fått en sup återknöt han leken med Ida, som mottog honom med värme och nästan beundran.

Dansen gick an som ett tröskverk och skymningen hade fallit; bränvinet gick lag på lag och uppmärksamheten blef mindre liflig på nästans görande och låtande. Derför kunde Carlsson komma ut med Ida ur logen och uppnå hagledet utan att ådraga sig någons näsvisa frågor, men just när flickan kommit öfver stättan och Carlsson stod på gärdesgården, hörde han gummans röst genom halfmörkret utan att kunna se någon:

— Carlsson! Är Carlsson der! Kom han och dansa en dans med räfserskan.

Men Carlsson svarade inte, utan slank ner och in i hagen tyst som en räf.

Gumman hade dock sett honom och till på köpet Idas hvita näsduk, som hon knutit om lifvet för att skydda klädningen för svettiga händer. När hon ropat en gång till utan svar, gick hon efter, kom öfver stättan och in i hagen. Droget låg under hasselbuskarne i fullt mörker och hon såg endast något hvitt, som drunknade i det svarta och slutligen sjönk till botten af den långa tunneln. Hon ville springa efter, men i detsamma hördes nya röster vid stättan, en gröfre

och en mera klingande, men båda dämpade och, när de kommo närmare, hviskande. Gusten och Clara klefvo öfver gärdsgården, som knakade under gossens något osäkra steg, och lyftad på två starka armar hoppade Clara ner. Gumman gömde sig i buskarne, medan de arm om lif tågade förbi, dansande fram halfsjungande, kyssande, så som hon också en gång dansat, sjungit och kysst. Än en gång knakade det i stättan och flöjande som en stut kom Qvarnöpojken med Fjellångsflickan, och just när hon stod högst uppe på gärdsgården, röd i hyn af dansen och med ett öfvergifvet löje, som visade alla de hvita tänderna, satte hon de höjda armarne i kors bakom nacken, som om hon ville falla, och med ett lössläppt flåsande skratt och spärrade näsborrar kastade hon sig handlöst ner i armarne på gossen, som tog emot henne med en lång kyss och bar henne in i mörkret.

Den gamla stod bakom hasselbusken och såg par om par komma, gå, komma igen, som i hennes ungdom, och gammal eld slog upp, gömd under två års aska.

Under tiden hade fiolen så småningom tystnat, det var öfver midnatt och morgonrodnaden stod redan svag borta öfver skogen i norr; sorlet från logen blef mera däst och några enstaka hurrarop ute från ängen angåfvo, att danssällskapet skingrat sig, att hemfärden förestod för slåtterfolket. Hon måste fram och säga adjö. När hon kom ut i

droget, der mörkret börjat förtunnas, så att löfvets grönska kunde skönjas, fick hon se Carlsson och Ida komma längst opp i brinken, hand i hand, som om de skulle kasta sig in i en polska. Skamsen att bli träffad här i »gröna gången» vände hon och skyndade öfver stättan för att hinna hem, innan folket hade gifvit sig af. Men på andra sidan stättan stod Rundqvist och slog ihop händerna, när han fick se gumman, som gömde ansigtet i förklät för att icke visa att hon skämdes:

— Nej, Herre Jemine, har moster också varit i skogen? Åh, jag säger det; ja si de gamla är då inte att lita på mer än...

Hon hörde inte mer, utan halfsprang uppåt stugan der man letat henne och der hon nu mottogs med ihållande hurrarop, handskakningar, tack för god fägnad och adjö.

Och när allt blifvit tyst igen och rymmarne blifvit framhojtade ur hagar och ängar, dock utan att anträffas alla, gick den gamla till sängs, men låg länge vaken och lyssnade, om hon skulle få höra Carlsson gå upp för kammartrappan.

FJERDE KAPITLET.

Det bullrar till bröllop och käringen blir tagen för guldet.

Höet var under tak, råg och hvete bergade; sommaren var till ända och den hade varit god.

— Han har lycka, den hålen! sade Gusten om Carlsson, hvilken man icke utan en del orsaker tillskref det ökade välståndet.

Strömmingen hade kommit och alla karlarne utom Carlsson voro ute vid skäret, när professorns familj skulle resa in till operans öppnande.

Carlsson hade också åtagit sig packningen och gick med blyertspennan bakom örat hela dagen; drack öl på köksbordet, på salsskänken, på farstuqvistbänken. Här fick han en kasserad halmhatt, der ett par utgångna segelskor, en pipa, ett munstycke, orökta cigarrer, tomlådor och tombuteljer, metspön och Liebigsburkar, korkar, segelgarn, spik, allt som ej kunde medföras eller ansågs obehöfligt; det föll så många smulor från den rikes bord och man kände allmänt, att man kom att sakna de afresande, från Carlsson, som skulle gå miste om sin käresta, ner till

hönsen och grisarne, som icke längre fingo söndagsmat från herrskapets kök. Minst bitter var sorgen för de öfvergifna Clara och Lotten, som oaktadt de vid uppbärningen af mjölken fått så mången god kaffetår, likväl kände, att deras vår skulle komma igen, bara hösten aflägsnade de svåra medtäflerskorna på kärleksmarknaden.

Om eftermiddagen, när ångbåten kom och lade till för att hemta herrskapet, var det stor uppståndelse på ön, ty aldrig hade en ångbåt lagt till der förr. Carlsson anförde landstigningen och kommenderade och orerade, under det ångaren sökte komma in till bryggan. Men här hade han gifvit sig ut på en is, som ej kunde bära honom, alldenstund sjöväsendet var honom främmande; och just i det stolta ögonblicket, då linan kastades och han i Idas och herrskapets åsyn skulle visa sin kunnighet, fick han ett helt fång kabel uppifrån nerfallande på hjessan, så att mössan slogs af och föll i sjön; i samma ögonblick skulle han hålla an trossen och gripa mössan i flygten, men fick foten i en bugt, gjorde några danssteg och föll under en skur af ovett från kaptenen och en salva hånskratt från backgastarne. Ida vände sig bort, ond öfver sin hjeltes drumliga uppträdande och gråtfärdig af skam på hans vägnar. Med ett kort adjö lemnade hon honom slutligen vid landgången, och när han ville behålla hennes hand och språka om nästa sommar, om brefskrifning och adress, röcks landgången undan hans fötter, så att han

vickade framåt och fick den våta mössan bak i nacken, samtidigt med att styrmannen röt åt honom uppifrån kommandobryggan:

— Får du loss ändan någongång, du?

En ny skur af sårande tillmälen haglade öfver den olycklige älskaren, innan han fick loss trossen. Ångbåten backade neråt sundet, och som en hund, hvars herre reser bort, sprang Carlsson i stranden, hoppande på stenar, snafvande på rötter, för att hinna ut på udden, der han hade sin bössa gömd bakom en albuske, för att kunna ge salut. Men han måtte ha klifvit med rasande ben ur sängen, ty just när ångbåten gick förbi och han med bössan lyftad i luften skulle fyra af, klickade skottet. Kastande bössan i gräset tog han upp sin näsduk och viftade, sprang i stranden och svängde sin blåa bomullsnäsduk, hurrade och flåsade, men ingen svarade från båten; icke en hand lyftes, inte en näsduk rördes. Ida var försvunnen! Men oförbrännelig, rasande, sprang han öfver kullerstenar, hoppade i vattnet, rusade genom albuskar, kom till en gärdsgård och flöjde halft igenom den, så han ref sig på störarne; och slutligen, just som båten skulle försvinna bakom udden, stötte han på en vassvik; utan betänkande sprang han i vattnet, svängde än en gång sin näsduk, utstötande ett sista förtvifladt hurra. Ångbåtens akter kröp bakom tallarne och han såg professorns hatt viftande till afsked löpa undan in i skogsudden släpande efter sig den blågula flaggen med post-

hornet, som än en gång glimtade mellan alarne; och så var allt försvunnet utom den långa svarta röken, som låg efter vattnet som ett sorgflor och gjorde luften mörk.

Carlsson plumsade i land och gick steg för steg tillbaka till sin bössa. Han tittade på henne med onda blickar, som han skulle sett på en en annan, som svikit honom; skakade på pannan, satte på ny knallhatt och fyrade af.

Derpå kom han tillbaka till bryggan. Han såg hela upptåget igen; hur han dansat som en pajas på broplankorna liksom en annan marknadskasper, hörde skrattet och ovettet, erinrade sig Idas kalla, förlägna blickar och handtag; kände ännu oset af stenkolsröken och maskintalgen, stekflottet från kökskaminen och oljefärgen från bordläggningen. Ångbåten hade kommit hit ut i hans blifvande rike och medfört stadsmenskor, som föraktade honom, som i ett ögonblick störtade honom från hans stege, på hvars pinnar han redan klättrat ett godt stycke, och — här klack det till i halsgropen — fört bort hans sommarlycka och sommarglädje. Han tittade en stund ner i vattnet, som hjulskoflarne rört upp till en enda sörp, på hvars yta utsläppt sot låg i flockar och oljan i speglar, flammande i regnbågsfärger som en gammal fönsterruta; all möjlig smuts hade odjuret hunnit lemna ur sig på en liten stund och solka det klara gröna vattnet; ölkorkar, äggskal, citronskinn, cigarrstumpar, brända strykstickor, papperslappar, som löjor och agn

lekte med; det var som om hela stadens rännsten kommit ut och häft ur sig ovett och afskräden på en gång.

Det vardt honom kusligt ett ögonblick, och han tänkte på, att om han allvarsamt ville vinna sin käresta, så måste han in dit, måste in i gränderna och rännstenarne, der den höga dagspenningen och den fina rocken, gaslyktorna och bodfönstren, flickan med krås, manchetter och knäppkängor, allt som lockade, fanns. Men han hatade staden också, der han var den siste, der hans tungomål inbragte grin, hans grofva hand icke kunde göra finarbete och der hans mångahanda insigter icke kunde kasta af. Och ändå måste han tänka på det, för Ida hade sagt, att hon aldrig ville gifta sig med en bonddräng, och bonde kunde han icke bli! Kunde han inte?

Det kårade på sundet och en sval vind, som ökade alltmer, rörde upp vattnet, som började plaska mot bropålarne, sopade undan sotet och klarade upp den blanka aftonhimlen. Alarnes sus, vågornas pjattrande, båtarnes huggande ryckte opp honom, och med bössan öfver axeln vandrade han hemåt.

Vägen gick under hasslarne uppöfver en bergknalle och öfver den hängde ännu en högre gråstensvägg bevuxen med tallar och som han aldrig besökt.

Lockad af nyfikenhet klättrade han upp mellan ormbunkar och hallonsnår och stod snart uppe på en gråstenshäll, på hvilken ett sjömärke

var upprest. I solnedgång låg ön nedanför utbredd i en enda rundblick, med skogar, åkrar, ängar, stugor; och utanför holmar, kobbar, skär, ända ut till hafs. Det var ett stort stycke af den sköna jorden, och vattnet, träden, stenarne, allt kunde bli hans, om han ville räcka ut handen, den ena bara, och dra tillbaka den andra, som sträckte sig efter fåfänga och fattigdom. Det behöfde ingen frestare stå bredvid och tigga om knäfall inför denna tafla, rosenfärgad af en sjunkande sols trollska strålar; der blåa vatten, gröna skogar, gula åkrar, röda stugor blandades till en regnbåge, som skulle dårat mindre skarpa förstånd än en bonddrängs.

Retad af den trolösas afsigtliga försumlighet, då hon på fem minuter kunnat glömma det sista lilla löftet att vifta afsked åt honom, sårad, som om han fått smaka käppen, af de öfvermodiga stadslurkarnes glåpord, betagen vid åsynen af den feta jorden, de fiskrika vattnen, de varma stugorna, fattade han sitt beslut — att gå hem, göra ett sista försök eller två med att pröfva det falska hjertat, som kanske glömt honom redan — och sedan ta för sig hvad tagas kunde utan att stjäla.

* * *

När han kom hem på backen och såg storstugan öde, gardinerna nere, halm och tomlådor skräpa utanför, slog det klunk i halsen, som om han svaljt äppelbitar på tvären, och efter att ha

hopsamlat sina minnen af de flyttande sommargästerna i en säck, smet han så ljudlöst som möjligt upp på sin kammare. Sedan han gömt sina skatter under sängen, satte han sig vid skrifbordet, tog fram papper och penna och gjorde sig i ordning att skrifva bref. Första sidan sqvalade ut i en enda bred ordström dels ur egen fatabur, dels ur Afzelii sagohäfder och Svenska folkvisor, som han läst hos en inspektor i Vermland och som hade gjort starkt intryck på honom:

»Kära älskade Vän! — började han — »Ensam sitter jag nu på min lella kammare och less alldeles vådligt efter Ida; nog mins jag som igår när Ida kum ut hit, det var när som vi sådde vårrågen och göken lullade i stuthagen, och nu är det höst så gossarne är ute efter strömmingen till skäret; jag skulle inte så mycket fråga efter det, om inte Ida hade rest sin väg och inte ville helsa efter sig från ångbåten, som professorn var så innerligt snäll och gjorde från atterdäcket; det är tomt som ett hål efter Ida i qväller och det våller mest af allt att sorgen är tung. Då om sistens på slåtterdansen mins Ida hvad Ida lofvade, jag mins det nog som om jag skrifvit opp det, men jag är också i stånd *att hålla* hvad jag lofvar, som inte *alla* är i stånd till, men det är detsamma det och jag frågar inte så noga efter hur menniskorna är mot mig, men den jag håller åf, den glömmer jag inte, det ska jag säga.»

Saknadens sorg hade nu lagt sig, och bitterheten stack fram; så kom fruktan för okända rivaler, för stadens frestelser och Berns salong, och i känslan af sin egen oförmåga att förebygga befarade syndafall, grep han ett grepp i de ädlare känslorna, och strax sprutade gamla minnen från kolportörstiden fram. Han blef högstämd, sträng, sedlig och en straffande hämnare, genom hvars mun en Annan (med stor bokstaf) talade:

»När jag tänker hur Ida nu går ensam i den villande stan och icke mer har en stödjande hand, som kan vända faran och frestelsen från Ida, när jag tänker på alla de syndfulla tillfällen till fall och förderf, som göra vägen bred och foten lätt, så känner jag ett stygn i mitt hjerta, jag känner det som om jag gjort orätt inför Gud och menniskor att jag lemnat Ida i syndens garn, jag ville varit som en far för Ida och Ida skulle ha tryggat sig till gamle Carlsson som till en rektig far» — — —

Vid orden »far» och »gamle Carlsson» blef han mycket vek och erinrade sig sista begrafningen han öfvervarit. —

»— en far som alltid har öfverseende och förlåtelse i hjertat och på läpparne, hvem vet hur länge gamle Carlsson (han älskade redan ordet) får vandra här, hvem har sett om ej hans dagars tal äro räknade såsom vattendropparne i sjön eller stjernorna i luften, kanske innan man vet ordet af ligger han som torrt hö, och då

skall kanske *någon* vilja gräfva honom upp ur mullen som nu inte tror det, men vi ska hoppas och bedja att han får lefva ännu den dag då blomstren gått ut på marken och turturdufvan låter höra sig i vårt land; då är det en ljuflig tid för *mången* som nu klagar och suckar och med psalmisten ville sjonga — — —»

Här hade han glömt bort hvad psalmisten sjöng och måste upp och leta efter testamentet i sin kista. Men det var öfver hundra psalmer att välja på, och Clara ropade redan till qvällsmat, så att han måste ta i högen, och så tog han:

»De boningar i öknen äro ock feta, så att de drypa; och högarne äro allt omkring lustiga; hjordmarken är full med får, och dalarne stå tjockt med säd, så att man glädes dervid och sjunger.»

När han läst igenom det, fann han en lycklig anspelning på landtlifvets företräden för stadslifvet, och som det var den ömma punkten, beslöt han icke vidröra den mer, utan låta halfqväden visa tala för sig sjelf.

Derpå funderade han öfver hvad han skulle skrifva mer; kände sig hungrig och trött och kunde icke dölja för sig, att när allt kom omkring, var det detsamma hvad han skref, för Ida var nog borta ändå, hon, innan våren kom.

Derför undertecknade han sig »Innerligt trofastne och tillgifnaste» och gick ner i köket att äta qväll. Det hade blifvit mörkt och tagit till

att blåsa. Orolig kom gumman och satte sig vid bordet der Carlsson ensam hade slagit sig ner och tändt ett talgljus. Flickorna gingo tysta och afvaktande från spisen till bordet.

— Carlsson ska ha en sup bränvin i qväll, sade gumman; — jag ser, att han behöfver det.

— Åhja, det var jemt sjå att få ombord sakerna, svarade Carlsson.

— En får väl hvila nu, menade gumman, och gick efter timglaset. — Men det var en faslig en att blåsa i denna qväll, och på osten går han också; få se om gossarna ska reda sig med skötarne i natt.

— Ja, si det kan jag inte hjelpa; vädret rår jag inte på, bet Carlson af. — Men i nästa vecka ska det få bli vackert, för då tänker jag segla med sumpen in till stan för att sjelf tala med fiskköparn.

— Såå, ämnar Carlsson det?

— Ja, jag tycker, att pojkarne inte får pris på fisken, och något fel är det väl någonstans, hvar det nu sitter.

Gumman plockade på bordet och tänkte nog det var annat ärende till stan än fisken.

— Hm! sa hon — Carlsson är väl så artig och helsar på professorn då?

— Jo, det gör jag nog, om jag får tid för han har ändå glömt en buteljkorg här ...

— Fasligt hyggliga menniskor var det i alla fall ... Vill inte Carlsson ta en half?

— Tack så mycket, moster! — Ja, det var rart folk, och jag tror nog de kommer igen — efter hvad jag kunde höra på Ida åtminstone.

Det var med ett stort nöje han uttalade namnet, och han inlade i detsamma hela sin öfverlägsenhet. Gumman kände också sin underlägsenhet, sitt ohjelpliga undertag, och det steg en glöd upp på kinderna och en brand i ögonen.

— Jag trodde det var slut mellan honom och Ida, halfhviskade den gamla.

— Nee vars, det är långt qvar ännu, svarade Carlsson, som mycket väl kände, hur han halade in sin ref och att något satt på kroken.

— Ska ni gifta er då?

— Måtte väl det, när tider blir; men jag ska väl höra mig åt om någon kondischion först.

Det röck i den gamlas fårade ansigte och den magra handen plockade och plockade som en febersjuks på ett lakan.

— Han tänker gå ifrån oss då? vågade hon fram med darrande, torkad stämma.

— Någon gång ska jag väl derhän, svarte Carlsson, — förr eller senare ska man ha sitt eget, och släpa ut sig åt andra gör man inte gerna för inte.

Clara hade kommit fram med mjölgröten, och Carlsson fick ett hastigt begär att skalkas med henne.

— Nå, Clara, är ni inte mörkrädda att ligga ensamna i natt, när gossarne är borta? Kanske ni vill att jag skall komma ner och hålla er sällskap?

— Ah, det behöfs inte alls! svarte Clara.

Det blef ett ögonblicks tystnad i köket. Man hörde utifrån, hur stormen rusade genom skogen, röck löfvet af björkarne, skakade gärdsgårdarne, riste flöjlar och takskägg. Ibland kom en vindstöt tryckande genom skorstenen och blåste eld och rök ut ifrån spiskappan, så att Lotten fick hålla handen för ögon och mun. Och när vinden ett ögonblick höll undan, hörde man fjärden dunka mot östra udden. Plötsligen gaf rackan hals ute på backen och skallet aflägsnade sig, som om hunden sprungit någon till mötes helsande eller hotande.

— Gå och se efter, hvem det kan vara, så är han snäll, sade gumman till Carlsson, som genast steg upp.

Kommen ut i dörren, såg han endast ett mörker så tjockt, att det kunde skäras med knif, och vinden tog emot honom med en pust, så att håret stod som ärtris kring hufvudet. Han lockade på hunden, men skallet gick redan långt borta i källängen och lät numera muntert igenkännande.

— Det kommer främmande så här dags, sade han till gumman, som stälde sig i dörren, — hvem kan det vara? Jag skall väl gå och

se efter. Hör, Clara, tänd lyktan och ge mig min mössa!

Han fick lyktan och stretade emot blåsten ut i ängen, följde skallet och kom in i talldungen, som skilde ängen från stranden. Skallet hade tystnat, men mellan de susande och knakande furorna hörde han steg af klackjern mot bergshällen, brakande grenar, som knäcktes af någon, som letade sig väg, plums i vattpussar, svordomar svarande på hundens vinslande.

— Hej! hvem är der? ropade han.

— Pastorn! svarade en rostig stämma, och i detsamma såg Carlsson en qvast af eldgnistor, som slogs af ett klackjern mot en kullersten, och ur ett snår ramlade från bergknallen en liten inpelsad, bredlagd man med ett groft, väderbitet ansigte inramadt i ett par vilda grå kindskägg och lifvadt af små hvassa ögon under bryn som af väggmossa.

— Det var ena helvetes vägar ni har här på ön! grälade han till helsning.

— Nå Herre Jessus, är det pastorn, som är ute i detta hundväder! besvarade Carlsson aktningsfullt sin själasörjares välkomstförbannelser. — Men hvar är ökan då!

— Det är sumpen, vet ja, och den har Robert fått i hamn. Låt oss komma under tak bara, för det blåser midt igenom kroppen i denna afton. Så, marsch på bara!

Carlsson gick före med lyktan och pastorn efter, följd af rackan, som gjorde små kast in i

buskarne för att lukta efter en orre, som nyss lyft och räddat sig inåt mossen.

Gumman hade gått lyktskenet till mötes ut på backen, och när hon kände igen pastorn, blef hon glad och bad honom vara välkommen.

Han var på resa med fisk till stan och hade fått stormen öfver sig, så att han måste ta i land öfver natten; svor och bannade att han inte kunde komma in i tid och bli af med sin fisk, nu då »alla djeflar var ute och klådde efter hvart lefvande lif som gick i vatten».

Gumman ville föra honom in i stugan, men han gick rakt in i köket och föredrog spiselden, der han kunde bli torr. Värmen och ljuset tycktes emellertid bekomma pastorn mindre väl, ty han grinade illa med ögonen, som om han ville morgna sig, under det han drog af sig de våta smorläderstöflarna. Carlsson hjelpte honom under tiden af med en gammal gröngrå bojkavaj, fodrad med fårskinn, och snart satt presten i en stortröja af ull och i strumplästen framför bordshörnet, som gumman röjt af och dukat med kaffegrejor.

Den, som icke känt pastor Nordström, skulle aldrig ha gissat, att denna skärkarl beklädde ett andligt embete; så hade trettio års själavård ute i skären förvandlat den fordom ganska fine kapellpredikanten, när han kom ordinerad från Upsala. Ytterst knapp lön hade nödgat honom ta sin bergning ur sjön och jorden, och der ej dessa räckte, måste han vädja till sina församlingsbors goda vilja, hvilken han

genom ett sällskapligt sätt, lämpadt efter omgifningen, måste hålla vid lif. Men den goda viljan visade sig mest i kaffehalfvor och trakteringar, som måste förtäras på stället och sålunda icke kunde öka prestgårdens välstånd, men snarare inverka ofördelaktigt på förmånstagarens fysiska och moraliska tillstånd. Som dessutom skärkarlarne vare sig af dyra erfarenheter om huru i sjönöd Gud endast hjelpte den, som hjelpte sig sjelf, eller af en inneboende oförmåga att sätta en stark påkommen ostlig vind i sammanhang med augsburgiska bekännelsen, icke kunde få något ut af det lilla träkapellet, som de låtit bygga, så blef kyrkogången, hvilken ofta äfven motarbetades af de långa rodderna eller rent af hindrades af ogunstiga vindar, mera ett slags folkmarknad, der man träffade bekanta, gjorde upp affärer och hörde kungörelser, och pastorn den enda lokala myndighet, med hvilken man kom i beröring, helst länsmannen bodde långt upp i land och aldrig åkallades i rättssaker, hvilka man och man emellan gjordes upp med några danska skallar eller ett halfstop bränvin.

Pastorn hade nu, som sagdt, gifvit sig ut på stadsresa med sumpen, för att sälja fisk, som han sjelf tagit ur sjön, och efter att ha råkat ut för storm blifvit vinddrifven. Med bössan väl stufvad i ett nötlädersfodral och matsäck och handbok i en skälskinnsväska, våt och

ruskig, hade han kommit i ljus och värme och, sedan han gnuggat ögonen, fått plats vid kaffebordet. Inte ett spår af latin och grekiska kunde mera ses i denna från spiselden och två talgljus upplysta skepnad, en korsning af bonde och sjöman. Den förr hvita handen, som vändt bokblad i hela sin ungdom, var brun och barkig med gula lefverfläckar af saltvatten och solbränna, hård och valkig af åror, skot och rorkult; naglarne voro halfätna, svartkantade af beröring med jord och redskap; öronens musslor igenväxta med hår och borrade med blyringar för fluss och flytningar; från ullträjans påsydda skinnficka hängde en hårslinga som bar en urnyckel af någon gul metall med en karniol i; de våta ullstrumporna hade hål för stortån, som fötternas slingrande rörelser under bordet tycktes oafbrutet vilja skyla; tröjan var gulbrun under armarne af svett och byxhjulpen stod på glänt af brist på tillräckligt med knappar.

Han tog upp en rotpipa ur byxfickan, och under allmän aktningsfull tystnad knackade han den mot bordskanten, så att en liten mullvadshög med aska och sur tobak lade sig på golfvet. Men handen var osäker och stoppningen gick icke regelrätt, alltför omständligt för att icke väcka oro.

— Hur är det med pastorn i qväll; han är inte rigtigt rask, tror jag? kom gumman emellan.

Pastorn lyfte det nerfallna hufvudet, såg sig omkring uppåt takbjelkarne, som om han letat efter den talande.

— Jag? sade han, och stoppade en nypa tobak på utsidan af pipskallen. Derpå ruskade han på hufvudet, som om han ville vara i fred, och försjönk i svårmodiga tankar utan bestämd form.

Carlsson, som såg hur det stod till, hviskade åt gumman:

— Han är inte nykt! — Och anseende sig böra inskrida, tog han kaffepannan och slog upp i pastorns kopp, stälde bränvinsflaskan bredvid och bjöd honom med en bugning att hålla till godo.

Med en förkrossande blick lyfte den gamle sitt gråa hufvud, som om han ville skrämma slag på Carlsson, och skjutande koppen ifrån sig med vämjelse, spottade han ut:

— Är du hemma här, du, dräng? Och derpå vände han sig till gumman:

— Ge mig en kopp kaffe, madam Flod!

Och så försjönk han en stund i djup tystnad, möjligen erinrande sig fordna dagars storhet och den öfverhandtagande oförskämdheten hos folket.

— Djefla dräng! fräste han än en gång. — Ut och hjelp Robert till rätta!

Carlsson försökte med smicker, men afklipptes genast med: — Vet du, hvem du är? Och försvann ut genom dörren.

— Har ni skötarne ute? rök han på gumman som försökte krångla till en ursäkt för drängen, sedan han ryckt upp sig med en klunk ur koppen.

— Ja, kära hjertans, öppnade gumman slussarna; — och alla varpena med. Det kunde ingen drömma vid sextiden det skulle komma till storm för natten, och jag känner Gusten. Han skulle förr gå till botten än han lät garnen ligga på grynnan i natt.

— Åh strunt, han reder sig nog! tröstade pastorn.

— Säg inte det, pastorn! Stor sak i garnen, det är nog många pengar också, men bara gossen kommer väl ifrån saken, så ...

— Han är väl inte så dum att han går och tar opp i det här vädret, då hela sjön ligger på?

— Jo, det är just hvad en kan vänta af honom; se, han har alltid haft det efter fadern att vara liksom för mycket mån om det en eger, och han vore i stånd att sätta bort lifvet för att inte låta skötarne gå förlor'.

— Ja, ser madam, är han så inrättad, så kan inte sjelfva fan hjelpa honom! — För resten fiskar det godt; vi var ute till Alkobbarne förleden med sex varp och vi fick aderton valar.

— Nå, var han fet något så när?

— Tror jag det! fet som smör. Men säg nu, madam Flod, hvad är det för prat, som

löper här om henne, att hon tänker på till att gifta om sig? Är det sant, det?

— Åh, kors i alla mina dar, brast gumman ut, — säger man det? Ja, si det är då vådligt, hvad folk kan sätta till och prata, när det bär sta!

— Ja ja, mig går det inte för när, återtog pastorn, — men är det så som man säger, att det gälde drängen, så vore det synd för gossens skull.

— Åh, det är ingen fara åt gossen, och sämre styffar har mången fått.

— Jaså, det är så deran i alla fall, kan jag höra. Brinner det så fasligt i den gamla kroppen, att hon inte kan hålla sig längre? Nå nå, köttet vill ha sitt, hähähähä!

— Vill inte pastorn vara så god och ta en half? afbröt gumman som blef ängslig öfver den kärleksfulla ton samtalet började antaga.

— Tack, madam, som är så god! Tack! En klar kanske! Men jag skulle i säng också och tänker väl, att ni inte har bäddat åt mig än?

Lotten skickades att bädda på kammaren, sedan det beslutits, att Carlsson och Robert skulle ligga i köket.

Pastorn gäspade så stort och kliade den ena foten mot den andra, for med handen öfver pannan uppåt den nakna skulten, som om han ville stryka bort namnlösa bekymmer, allt under det hufvudet sjönk i korta, knyckiga afsatser ner mot bordskifvan, der slutligen hakan fick stöd.

Gumman, som såg hvart det lutade, gick fram och lade handen varligt på hans axel, klappade honom sakta och bad med bevekande röst:

— Pastorn lilla! Få vi inte ett litet ord i aftons, innan vi gå i säng? Tänk på gumman, och hennes gosse, som är ute på sjön.

— Ett lite ord, var det ja! Ja! Ge mig boken då, — madam vet hvar hon ligger i matväskan!

Gumman tog skinnpåsen och fick fram en svart bok med ett guldkors på, hvilken brukade tas fram som ett reseschatull, ur hvilket gamla qvinnor och sjuka brukade bjudas på stärkande droppar; och andaktsfull, som om hon fått ett stycke af kyrkan in i sin låga stuga, bar hon den hemlighetsfulla boken varligt som ett varmt bröd på sina båda händer, sköt sakta bort koppen framför pastorn, torkade en plats med förklädet och lade det heliga framför det tunga hufvudet.

— Pastorn lilla, hviskade gumman, under det att blåsten dundrade i skorstenen, — boken är der nu.

— Bra, bra, svarade pastorn liksom i sömnen, räckte ut armen utan att lyfta på hufvudet, trefvade efter kaffekoppen och fick fingret mot grepen, så att koppen stöttes omkull och bränvinet rann i två bäckar framåt det flottiga bordet.

— Aj, aj, aj, klagade gumman och räddade undan boken; — det här går aldrig väl; pastorn är sömnig och skall gå och lägga sig.

Men pastorn snarkade redan med armen hvilande på bordsskifvan och långfingret sträckt till en fånig gest, som om det pekade mot ett osynligt mål, oupphinneligt för ögonblicket.

— Hvad i Herrans namn ska vi ta oss till för att få honom i säng? jemrade gumman till flickorna, rådlös hur hon skulle få den sofvande vaken, ty hon visste, hvilket förfärligt sinne han hade, när han druckit och blifvit väckt, och få honom qvar i köket gick inte an för flickornas skull, och in i stugan inte heller, för då skulle det bli ett pratande. De tre qvinnorna gingo som råttor kring katten för att binda bjellror på honom, men ingen vågade.

Emellertid hade spiselden slocknat af, vinden pressade genom fönsterrutor och otäta väggar och gubben, som satt i strumplästen, måtte ha blifvit kall, ty ett, tu, tre, lyftes hufvudet, munnen öppnades på vid gafvel och tre anskrin, som när räfven ger opp andan, kommo qvinnorna att haja till.

— Jag tror jag nös, sa pastorn, reste sig och gick med slutna ögon till en fönstersoffa, der han nedsjönk, sträckte ut sig på ryggen, och med händerna knäppta öfver bröstet somnade han in i en lång suck.

Allt hopp var ute att få honom dän, och Carlsson och Robert, som kommit tillbaka, vågade icke röra vid honom.

— Han slåss! akta er, upplyste Robert. — Ge honom en kudde bara och kasta ett täcke öfver honom, så sofver han till i morgon.

Gumman tog flickorna in till sig i stugan, Robert fick ligga på rännet öfver matboden och Carlsson gick på sin kammare. Ljusen släcktes och det blef tyst i köket.

Snart låg hela huset i sömn, mer eller mindre rolig.

Följande morgon, när hanen gol och madam Flod steg upp för att väcka, voro pastorn och Robert borta. Stormen hade lagt sig något, kalla hvita höstmoln tågade från osten in åt land och himlen var friskt blå. Vid åttatiden började gumman sina vandringar ner åt östra udden för att se, om ingen båt skulle synas ute i fjärden. Ute i rännan mellan kobbarna dök ett och annat refvadt råsegel fram, försvann och stack fram igen. Sjön vräkte ännu, låg blå som stål, och de yttersta skären hägrade, hängde på luftfärgade skynken, som om de flutit upp ur vattnet och voro på väg att lyfta sin väg som nattdimmor. Ungskrakarne lågo i vikar och uddar och sprungo på sjöarne, när de sågo hafsörnen styra sin tunga flygt öfver dem, döko och kommo upp igen, sprungo på nytt, så att vattnet forsade framför dem. Såg gumman måsarne flyga upp ute på ett skär och hörde hon dem skrika, så tänkte hon, att der kom ett segel, och det kom segel, men alla höllo de undan för ön och föllo af åt norr eller åt söder.

Det blåste kallt; vinden och de hvita molnen pinade i ögonen och den gamla gick in i skogen igen, trött på att vänta; och hon tog sig till att

plocka lingon i förklät, för hon kunde inte vara sysslolös, utan måste hafva något att fördrifva oron med. Sonen var ändå det käraste och hon hade icke varit hälften så bekymrad den der aftonen, när hon stod vid hagstättan och såg ett annat dunkelt hopp försvinna in i mörkret. Men i dag var gossen ändå mera efterlängtad, för hon kände på sig, att han skulle kanske snart gå ifrån henne. Pastorns ord i går qväll och pratet hade tändt på krutråden och snart skulle det säga puff! Hvem som kom att sveda ögonbrynen, var inte afgjordt, men att det skulle hända någon, det var antagligt.

Hon gick så och knallade sakta hemåt och kom upp på ekbacken. Det sorlade nere vid bryggan och hon såg mellan eklöfvet, hur menskor rörde sig kring sjöboden, talade i munnen på hvarann, förhandlade, utredde, tvistade. Det hade tilldragit sig något, medan hon var borta, men hvad?

Oron jagade upp nyfikenheten, och hon spjernade ner för backen för att bli slug på hvad som timat. Kommen ner till gärdsgården, såg hon akterstycket af skötekan. De voro alltså hemma och hade rott kring ön.

Normans röst var tydlig när han uttalade förloppet:

— Han gick till botten som en sten och så kom han upp igen; men då fick han döden rätt igenom venstra ögat, och det var rakt som att släcka ett ljus.

— Åh, Herre Je', är han död? skrek gumman och rusade öfver gärdsgården, men ingen hörde henne för Rundqvist, som fortsatte liktalandet i båten.

— Och så fick vi draggen i honom och när flyet tog i ryggen, så...

Gumman hade kommit bakom nätgistorna och kunde icke gå igenom, men hon såg som genom ett flor för en spegel bakom de upphängda näten, huru alla gårdens innevånare lågo, hängde, kröpo omkring en gråskymlig kropp, som var stufvad i ekan. Och hon satte till att skrika och skulle under näten, men näfrarne fastnade i hårflätan och sänkena slogo som ett gissel.

— Hva i Jesta namn ha vi fått i flundrenäten? skrek Rundqvist, som såg att det lefde i garnen.

— Nej, jag tror det är moster!

— Är han slut? skrek madam Flod allt hvad hon förmådde. — Är han slut?

— Slut som en död hund!

Gumman kom loss och ner till bryggan. Der såg hon Gusten liggande barhufvad och framstupa nere i ekan, men han rörde sig, och under honom syntes en stor luden kropp.

— Är det du, mamma? helsade Gusten utan att vända sig om. — Sicken en vi ha fått fatt i!

Gumman gjorde stora ögon, när hon fick se en fet gråskäl, som Gusten höll på att dra skinnet af. Skälar gåfvos visserligen icke hvarje dag, och köttet kunde ätas, sådant det nu var, tranen räckte till många par stöflar och skinnet var nog

värdt sina tjugo kronor; men vinterströmmingen var ändå angelägnare, och hon såg inte en fena i båten, blef derför något förstämd och glömmande både den återfunna sonen och den oväntade skälen, utbrast hon i förebråelser:

— Nå, men strömmingen då?

— Ja, den var inte god att komma åt, svarade Gusten; — och den kan man köpa för resten, men gråskälar får man inte alla dar.

— Ja, så säger du alltid, du Gusten, men det är stor skam att vara borta i tre dar och inte komma hem med någon fisk. Hvad ska vi ha till äta i vinter, tänker du?

Men hon fick intet medhåll, för strömming hade man fått nog af, och kött var ändå kött, utom nu att jägarne hade genom sina märkvärdiga berättelser om jagtäfventyret dragit all uppmärksamhet åt sig.

— Ja, passade Carlsson på och högg sig ett stycke af ătelen, — hade vi inte jorden, så fick vi allt vara utan mat!

Den dagen blef intet notdrag af, för stora bykgrytan skulle sättas på till trankokning; och det stektes och kokades i köket och dracks kaffehalfvor; och på södra logväggen spändes skinnet upp som ett segertecken, och det liktalades och förevisades, och alla kommande och gående klentrogne skulle sticka fingrarna i skotthålen och höra, hur loden hade kommit dit, hvar skälen hade gått upp på stenen, hvad Gusten sa' åt Norman i sista ögonblicket, när skotten skulle gå och

huru slutligen den döde uppfört sig i sista stunden när han »klipptes som en tråd».

Carlsson var ingen hjelte i de dagarne, men han brynte i hemlighet sitt stål, och när notdrägten slutligen var till ända, satte han sig till rors i sumpen och for in till stan med Norman och Lotten.

* * *

När madam Flod kom ner till bryggan för att ta emot de hemkomna stadsresarne, var Carlsson mycket kärvänlig och undfallande, så att gumman strax märkte, att något kommit emellan.

Efter aftonmaten fick han stiga in i stugan och räkna ifrån sig pengarne; och så skulle han sitta ner och berätta. Men det gick trögt och drängen syntes inte alls hågad lemna något ifrån sig, men gumman släppte honom inte för mindre än att han klämde fram med en reseberättelse.

— Nå, säg nu, Carlsson, mjölkade hon, — han var väl uppe hos professorns, kan jag tro?

— Ja, jag var oppe ett ryck, förstås, svarade Carlsson, synligen obehagligt berörd af minnet.

— Nåå, hur mådde de?

— Jo, de helsa så mycket till alla på gårn, och de var mycket artiga och bjöd på frukost. Det var fasligt schangtilt i våningen och vi kom bra om ens.

— Nå, så, hvad fick han för godt då?

— Åh, vi åt hummer och svampignoner och drack porter för resten.

— Nåå säg, Carlsson, han såg väl flickorna också?

— Ja vars, svarte Carlsson frimodigt.

— Och de var sig lika, kan jag tro?

Det voro de nog inte, men det skulle ha roat gumman för mycket, och derför svarte Carlsson inte på det.

— Ja, de var nog så snälla, och vi var i Berns salong till aftonen och hörde på musiken, och så bjöd jag på Scherry-kobden och smörgåsar. Det var, som sagdt, mycket roligt.

Men nu var det i sjelfva verket inte alls roligt och saken hade aflupit på ett helt annat sätt. Så nemligen, att Carlsson blifvit mottagen i köket af Lina och fått en half öl på bordshörnet, för Ida var borta. Derpå hade professorskan kommit ut och helsat och sagt åt Lina, att det skulle tas hem en hummer till qvällen, för det kom en främmande; och så hade hon gått sina färde. Då de blefvo ensamma, var Lina först något stel, men hur Carlsson satt och menade, så fick han ur henne, att Ida hade mottagit hans bref och läst det högt en qväll, när hennes fästman var der och de satt i kökskammaren och drack porter och Lina rensade champignoner. Och de hade gapskrattat så de kunde dö; och fästmannen hade läst om brefvet två gånger högt som en prest. Och aldra roligast hade de haft åt »gamla Carlsson» och hans »sista stunder», och när de kom till det der om »frestelser och villovägar», hade fästmannen,

— han var ölutkörare — föreslagit, att de skulle ut och fresta på Berns salong, och då hade de gått dit och blifvit bjudna på Sherry-kobbel och smörgåsar.

Antingen nu Linas berättelse rört opp Carlssons sinne och skakat om minnena, så de kommit i oordning, eller han så lifligt önskat sig i ölutkörarns kläder, att han satt sig in i dennes angenäma ställning som värd, förvexlat sig med den hummerätande okände, druckit fästmannens porter och ätit Linas champignoner, nog af han framstälde sakförhållandet för gumman som han gjorde och med åsyftad verkan, hvilket var hufvudsaken. Och när det var gjordt, kände han sig lugn att skrida till anfall. Pojkarne voro på sjön, Norman hade lagt sig, och flickorna hade slutat för dagen.

— Hvad är det för prat, som går i socknen här och som jag får igen öfverallt? började han.

— Hvad pratar man nu igen? frågade gumman.

— Åh, det är det gamla, om att vi ska tänka på att gifta oss.

— Asch, det ha vi hört nu så länge.

— Ja, men det är ju alldeles orimligt att folk kan säga sådant, som inte är; jag kan rakt åf inte förstå sådant, illparade Carlsson.

— Ja, hvad skulle han som är unga, vackra karlen göra med en gammal käring som jag?

— Åh, hvad det beträffar med åldern, så har det ingen fara. Får jag säga för min del, att skulle jag en gång *tänka* på att gifta mig, så

skulle det inte bli med en slinka, som ingenting kan och ingenting vet, för se, moster, lustan är en sak och gifta sig en annan; lustan, den verldsliga lustan, förgår som en rök, och tro och lofven är som en tugg snus, när det kommer en annan, som kan bjuda på cigarr. Men si sådan är jag moster, att den jag gifter mig med, den håller jag lofven med, och så har jag alltjemt varit, och den, som kommer och säger annat, den säger ljug.

Madamen spetsade öronen och började misstänka ugglor i mossen.

— Nå, men Ida då, ska det inte bli allvar af med henne och Carlsson? undersökte hon.

— Ida, ja, hon är nog bra för sig, och ville jag bara räcka ut pekfingret, så hade jag henne på mig, men se moster, hon har inte det rätta sinnelaget; hon är verldslig och fåfäng, och jag tror hon helst går på orätta vägar. För resten, jag börjar bli gammal, ska jag säga, och har inte lust att fjollas längre; ja, jag säger rakt ut, att *skulle* jag tänka på till att gifta mig, så skulle jag ta en äldre, förståndig menska, någon som hade det rätta sinnelaget; se, jag vet inte hur jag ska säga riktigt, men moster kanske förstår mig ändå, för moster har det rätta förståndet, ja, det har hon.

Gumman hade slagit sig ned vid bordet för att bättre kunna förstå Carlssons krumbugter och passa på att säga amen, när han väl fått fram sitt ja.

— Nå, men säg, tog hon opp en ny ända på härfvan, — har då inte Carlsson tänkt på enkan i Åvassa, som sitter der så ensam och inte begär bättre än få gifta om sig?

— Asch, hon, neej, si jag känner henne nog för resten, men hon har inte det *rätta sinnelaget*, för si, det som ska ta mig, det ska vara ett sinnelag. För pengar och utvärtes åthäfvor och granna klädtrasor, si det var inte värdt med mig, för sådan är inte jag; och den, som känner mig rätt, ska inte kunna säga något annat.

Ämnet tycktes vara utgnaget kring alla kanter och någon måste säga sista ordet, medan det var möjligt.

— Nå, hvem har Carlsson tänkt sig då? vågade madamen ett djerft steg framåt.

— Tänkt och tänkt! Man tänker hit och tänker dit, jag har inte tänkt något alls ännu, men den, som tänkt något, han tale; jag tiger, jag! så att man inte sen ska komma och säga att jag har lockat någon, för sådant är inte mitt sinnelag.

Gumman visste nu inte riktigt, hvar hon var hemma, men hon måste känna sig för en gång till.

— Ja, men kära Carlsson, om han har Ida i tankarne, så kan han ju inte gå och tänka på någon annan med fulla allvare.

— Ida, hon, den rackarns räfhonan, nej, den vill jag inte ha, om de kasta'na efter mig; nej, bättre opp ska det vara, och kläderna på krop-

pen ska hon rå om åtminstingen, och har hon lite till, så är det inte ondt i det, fast jag inte ser på't, för sådan är jag, och det är mitt sinnelag.

Nu hade man kört och vändt så många gånger, att det var fara bli sittande, om gumman inte knuffade på.

— Nå, Carlsson, hvad skulle han säga, om vi skulle ha vårt tillsammans?

Carlsson slog ifrån sig med händerna, som om han genast från första ögonblicket ville jaga bort alla misstankar om en sådan låghet.

— Nej, si det kommer då aldrig i frågan! bedyrade han. — Det ska vi aldrig tala om, än mindre tänka ditåt. Nog vet jag hvad folket skulle säga alltid, att jag hade tagit henne för guldet, men sådan är inte jag och det är inte mitt. Nej, aldrig på tiderna ska vi tala om den saken mer. Lofva mig, moster, och ta mig i hand — (här räckte han ut sin hand) — att vi aldrig talar om den saken mer! Ta mig i hand på det!

Men gumman ville inte ta i hand på det, utan hon ville just tala grundligt om saken.

— Hvarför ska en inte tala om det, som ändå skulle kunna bära till? Jag är gammal, vet ju Carlsson, och Gusten är inte karl än att ta vid gården; jag behöfver någon, som står vid min sida och hjelper på, men jag förstår väl, att han inte vill slita för andra och släpa ut sig för inte, och för det ser jag ingen annan

råd än att vi gifter oss. Låt folket prata, de babblar likafullt, och har Carlsson ingenting särskildt emot mig så ser jag inte något, som skulle kunna hindra det. Hvad har han emot mig, säg?

— Inte har jag något emot moster, för all del, men se det der hålens pratet om det och det, och för resten lär Gusten inte bli god på oss.

— Asch, är inte han karl att hålla honom från sig, så ska jag väl magta det. Till åren är jag nog, men så gammal är jag inte, och det kan jag säga Carlsson mellan fyra ögon att... jag kan nog vara så golik som en annan slinka, när det skall bära te.

Isen var bruten, och nu kom en uppsjö med planer och råd, hur man skulle delgifva Gusten det och hur man skulle ordna med bröllopet och allt det der. Och förhandlingarna räckte länge, så länge att gumman måste sätta på kaffepannan och ta fram bränvinsflaskan, och de räckte ända långt fram på natten och litet till.

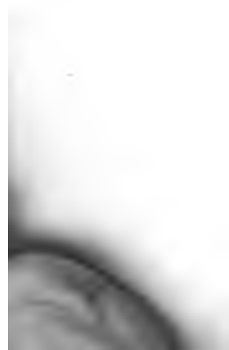

Femte Kapitlet.

Man slåss på tredje lysningsdagen, går till skrift och håller bröllop, men kommer ändå inte i brudsäng.

Att ingen är bättre än när han dör och ingen sämre än då han gifter sig, fick Carlsson snart erfara. Gusten hade rutit som en hungrig gråskäl, gormat och stormat i tre dagar, under det Carlsson företog en liten resa i något föregifvet ärende. Gamla Flod refs upp ur mullen och vändes ut och in på, befans vara den bästa menniska hittills skapad, hvaremot Carlsson vändes som gamla kläder och befans vara fläckig på insidan. Han upptäcktes ha varit rallbuse och bibelsjåare, bortkörd från tre platser, rymd en gång med bestämdhet, till tings för slagsmål enligt obestyrkt uppgift. Allt detta fick madam Flod i näsan, men lågan var tänd en gång, och med utsigten till enkeståndets upphörande tycktes gumman qvickna till, lefva upp och få skinn på näsan, så hon tålde både vått och torrt.

Fiendtligheten mot Carlsson hade mest sin rot i att han var en utbörding, hvilken nu genom giftorätt skulle komma åt denna jord och detta

vatten, som de insocknes vant sig betrakta som i viss mån gemensam. Som madamen satt i orubbadt bo och sannolikt skulle lefva ännu i många år, minskades sonens utsigter att komma till sitt eget; och hans ställning på gården kom efter detta att bli väl mycket lik en drängs, och detta under den förre nyss inflyttade drängens förmynderskap och goda vilja. Underligt var det alltså icke, att den nerflyttade blef himlarasande och gaf modern skarpa ord, hotade gå in till kronan, taga ut stämning och låta mota bort den blifvande styffadern. Aldra värst blef han, när Carlsson kom hem efter sin lilla tripp, iförd salig Flodens svarta söndagsrock och skälskinnsmössa, som han vid det första ömma tillfället hade fått i morgongåfva. Han sade ingenting, men han mutade Rundqvist att göra ett spratt, och en morgon när de skulle sätta sig till frukostbordet, låg på Carlssons plats en handduk som skylde en hop osynliga ting. Carlsson, som ingenting ondt anade, lyfte på handduken och fick se sin bordsända dukad med allt skräp han samlat i sin säck och som han glömt under sängen uppe på kammarn. Der stod tomma hummerburkar, sardinlådor, champignonflaskor, en porterbutelj, en oändlighet med korkar, en spräckt blomkruka med mycket mera.

Han blef grön i ögonen, men visste inte hvem han skulle bryta ut emot. Rundqvist hjelpte honom till en afledare med förklaringen, att det var ett vanligt »ralleri» här på orten, när någon

skulle sta och gifta sig. Olyckligtvis kom Gusten strax in och uttryckte genast sin förvåning öfver att lumpsamlaren kommit så här tidigt på hösten, för han bruka' inte visa sig förrän på nyåret; och samtidigt passade Norman på att upplysa det ingen lumpsamlare varit här, utan att det var Carlssons minnen efter Ida, som Rundqvist velat spela Carlsson ett litet puts med, efter som det var slut nu mellan dem.

Derpå föllo hvassa ord, med den påföljd att Gusten reste upp till prestgården och lyckades få sex månaders jäf på Carlssons bröllop, efter som denne icke hade klara betyg. Detta var ett streck i räkningen, som Carlsson dock sökte skrapa ut så godt han kunde genom att tillskansa sig små vederlag. Först hade han tagit sin nya ställning högtidligt, men när detta slog illa ut, beslöt han sig för att inför gårdsfolket åtminstone ta den mera skämtsamt, hvilket också lyckades bra utom med Gusten, som underhöll en ettrig undervattensstrid utan att vilja visa tecken till försoning.

Så gick vintern sin tysta gång med skogshygge, notbygge och isfiske med mellanstick af kortspel och kaffehalfvor, ett och annat julkalas och fogelskytte. Och så blef det vår igen; ejdersträckten lockade ut till sjös, men Carlsson satte till alla krafter vid vårbruket för att kunna påräkna en stark skörd, väl behöflig till att fylla bristen, som bröllopet skulle medföra, helst det

var meningen att man skulle hålla ett dundrande sådant, så att det skulle minnas i åratal.

Med flyttfoglarne kommo också sommargästerna, och professorn nickade god mening som i fjor och tyckte att allt var »skön» som förut, i synnerhet att det skulle hållas bröllop. Lyckligtvis var Ida inte med. Hon hade gått ur tjensten i april och skulle visst gifta sig snart. Hennes efterträderska var icke vidare intagande, och Carlsson hade alldeles för många jern i elden för att vilja inlåta sig, i synnerhet som han hade spel på hand och icke var hågad förlora.

Lysningen togs ut midsommardagen och bröllopet skulle stå mellan höanden och skörden, då det alltid var en liten stiltje i göromålen, både på land och på sjön.

Efter lysningens uttagande märktes en obehaglig sinnesförändring hos Carlsson, som madam Flod var den första att erfara. De hade visserligen efter landsens sed lefvat som gift folk alltsedan trolofningen, och fästmannen, som hade jäfvet sväfvande öfver sig, visste alltid rätta sitt uppförande efter de tvingande förhållandena, men när faran var öfver, stack han näsan i vädret och visade klorna. Detta gjorde dock icke någon annan verkan på madam Flod, som också kände sig säker i tygen, än att hon också visade tänderna så många hon hade qvar, och på tredje lysningsdagen bar det ihop.

Hela öns befolkning utom Lotten hade rest till kyrkan för att gå till skrift. Som vanligt

hade man tagit minsta möjliga båt för att, i fall man måste ro, mödan skulle bli så liten som möjligt, och det var trångt i båten, helst man medfört matsäck och ett halfpund badfisk åt pastorn, några skålpund ljus åt klockarn samt alla möjliga plagg att byta med, utom segel och åror, öskar och ämbar, pallar och fotspark.

Enligt sedvana hade man ätit en bättre frukost och bjudit hvarandra ur ömsesidiga krus och halfbuteljer på morgonen. Hett var det också på sjön och ingen ville ro, hvarför ett litet gräl uppstått mellan karlarne, af hvilka ingen hade lust komma svett fram till kyrkan. Qvinnorna hade trädt emellan, och när man kom upp i kyrkviken och hörde klockorna, som man inte hört på år och dag, bilades tvisten. Men det var bara förstgången, som ringde, och man hade god tid på sig. Madam Flod gick derför upp till prestgården med badfisken. Pastorn satt och rakade sig ännu och var vid vresigt lynne.

— Rart främmande i kyrkan i dag, när man får se Hemsöborna, helsade han och lade rakskrapet på pekfingret.

Carlsson, som burit fisken, fick emellertid gå ut i köket och ha sig en sup.

Derpå gick man till klockarn med ljusen, och der ficks också en sup.

Slutligen träffades alla på kyrkbacken, tittade på storböndernas hästar, läste på grafvårdarna och helsade bekanta. Madam Flod aflade ett kort besök vid Flodens graf, medan Carlsson

gick afsides. Och så pinglade det och ramlade på i klockstapeln och församlingen kröp in. Men Hemsöborna hade ingen bänk, sedan gamla kyrkan brann, och derför måste de stå på gången. Hett var det vådligt, och främmande kände de sig i det stora rummet, så att de svettades af bara förlägenhet och sågo ut som en rad korrektionister, som skulle stå på palln. Klockan blef elfva, innan man kom till predikstolspsalmen, och Hemsöarne hade redan saxat om benen och bytt fot ett par tjog gånger. Solen sken in brännande hett, så det perlade om pannorna, men de stodo som i en tång och kunde inte röra sig åt en skuggig fläck. Då kommer kyrkovaktaren och sätter upp psalmen n:o 158. Orgeln piper ett preludium och klockaren tar upp första versen. Den afsjöngs med lif och lust, efter som man väntade på predikan strax på. Men se så kommer vers två och vers tre.

— Det kan väl aldrig vara allvare, att en ska ta igenom alla arton? hviskade Rundqvist till Norman.

Men det var rena allvaret. Och i sakristidörrn syntes pastor Nordströms vredgade ansigte, som blickade ut trotsigt och utmanande på församlingen, som han beslutat ge en dufning, efter som han en gång hade dem i händerna.

Och alla aderton verserna sjöngos, så klockan blef half tolf, innan presten kom upp i predikstolen. Men då voro de också mjuka, så mjuka, att de föllo ner på sina ansigten och sofvo in. Lång-

varig blef dock inte sömnen, för ett tu tre skrek pastorn till, så att de slumrande ryckte till, kastade upp hufvudena och stirrade fånigt på grannen, som om de frågat om elden var lös.

Carlsson och gumman hade trängt sig så långt fram, att all reträtt till dörren utan skandal var omöjlig. Gumman bara grät af trötthet och för trånga kängor, som klämde till alltefter som värmen steg. Ibland vände hon sig och kastade en bedjande blick på fästmannen, som om hon bönfallit honom om att bli buren ner i sjön, men han var så inne i gudstjensten, der han stod i Flodens vida rosslädersstöflar, att han endast straffade den otåliga med hätska blickar. Men de andra hade deremot sackat akteröfver och kommit under orgelläktaren, der det var svalt och man hade lite skugga. Der upptäckte Gusten också brandsprutan, på hvilken han slog sig ner och tog Clara i knä.

Rundqvist höll sig i en pelare och Norman stod bredvid, när predikan började. Det var ord och inga visor, och den räckte i sex qvart. Texten handlade om de visa och ovisa jungfrur, och alldenstund ingen af manfolket tog åt sig, så sof man öfver lag, sof sittande, hängande, stående.

När en half timme gått, knuffade Norman på Rundqvist, som stod framåtlutad med handen för pannan, som om han mått illa, och med tummen pekade han åt Clara och Gusten på brandsprutan. Rundqvist vände sig varligt åt

sidan, spärrade upp ögonen, som om han fått se den onde sjelf, skakade på hufvudet och log, som om han förstått. Clara satt nemligen med tungan ute och ögonen igenfälda, som om hon sof i smärtsamma drömmar, men Gusten stirrade oafvändt på pastor Nordström, som om han ätit upp hvartenda ord och ansträngde sig att höra timglaset rinna.

— Ja, men de är vådliga, hviskade Rundqvist, skred baklänges sakta och varligt, trefvande försigtigt med hälen för att inte komma för häftigt mot tegelstenarne. Men Norman hade redan läst sig till Rundqvists tanke och qvick som en ål hade han slinkt ut på kyrkogården, dit Rundqvist snart följde, hvarpå de båda rymmarne styrde vägen ner till båten.

Derute drog en sval sjövind, och de i hast intagna förfriskningarna satte snart krafterna i stånd igen. Tyst och stilla som de kommit vände de åter in i kyrkan och sågo Clara afsomnad i den sofvande Gustens armar, hvilka höllo henne om lifvet, men så högt upp, att Rundqvist fann för godt flytta ner dem litet, hvarvid Gusten vaknade och grep nya tag i sitt rof, som om någon velat ta flickan ifrån honom.

En half timme till varade predikan, och så dröjde det en half timme med psalmsång, innan kommunionen började. Nådemedlen mottogos under stark sinnesrörelse, och Rundqvist grät, men madam Flod, som efter slutad ceremoni vid altaret ville tränga sig in i en bänk, höll på

att komma i gräl, och blef utvisad, hvarefter hon tillbragte den sista halftimmen utanför kyrkvärdens bänk stående på klackarne, som om tegelstenarne brännt henne under sulorna; och när presten läste opp lysningen, blef hon alldeles vild för att folket såg på henne.

Ändtligen var alltsammans slut och man rusade ner i båtarna. Madam Flod gaf sig inte till tåls, utan drog af kängorna, sedan hon emottagit lyckönskningarne på kyrkogården och bar dem ner till båten, hvarefter hon stack fötterna i sjön och grälade på Carlsson. Derpå kastade man sig öfver matsäcken, men när det upptäcktes, att pannkakorna voro slut, slogs det larm. Rundqvist ansåg sannolikt, att de voro glömda, och Norman föreslog, att någon ätit upp dem på ditvägen, härvid kastande en ful misstanke på Carlsson.

Så kom man i båt, men då erinrade Carlsson sig, att han hade en tjärtunna oppe i kyrkboden att hemta. Men då blef det storm. Qvinfolken skreko, att de inte ville ha någon tjära i båten, inte för aldrig det, efter som de hade nya klädningarne på, men Carlsson hemtade tjärtunnan och stufvade den. Då blef det ett lif om hvem som skulle sitta nära det farliga kärlet.

— Hvad ska en sitta på då? gnälde madam Flod.

— Dra upp kjolarne och sitt på ändan, svarade Carlsson som kände sig betydligt mera hemmastadd, sedan det var utlyst.

— Hvad säger han för slag? hväste gumman.

— Ja det sa jag! sitt i båt och låt oss komma af!

— Hvem är det som kommenderar på sjön, om jag må fråga? inföll nu Gusten, som tyckte att man gick hans ära för när.

Och så satte han sig till rors, lät hissa på och tog skotet till sig. Båten var djupt lastad, vinden var ytterst svag, solen brände hett och sinnena voro i jäsning. Ekan gick fram »som en lus på en tjärad näfver» och det hjelpte inte att manfolket tog segelsupen. Tålamodet förgick derför snart och tystnaden, som rådt en stund, afbröts af Carlsson, som ville att man skulle ta ner och ro. Det ville deremot icke Gusten; — vänta, bara man kommer utom kobbarne så blir det segla af, menade han.

Och man väntade. Redan syntes ute i gattet mellan öarne en mörkblå strimma, och man hörde sjöarnes gång mot de yttre skären. Det var en stark ostlig i antågande, och det började lefva i seglen. Just när man gått öfver en udde, kom det luft så att ekan lade till, reste sig och sköt fart, så det porlade efter henne. Nu måste man ta en sup på det öfver lag, och sinnena lättade upp, under det man gjorde god gång. Men så friskade vinden i, ekan lade läsud under vatten, men gick för en strykande half sida med. Carlsson blef rädd, höll sig i betten och bad, att man skulle lägga upp och refva.

Gusten svarade icke, utan halade an skoten, så att vattnet kom in.

Då reste sig Carlsson, blef vild och ville sätta ut en år. Men gumman tog honom i rocken och satte honom ner.

— Sitt i båt, för Jesu namn, menniska! skrek hon.

Carlsson satte sig igen, men var hvit i ansigtet. Men han satt inte länge, förr än han rusade upp med lyftadt rockskört alldeles utom sig.

— Nå, Gud sig förbarme, läcker inte den rackarn, hojtade han och slog med rockskörtet.

— Hvem läcker? frågades i flock.

— Tunnan, vet ja'!

— Åh, Herre Jesus! hördes det nu och alla makade åt sig för tjärfloden som kilade omkring efter alla båtens rörelser.

— Sitt i båt! stormade Gusten, — annars seglar jag er i sjön!

Carlsson hade rest sig igen, just när en bris kom. Rundqvist, som såg faran, lyfte varligt på ändan och gaf Carlsson en orre, så han stöp ner. Slagsmålet syntes gifvet, då madam Flod blef utom sig och fann för godt att inskrida.

Hon grep sin käraste i rockkragen och ruskade honom:

— Hvad är han för en karlstackare, som inte har seglat på sjön förr! Kan han inte vara menniska och sitta i båten.

Carlsson blef ond, röck sig lös, men förlorade ett stycke af rockkragen.

— Ska du rifva sönder mina kläder, käring! gastade han och satte stöflarne upp på suden för att skydda dem för tjäran.

— Hvad säger han för slag? gnistrade gumman. — Hans rock! Hvem har han fått rocken af kanske? Käring för en sån der leksill, som inte har något att komma med . . .

— Tig! röt Carlsson, träffad i den allra ömtåligaste punkten, — eljes svarar jag som sanningen är!

Gusten, som tyckte, att det började gå för långt, tog nu till att jodla en scottisch, i hvilken Norman och Rundqvist instämde, hvarefter det ettriga samtalet mojnade af, kastande sig in på den gemensamma fienden, pastor Nordström, som låtit dem stå i fem timmar och sjunga aderton verser. Flaskan gick rundt, vinden blef jemnare, lynnena lugnare och under allmän förnöjelse susade ekan in i viken och tog törn vid bryggan.

Emellertid började rustningarna till bröllopet, som skulle räcka i tre dagar. Man slagtade en gris och en ko; köpte hundra kannor bränvin, lade in strömming i salt och lagerbärsblad; bakade, skurade, bryggde, kokade, stekte och malde kaffe. Gusten gick under allt detta och såg hemlighetsfull ut. Lät de andra råda och yttrade ingen mening. Carlsson deremot satt mest framför chiffonierklaffen, skref och räknade; gjorde Dalaröbud och ordnade med allt som skulle vara.

Dagen före bröllopet var inne, då Gusten tidigt om morgonen packade sin väska, tog bössan och gick ut. Modern vaknade och frågade, hvart han skulle hän. Gusten svarade, att han ärnade sig ut och se efter om badfisken gått upp, och så lade han af.

Nere i stranden hade han rustat ut sin båt med matsäck för flera dagar och medfört sängtäcke, kaffepanna och andra grejor, behöfliga för en vistelse på skären. Han satte strax till segel och i stället för att ta in i vikarne och se om iden gått upp i de varma sandiga lågstränderna att bada som det kallades, höll han rätt ut mellan kobbarne.

Morgonen var nu i slutet af juli bländande klar, himlen var blåhvit som skummad mjölk och öar, holmar, skär, kobbar, stenar lågo så mjukt smältande i vattnet, så att man icke kunde säga, om de hörde till jorden eller himlen. På de närmaste inåt land stodo granar och alar, och i uddarne lågo skräckor, svärtor, prackor och måsar; längre ut syntes bara martallar, och grisslor, tordmular, svarta, papegojslika, svärmade fräckt omkring båten för att vilseleda jägaren från de i bergsskrefvorna gömda boen; slutligen blefvo skären lägre, naknare, och här ute syntes endast en enstaka tall lemnad qvar för att bära holken, i hvilken ejdrar och skrakar skattades på ägg, eller en rönn, öfver hvars krona ett moln af mygg stod vajande för vinden. Derutanför låg blanka hafvet, der labben höll

sin röfvarjagt i fejd med tärnor, måsar och trutar och dit hafsörnen syntes styra sin tunga, dofva flykt för att möjligen gripa en liggande ådfogel. Dit ut till sista skäret styrde nu Gusten, dåsande vid rorkulten och med pipan i munnen, låtande en ljum sydlig bris släpa sig; och vid niotiden tog han i land på Norsten. Det var en klippig liten ö om några tunnland med en dalgång midt i. Endast ett par rönnar stodo skalliga mellan stenarne; eljes växte den praktfulla benveden med sina eldröda bär i skrefvorna, och dalgången var betäckt med en tjock matta af ljung, kråkris och hjortron, hvilka sista nu tagit till att gulna; spridda enbuskar lågo som platt-trampade utmed hällarne och tycktes hålla sig fast med naglarna för att inte blåsa bort. Här var Gusten som hemma hos sig; kände hvar sten, visste hvar han skulle lyfta på enruskan för att finna den häckande ejderhonan, som lät stryka sig på ryggen och nappade honom i byxbenet; här stack han ner sin klykstör i en bergremna och tog fram tordmularne, som han vred halsen af för att ha till frukost. Der var Hemsöbornas strömmingsfiske utanför och här hade de tillsammans med ett annat fiskarlag byggt en bod, i hvilken de brukade ta nattherberge. Dit ställde också Gusten sina steg, tog nyckeln från vanlig plats under takskägget och bar in sina grejor. Boden bestod endast af en stuga utan fönster, med sänglafvar, hyll-

formigt uppslagna öfver hvarann, en spis, en trefot att sitta på och ett bord.

Sedan han stufvat in sina ordningar, klättrade han upp på taket, öppnade skorstensluckan och klef ner igen. Derpå tog han strykstickorna på deras plats under en bjelke, tände i spisen, der den siste besökaren icke förgätit gammalt bruk att lägga upp ett fång bränsle åt sina efterkommande. Så satte han på potatispannan, lade ett hvarf salt fisk öfver potatisen och rökte en pipa, medan han väntade.

När han ätit och supit, tog han bössan och gick ner till båten, der han hade vettarne. Rodde ut dem och ankrade dem utanför en udde, och så kröp han in i skåren eller skjutkojan, som var byggd af stenar och ris. Vettarne lågo och gungade på de långa hafsjöarne, som bröto in, men inga ejdrar syntes fälla. Väntan blef lång och han tröttnade; dref omkring i strandstenarne och tittade efter en utter, men fick bara upp svarta huggormar och getingbon mellan lysande fackelblomster och torkad sandhafre.

Men han tycktes inte heller angelägen om att få något, utan dref mera för drifvas skull, för att slippa vara hemma eller för att det roade honom att drifva härute, der ingen såg honom, ingen hörde honom.

Efter middagen lade han sig inne i boden att sofva, och aftonvardsdags rodde han ut med torsklinan för att fresta sin lycka i den vägen. Sjön låg nu blickstill och han såg landen sträcka

sig i den sjunkande solens guldgata som tunn rök. Der var tyst omkring honom som i en vindstilla natt och han hörde dunket af årtullar på halfva milen. Skälarne badade på vederbörligt afstånd, stucko upp sina trindskallar, bölade, blåste och doko ner igen.

Torsken var verkligen i tagen, och han lyckades dra upp några hvitbukar, som med sina stora men ofarliga gap gäspade efter vatten och grinade illa mot solen, när de halades upp ur sitt mörker nere i djupen och dinglade in öfver relingen.

Han hade hållit sig på norra skäret, men när det blef afton hastigt och han skulle vända om till land, märkte han först, att det rökte ur bodens skorsten. Undrande hvad som kunde stå på, styrde han med raska steg upp åt stugan.

— Är det du? hörde han inifrån och igenkände pastorns röst.

— Nej, det är pastorn, förvånades Gusten, när han såg presten sitta vid spisglöden och steka sill. — Och han är ensam härute?

— Ja, jag är ute och letar efter torsk och har suttit på södra sidan, så att jag inte sett dig. Men hvarför är du inte hemma och rustar till bröllopet i morgon?

— Ja, si jag blir inte med på det bröllopet, jag, menade Gusten.

— Äh, du pratar, hvarför skulle du inte vara med?

Gusten förklarade sina skäl, så godt han kunde, hvaraf framgick, att han både ville vara borta från ett tillfälle, som var honom vidrigt, och att han derigenom ville »märka» den, som gjort honom emot.

— Ja, men mor din då? invände pastorn, — är det inte synd om henne att bli utskämd?

— Jag kan inte tycka det, svarade Gusten. — Mera synd om mig, som ska få en sådan der knöl till styffar och inte kunna komma till gårn, så länge han sitter der.

— Ja, ser du, min gosse, det kan man inte ändra, och det kan möjligen nog hjelpas sedan, men nu ska du ta båten i morgon bitti och resa hem. På bröllopet ska du vara!

— Ja si, det blir nog ingenting åf det, när jag har satt mig det i sinnet, försäkrade Gusten.

Pastorn släppte ämnet och började äta sill på spishällen. — Du har väl inte en sup, du? tog han upp. — Ser du, min gumma har det laget att låsa in allt starkt, och jag kommer inte så tida åt något.

Jo, Gusten hade nog bränvin och pastorn fick sig en redig, så att han blef talför och pratade hit och dit om socknens angelägenheter både yttre och inre. Och sittande på stenarne utanför boden sågo de solen gå ner och skymningen lägga sig som ett melonfärgadt töcken öfver kobbar och vatten. Måsarne gingo till hvila på tångbanken och kråkorna drogo in åt inre skärgården att söka nattqvarter i skogarne.

Det blef tid att gå i säng och myggen skulle schasas ut ur boden, till hvilken ända dörren stängdes och stugan röktes full med Svarta Ankaret, hvarpå dörren åter öppnades och jagten anstäldes med rönnqvistar. Och så kastade de båda fiskarena af sig rockarne och klättrade upp i hvar sin lafve.

— Nu ska du ge mig en loppsup, tiggde pastorn, som redan fått sina ordentliga förut, och på sängkanten gaf Gusten honom sista smörjelsen, hvarpå det skulle sofvas.

Det var mörkt inne i boden, endast en och annan dagsljusstrimma bröt sig in genom de otäta väggarne, och i den knappa belysningen hittade myggen sin väg till de sömniga, som vredo sig och kastade sig i sina lådor för att undkomma plågoandarne.

— Åh, det är för djefligt! stönade slutligen pastorn. — Sofver du, Gusten?

— Jo vackert! Här blir visst något sofva af i natt. Men hvad ska man ta sig för?

— Vi få stiga opp och göra eld igen, jag ser ingen annan råd. Om vi hade en kortlek bara, så kunde vi ta en tolfva; du har väl ingen, du?

— Nej, inte jag, men jag tror jag vet hvar Qvarnöarne ha sin, svarte Gusten och klef ner ur sängen, kröp på jordgolfvet under sista lafven och kom fram med en något begagnad kortlek.

Pastorn hade slagit eld, lagt enris på spisen och tändt en ljusbit. Gusten satte på kaffepannan

och drog fram en strömmingstrumma, som lades mellan knäna och blef spelbord. Och så tändes pipsnuggorna; korten dansade snart och timmarne gingo.

— Tre friska, pass, trumf, hördes det, omvexlande med en och annan svordom, när en mygga oförvarandes satte sitt koppglas på spelarnes nackar och knogar.

— Hör du, Gusten, afbröt pastorn slutligen, som tycktes ha haft sina tankar på annat håll än på kort och mygg, — skulle du inte kunna ge honom en näsbränna i alla fall, utan att bli borta från bröllopet? Det ser ju fegt ut att gå undan för en sån der knölföda, och vill du förarga honom, så vet jag bättre råd.

— Nå, hur skulle det bära åt? frågade Gusten, som nog tyckte det var skada att gå miste om trakteringen, hvilken ändå togs af hans farsarf.

— Kom hem på eftermiddan strax efter vigseln och säg, att du blifvit uppehållen på sjön. Det kan vara chikan nog, och sen tar vi och super honom full tillsammans, så han inte kommer i brudsäng, så ska vi ställa om att pojkarne rallierar med honom. Kan det inte vara nog, det?

Gusten tycktes icke vara ohågad, och tanken på att gå tre dar ensam på skäret och ätas af mygg om nätterna, gjorde honom mjuk, i synnerhet som han verkligen längtade efter att få vara med och smaka all herrligheten, som han sett rustas till. Planen uppkastades derför af pastorn till äfventyrets utförande och antogs af Gusten,

som skulle medverka vid dess sättande i gång. Och nöjda med sig sjelfva och hvarandra gingo de slutligen till kojs, när dagsljuset bröt in genom dörrspringorna och myggen tröttnat på sin nattliga dans.

* *
*

Carlsson hade samma afton af hemkomna strömmingsfiskare fått höra, att både Gusten och pastorn synts styra ut till Norsten, och han drog deraf den nog så rigtiga slutsatsen, att något djefvulstyg var i görningen. Pastorn hade han fattat ett skarpt agg till, både derför att han skaffat honom sex månaders jäf och derför att han visade honom en aldrig tröttnande missaktning. Carlsson hade krupit för honom, strukit sig mot honom, smort honom, men utan framgång. Voro de i samma rum, hade pastorn alltid sin breda rygg mot Carlssons plats, hörde aldrig hvad han sade och talade alltid om historier, som mycket väl kunde ha sin tillämpning på föreliggande fall. När nu derför Carlsson fick veta, att pastorn haft sammanträffande med Gusten ute på skäret, antog han, att det var ett möte med bestämdt syfte, och i stället för att afvakta mötesbeslutets verkställande, hvilket han misstänkte skulle gå ut öfver hans person, kastade han upp en plan till att mota sina Ollar i grinn. Kustens båtsman befann sig händelsevis på permission och var för tillfället anstäld som mun-

skänk och handtlangare på Hemsö, der hans skicklighet som arrangör vid danser och dylikt var väl känd och värderad. Carlsson räknade rätt, när han trodde sig kunna lita på dennes medverkan vid att spela pastorn ett spratt, ty båtsman Rapp hade af pastorn inte blifvit framsläppt vid konfirmationen för att han varit svår efter flickorna, och ett års dröjsmål hade vållat honom trassel vid flottan. De båda presthatarne snodde derför vid en kaffehalfva ihop sin plan att spela pastorn ett rigtigt puts, och ett sådant kunde icke gå af för mindre och annat än att presten skulle fyllas med dervid beledsagande biomständigheter, hvilka nog tid och omständigheter skulle ge sjelfva.

Minorna voro sålunda lagda från motsatta håll och slumpen skulle afgöra, hvilken som skulle bli den verksammaste.

Så bröt bröllopsdagen in. Alla menniskor vaknade trötta och ondsinta efter så mycket bråk, och när de första gästerna kommo för tidigt, efter som vattenförbindelserna aldrig kunde vara punktliga, tog ingen emot dem, utan de ströko snopna omkring backarna, som om de kommit för att snylta. Bruden var inte klädd än, och brudgummen sprang omkring i skjortärmarna för att torka glas, dra opp buteljer, sätta ljus i stakarna. Stugan var löfvad och skurad och alla möbler utburna bakom en knut, så att det såg ut, som om det skulle bli auktion. På gården var rest en flaggstång, på hvilken man hissat tullflaggan,

lånad för högtidligheten af uppsyningsmannen. Öfver stugdörren hängde krans och krona i lingonris och prestkragar och på ömse sidor stodo björkruskor. I fönstren voro buteljer med de starkaste färgtrycksetiketter uppradade, så att de lyste långt ut på backen som i ett bränvinsmagasin, för Carlsson hade sinne för starka effekter. Den guldgula punschen sken som solstrålar genom det såpgröna glaset, och konjakens purpur lyste som koleld; de silfverliknande tennkapslarne, som täckte korkarne, gnistrade som blanka tjugofyraskillingar, så att några af de djerfvare ungbönderna lockades fram att gapa, som om de stått utanför ett bodfönster, kännande en försmak af behagliga rifningar i svalget.

På hvar sida om dörren låg ett sextiokannsfat, som grofva mörsare bevakande ingången, och det ena höll bränvin, det andra svagdricka; och bakom dem lågo i högar, som kulpyramider, två hundra ölbuteljer. Anblicken var praktfull och krigisk och båtsman Rapp gick omkring som en konstapel, med korkskruf hängande i svångremmen, ordnande krigsmaterielen, som stod under hans kommando. Han hade sirat faten med granris, stuckit upp dem och insatt metallkranar, samt svängde sin sprundhammare som en kanonviska och knackade då och då på kärlen, för att låta höra, att det fans något i dem. Uppsträckt i paraduniformen med blå tröja och nerslagen krage, hvita byxor och blanklädershatt, men dock utan sidogevär för säkerhetens skull, ingaf han

bondpojkarne stor respekt, och han hade utom munkskänkssysslan uppdrag att hålla ordning, afstyra ofog, kasta ut vid behof och inskrida vid befarade slagsmål. De rika pojkarne låtsade förakta honom, men det var bara afundsjuka, för de ville så gerna gå i uniform och tjena kronan, om de inte hyst en så stark fruktan för daggen och kitsliga kanonierer.

I köket stodo två grytor med kaffe på spishällen och hoplånta qvarnar skrällde och gnisslade; sockertoppar slogos sönder med yxa, och kaffebröd var trafvadt i fönstren. Pigorna sprungo fram och åter mellan matboden, som var fullhängd med kokt och stekt af alla slag och säckar med nybakadt bröd. Ibland syntes bruden sticka ut hufvudet genom kammarfönstret med lösflätorna slängande och i bara särkärmarne, skrikande än åt Lotten än åt Clara.

Segel på segel syntes nu styra in i viken, göra en lof schangtilt förbi brygghufvudet, stryka och under bösskott lägga till. Men det dröjde länge, innan man vågade sig opp till stugan, och man strök ännu i flockar omkring backarne.

En lycklig tillfällighet hade vållat, att professorns fru och barn måst resa inåt land på en födelsedag, och endast professorn var hemma. Han hade derför välvilligt mottagit bjudningen och äfven upplåtit sin stora sal till ceremoniens hållande och sin gräsplan under ekarne till kaffedrickning och qvällsvards intagande. Der voro nu långa längor med bräden lagda på bockar

och tunnor, afpassade till bänkar utmed borden, som redan voro täckta med dukar, på hvilka kaffekopparna voro uppstälda.

På backen framför stugan började nu små grupper bilda sig; Rundqvist med skältran i håret, nyrakad, iförd en svart jacka, hade åtagit sig sjelf att muntra gästerna med spefulla anmärkningar, och Norman, som fått till förtroendeuppdrag att med Rapp sköta saluten, hufvudsakligen med dynamitpatroner, höll sig bakom knuten och repeterade i mindre skala med en terzerol. Han hade i vederlag måst lemna i förvar sitt dragspel, hvilket i dag var bannlyst, alldenstund ortens styfvaste fiolspelare, skräddaren i Fifång, blifvit inkallad, och denne herre var mycket känslig för ingrepp i sin konst.

Så kom pastorn, iförd ett skämtsamt bröllopslynne och färdig till gyckel med brudparet, såsom sedvänja fordrade. Han mottogs af Carlsson på tröskeln och bads välkommen.

– Nå, få vi kyrkta med detsamma? helsade pastor Nordström.

— Åh fanken, så brådt är det inte! svarte brudgummen utan förlägenhet.

— Är du säker på det? jäfvade pastorn, under det bönderna grinade. — Jag har vigt, döpt och kyrktagit på ett bröllop, men det var också raskt folk, som kunde göra skäl för sig. Allvarsamt, hur är det med bruden?

— Hm, någon fara är det inte den här gången, men man kan inte veta när det bär af,

svarte Carlsson, i det han ledde pastorn in att sitta mellan kyrkvärdsmor och Avassa-enkan, dem han underhöll med fiske och väderleksförhållanden.

Professorn kom nu ner, klädd i frack och hvit halsduk samt svart hög hatt. Pastorn grep honom genast som en jembördig ståndsperson och slog upp samtal, som gummorna belyssnade med spända ögon och öron, för de trodde alldeles säkert, att professorn var en sprängلärd man.

Men Carlsson kom in och förkunnade, att allt var redo och att man bara sökte efter Gusten för att få börja.

— Hvar är Gusten? ropades nu ute på backen och upprepades ända uppåt logen.

Ingen svarade. Ingen hade sett honom.

— Åh, jag vet nog, hvar han är, jag! upplyste Carlsson.

— Hvar kan han då vara? illmarade pastor Nordström, så att Carlsson märkte det.

— Han har varit synlig ute på Norsten, sjöng en fogel; och han hade någon svinpels med sig, som fick honom att supa, kan en tro!

— Nå, då var det inte värdt att vänta honom, menade pastorn, — om han råkat i dåligt sällskap. Det är illa af honom i alla fall att inte hålla sig hemma, der han har goda föredömen och godt folk att värna sig till. Men hvad säger bruden? Ska vi dra sta' eller ska vi bida?

Bruden hördes, och fastän hon var mycket ledsen, ville hon ändå, att man skulle börja, för att kaffet stod och blef kallt eljes. Alltså börjades uppbrottet under dynamitsalut ute på berghällarne; spelman hartsade och skrufvade, pastorn fick på sig kappan, brudsvennerna bildade förtrafvet, och pastorn ledde bruden, som var klädd i svart siden, med hvit slöja och myrtenkrans och var hårdt snörd, så att det, som skulle döljas, blef än mera synligt. Och så tågade man opp till professorns, under fiolens gnissel och bergskottens knallar.

Gumman kastade ännu i sista stunden oroliga blickar omkring sig för att spana efter den förlorade sonen, och när de skulle genom dörrhålet, måste pastorn släpa henne med näsan på ryggen. Men så kommo de in; gästerna stälde upp sig kring väggarne, som om de skulle göra spetsgård kring en afrättning, och brudparet tog plats framför två kullstjelpta stolar täckta med en brysselmatta. Pastorn hade tagit fram boken och fingrade på kragarne, skulle till att harska sig, då bruden lade handen på hans arm och bad honom hålla. De skulle bara vänta ännu ett par ögonblick, så kom nog Gusten.

Det blef nästan moltyst i stugan och man hörde endast stöfvelknarr och stärkkjolsfras, som efter några ögonblick upphörde. Man såg på hvarann, blef förlägen, torrhostade, och det blef tyst igen. Slutligen sade pastorn, som hade allas blickar på sig:

— Nu börja vi, för den här väntan blir oss alldeles för lång! Och har han inte kommit nu, så kommer han ej.

Och dermed började han läsa: Dyre kristne, äktenskapet är af Gud sjelf stiftadt . . .

Det hade gått på en bra stund och de äldre qvinnorna luktade på sin lavendel och gräto, när plötsligen det hördes ett pang! utanför på gården och rasslet af glasskärfvor. Man lystrade ett ögonblick, men lät sig icke vidare störas, utom att Carlsson syntes röra oroligt på sig och snegla ut genom fönstret. Derpå kom ett nytt pang! pang! pang! som när man drar upp champagnebuteljer, och pojkarne, som stodo vid dörren, började fnissa. Oron lade sig något och pastorn frågade just brudgummen: Inför Gud den allvetande och i denna församlings närvaro frågar jag dig, Johannes Edvard Carlsson, om du vill hafva denna Anna Eva Flod till äkta hustru och älska henne i lust och nöd? då i stället för svaret en ny ordentlig salva buteljkorkar smattrade, glasskärfvor klingade och rackan tog till att skälla alldeles ursinnigt.

— Hvem är det som slår opp buteljer derute och stör den heliga akten? röt pastor Nordström ursinnigt.

— Ja, det tänkte jag just fråga! klämde Carlsson ur sig, som icke längre kunde hålla igen sin nyfikenhet och oro. Är det Rapp, som gör spektakel?

— Äh hörru, hvad har jag gjort för slag? stormade Rapp, som stod i dörren och kände sig sårad af utpekningen.

Pang! pang! pang! smälde det oupphörligt.

— Gå då ut i Jösu namn och se efter att det inte sker någon olycka, skrek pastorn, — så få vi fortsätta sen.

En del bröllopsgäster störtade ut, andra stockade sig vid fönstren.

— Det är ölet! skrek någon.

— Elet, elet springer! upprepade professorn.

— Nå, men hur kan man lägga ölet i solskenet också!

Som kulsprutor lågo ölflaskorna i sina högar och smälde och fräste, så att skummet rann utåt marken.

Bruden var upprörd öfver det oväntade afbrottet i ceremonien, som inte skulle betyda något godt; brudgummen fick glåpord för sina dåliga anordningar och höll på att komma i slagsmål med båtsman, på hvilken han ville skjuta skulden; pastorn var vred öfver att den heliga akten stördes af buteljerna, men ute på backen stodo pojkarne och drucko sqvättar ur buteljbottnarne och råkade i misstag under räddningsarbetet berga några halfläkta flaskor, ur hvilka endast korkarna sprungit. När slutligen stormen lagt sig, samlades man ånyo i stugan, ehuru numera mindre andaktsfullt än förut, och sedan pastorn tagit om frågan till brudgummen, gick ceremo-

nien utan andra störande afbrott än några illa qväfda flin från pojkarne i farstun.

Lyckönskningarne regnade öfver de nygifta, och så fort man kunde lemnade man stugan, stinkande af svett, tårar, fuktiga strumpor, lavendel och vissna blombuketter. Och så tågades i lifligare fart till kaffebordet.

Carlsson tog plats mellan professorn och pastorn, men bruden hade ingen ro att sitta, utan skulle springa af och an för att se till rustningarne.

Solen sken glänsande på juliaftonen och under ekarne glammades och sorlades. Bränvinet flöt i kaffekopparne, när påtårarne kommo efter doppningens slut, men uppe vid bordsändan hos brudgummen bjöds punsch, hvilket icke sågs illa af hvarken bönder eller pojkar. Det var en dryck, som icke bestods alla dagar, och pastorn lät sig väl bekomma ur sin kaffekopp.

I dag var han ovanligt blid mot Carlsson och drack honom oupphörligt till, berömde honom och visade honom den största uppmärksamhet, dock icke förglömmande professorn, hvars bekantskap skänkte honom mera nöje, emedan han så sällan träffade en bildad man. Men han hade svårt att finna honom i samtalet, då musik icke var hans styrka, och professorn af artighet sökte leda samtalet in på pastorns område, hvarifrån dock denne helst ville slippa ut. Svårigheten att förstå hvarandra bidrog också att göra ett närmande omöjligt, hvarförutom professorn, så-

som van att ge sig luft i musik, ogerna talade långa stycken.

Nu kom spelman, som haft mycket svårt att sitta i det obemärkta, upp till högsätet; och betydligt stärkt i sitt mod af kaffehalfvor, ville han tala musik med professorn.

— Ber om förlåtelse, herr kammarmusikus, helsade han och knäppte på sin fiol, — si vi har liksom litet gemensamt, för jag spelar också, på mitt vis förståss.

— Res åt helvete skräddare! och var inte oförskämd! afsnäste Carlsson.

— Jaja, jag ber om förlåtelse, men inte för att det rör Carlsson, men känn på den här fioln, herr kammarmusikus, känn på den och säg mig, om den inte är god; den har jag köft hos Hischen och den har kostat mig tio riksdaler banko.

Professorn knäppte på qvinten, log och utlät sig vänligt:

— Micket sken!

— Ja, si så är det, när någon förstår sig på; då kan man få höra ett sant ord; men att tala om konst med de här — han skulle hviska, men röstmedlen vägrade sig till nyanseringar och han råkade skrika i stället — de här djefla bondbassarne . . .

— Ge skräddarn en spark i ändan! hördes korus.

— Hör du, du får inte bli full, skräddare, för då blir det ingen dans af!

— Rapp du, du ska se efter spelman, att han inte super mer!

— Har jag inte blifvit bjuden på supa kanske, och är du snål, din skinnare?

— Sätt dig, Fredrik, och var lugn, menade pastorn, — för annars får du stryk.

Men spelman ville ovilkorligen räsonnera i sin konst, och för att belysa sitt påstående om fiolens förträfflighet, började han qvintilera.

— Hör, herr kammarmusikus, hör såna basar; de klingar ackurat som en liten orgel...

— Håll käften på skräddarn!...

Det blef rörelse kring borden och ruset tilltog. Då skriker någon: Gusten är här!

— Hvar? Hvar?

Clara upplyser, att hon sett honom nere på vedbacken.

— Säg mig till, när han gått in, ber pastorn, — men inte förr än han är inne, hör du det!

Toddyglasen ha blifvit framsatta och Rapp slår opp konjaksbuteljerna.

— Det går litet häftigt, det här, menade pastorn afböjande, men Carlsson tyckte, att det, gick ordentligt.

Rapp gick i smyg och uppmanade alla att skåla med pastorn, som också snart hade tömt sin första toddy och måste laga den andra.

Pastorn börjar rulla med ögonen och tuggar. Han betraktar så noga han kan Carlssons anletsdrag och söker utröna, om han fått sin hyra än.

Men han har svårt att se och inskränker sig till att skåla med honom.

Då kommer Clara och ropar:

— Nu är han inne, pastorn! Nu är han inne!

— Nej, hvad fan säger du; är han inne redan! —

Pastorn hade glömt, hvem frågan gälde.

— Hvilken han är inne, Clara? genljöd korus.

— Gusten, vet jag!

Pastorn reste sig, gick ner i stugan och hemtade Gusten, som han ledde upp till bordet, blyg och bortkommen. Lät helsa honom i en kopp punsch och hurrarop. Derpå skålade Gusten med Carlsson och sade ett kort: Lycka till då!

Carlsson blef känslofull och drack i botten, förklarande, att det gjorde honom ett stort nöje att se honom, fastän han kom sent, och att han visste två, hvars gamla hjertan det gjorde godt att se honom, fastän han kom sent.

— Och tro mig, slöt han, — att den som förstår att ta gamla Carlsson på rätta stället, den vet också hvar han har honom.

Gusten blef icke hänförd, men han uppmanade Carlsson dricka ett särskildt glas med sig.

Skymningen kom, myggorna dansade och folket surrade; glasen klingade, skratten skrälde och små nödskrik hördes redan här och der i buskarne, afbrutna af fnitter och hurrarop, hojande och skott under den ljumma sommaraftonens himmel. Och ute i ängarne gnisslade syrsan och snarpade kornknarren.

Borden röjdes, ty nu skulle dukas till qvällsmat; Rapp gick och hängde kulörta lyktor, som han fått låna af professorn, i ekens grenar. Norman sprang med tallrikshögar och Rundqvist låg på knä och tappade svagdricka och bränvin; flickorna buro fram smör i såtar, strömming i vålmar på skärbräden, pannkakor i staplar, köttbullar i trafvar. Och när det var färdigt, klappade brudgummen i händerna:

— Var så goda och ta en smorrgås! inbjöd han.

— Men hvar är pastorn? krusade gummorna.
— Utan pastorn ville ingen börja.

— Och professorn? Hvar ha de tagit vägen? Ja, si då går det rakt inte an att borja!

Det ropades och letades, men intet svar. Man stod i hopar kring borden som hungriga hundar med glimrande ögon, färdiga att störta in, men ingen hand rörde sig och tystnaden tryckte.

— Ja unnrar, månne inte pastorn ä på husä? hördes Rundqvists oskyldiga stämma.

Utan att afvakta vidare upplysning gick Carlsson ner att söka det hemliga rummet, och mycket rigtigt, för öppen dörr sutto pastorn och professorn med hvar sin tidning i handen, inbegripna i ett lifligt meningsbyte. Lyktan stod på golfvet och kastade ett rampsken upp på de båda tronbestigarne.

— Ursäkta, mina harrar, men smorrgåsen kallnar!

— Är det du, Carlsson! Jaså! Börja ni, så kommer vi genast!

— Ja, men de står och väntar ju, alla menniskor, och med respekt till sägandes, kunde ju herrarne liksom raska undan lite!

— Kommer strax, kommer strax! Gå du, gå du!

Carlsson, som med belåtenhet tyckt sig märka, att pastorn var »rörd», aflägsnade sig och skyndade lugna sällskapet med den lemnade förklaringen, att pastorn höll på att rusta sig och skulle strax vara till reds.

Ögonblicket derefter syntes en lykta irra fram öfver backen och åtföljd af två vinglande skuggor nalkas de dukade borden.

Pastorns bleka ansigte blef snart synligt vid öfre bordsändan och bruden kom fram med brödkorgen för att bjuda och göra ett slut på den pinsamma väntan. Men Carlsson hade annorlunda i sinnet, och med en knif knackande i köttbullsfatet, skrek han med ljudlig stämma:

— Tyst, godt folk; pastorn vill säga några ord!

Presten stirrade på Carlsson, syntes icke förstå hvar han var hemma, såg att han hade något lysande föremål i handen, och erinrande sig att han sista julen hållit ett tal med en silfverkanna i handen, lyfte han lyktan som en pokal i höjden och talade:

— Mina vänner, vi ha i dag en glad fest att fira.

Här stirrade han på Carlsson för att få några upplysningar om festens karakter och ändamål, för han var redan fullständigt frånvarande, så att årstid, rum, orsak, mening hade förflyktigats. Men Carlssons grinande ansigte gaf ingen lösning på gåtan. Han stirrade ut i rymden för att upptäcka någon ledtråd, såg de kulörta lyktorna i eken, och fick en vaggande föreställning om en jättestor julgran, och så var han på spåren.

— Denna ljusets glada fest, kastade han upp, — då solen viker för kölden, och snön — han såg den hvita bordduken som ett stort snöfält breda sig ut oändligt långt bort ... — mina vänner, då första snön lägger sig som ett täckelse öfver höstens smuts ... nej, jag tror ni skojar med mig ...!

Han vände sig bort och krökte ryggen.

— Pastorn har blitt kall! sa Carlsson — och han vill gå och lägga sig! Var så goda och borja, mitt herrskap!

Man lät ej bjuda sig två gånger, utan störtade lös öfver faten, lemnande pastorn åt sitt öde.

Han hade till nattqvarter fått sig anvisad professorns vindskammare, och för att visa, att han var nykter, afböjde han hotande med stryk alla anbud om hjelp. Och med lyktan vid knäna, hopfallen som om han letade nålar i det daggiga gräset, höll han kurs ner på ett fönster, der det lyste. Men i grindhålet fastnade han och gjorde så häftigt an grindstolpen, att lyktan krossades och slocknade. Mörkret slöt sig omkring honom

som en säck och han sjönk ner på sina knän, men fönstret med ljuset lyste honom som en ledfyr och han trodde sig gå framåt med en obehaglig känsla af att knäna på hans svarta byxor blefvo våta vid hvarje steg och hans egna knäskålar värkte, som om de slogo mot stenar.

Slutligen får han fatt i något mycket stort, rundt och fuktigt; han trefvar och sticker sig på något knappnålsbref eller dylikt, får handen fatt i en årtull eller liknande, och i detsamma hör han bruset af vatten och känner att han blir våt. Uppryckt af fruktan att han gått i sjön, reser han sig mot masten och finner i en ljusning, att han står vid en dörrpost, kommer i en öfverhalning in i en farstu, känner ett trappsteg mot knäna, hör en piga som skriker: Jössus, svagdrickat! och drifven af ett dunkelt ondt samvete kryper han upp för trappan, stöter fingerknogarne mot en nyckel, får upp en dörr, som ger vika inåt, ramlar in i en kammare och ser en stor bäddad säng med plats för två; har nog styrka att dra upp täcket, kryper ner med stöflar och allt för att gömma sig, emedan man förföljde honom med skrik nerifrån, och så tyckte han att han dog eller slocknade eller drunknade och att menniskor ropade på svagdrickat! Men stundtals vaknade han till lifvet igen, tändes på, drogs upp ur sjön, lefde och stod vid julbordet, och så blåstes han ut igen som ett ljus, slocknade, dog, sjönk och blef våt.

Emellertid gick qvällsvarden på under ekarne och fuktades med öl och bränvin så starkt, att ingen mindes pastorn, och när man rifvit i sig all mat, så att botten syntes i tallrikar och fat, gick man ner i stugan att dansa.

Bruden ville skicka upp något godt till pastorn på kammaren, men Carlsson öfvertygade henne, att han helst ville vara i ro och att det var synd att genera honom. Och dervid blef det.

Gusten hade smugit sig ifrån sin bundsförvandt, när han märkte, att denne var öfverlistad, och befattade sig bara med sina egna nöjen, lemnande groll och agg åt glömska och rus.

Dansen gick som en qvarn och spelman satt i spisen och gned; i öppna fönstren hängde svettiga ryggar att svalka sig i nattfriskan, ute på backen sutto de gamla och fröjdade sig åt smällen, rökte, drucko och skämtade i halfskymningen och det svaga skenet af elden från köksspisen, som bröt ut genom rutorna, och ljusen inne i dansstugan.

Men ute i ängar och backar vandrade par om par i det daggiga gräset under stjernhimmelns svaga skimmer, för att vid hödoft och syrsesång släcka eldar, som tändts af stugans värme, kornvinets starke ande och musikens vaggande tramp.

Midnattens timmar dansade förbi och himlen började ljusna i öster; stjernorna drogo sig in i skyn, och Karlavagnen stod med fimmelstången rätt upp i vädret, som om den stjelpt bakut; änderna hördes snattra i vassarna och den blanka

viken speglade redan morgonrodnadens citronfärger, mellan de mörka alarnes hamnar, som syntes stå på hufvudet i vattnet och räcka ner till sjöbotten. Men det varade blott en stund; så drogo moln upp ifrån kusten och det blef natt igen.

Då steg ett anskri från köket: glöggen! glöggen! Och i tågordning kommo karlarne med en kastrull, som flammade af brinnande bränvin och kastade blåa sken omkring sig, under det spelmannen spelade en marsch.

— Opp till pastorn med första glaset! skrek Carlsson ännu med ett hopp om att kunna få kronan på verket, och förslaget antogs med hurrarop. Tåget satte sig i gång upp emot professorns, och med mer och mindre säkra steg äntrade man trappan. Nyckeln satt i kammardörren och man klampade in, icke utan en viss fruktan att bli mottagen med hugg och slag. Derinne var tyst och vid det blåa darrande skenet från kastrullen såg man, att sängen stod orörd och var tom. En svart aning om något förfärligt bakslag grep Carlsson. men han gömde sin misstanke och upplöste ovissheten och gissningarne med den tillverkade förklaringen, att han nu mindes, hur pastorn sagt, att han ville ligga på höskullen för att slippa myggen. Och alldenstund man icke fick gå med eld till höet, förföll förslaget och tåget satte sig i gång tillbaka ner på backen, der offret anstäldes.

Carlsson utnämde i hast Gusten till vicevärd, tog Rapp afsides och meddelade honom sina rysliga aningar. Oförmärkt smögo de båda medbrottslingarne upp för trappan till brudkammaren medförande stryksticko och en ljusstump.

Rapp fick eld och i brudsängen såg Carlsson alla sina hemskaste aningar öfverträffade.

På den hvita hålsömsydda hufvudkudden låg ett lurfvigt hufvud som en våt hunds, med munnen vidöppen.

— Nå, si en sån tusan! gnisslade Carlsson. — Kunde jag tro, att den hålen skulle bära sig åt som ett sådant svin. Ja, Gud sig förbarme! Och stöflarne har han på sig, den kältringen.

Här voro goda råd dyra. Hur skulle man få dän den sjuke utan att behöfva ta i honom, utan att folket fick veta om'et och utan att bruden framför allt märkte något?

— Vi får ta ut'en genom fönstret! förklarade Rapp. — Vi får tan' med en talja och så släpa'n ner till sjön! Släck ljuset bara och så opp till logen efter grejor.

Dörren stängdes utifrån och nyckeln togs ur, hvarpå de båda hämnarne styrde en omväg upp till logen. Carlsson svärande och bannande, att fick de bara ut honom, så skulle de ginera honom efteråt.

Händelsevis stod ännu saxen qvar, sedan man slagtat kon, och sedan de tagit ner spirorna och fått fatt i block och rep, knogade de på omvägar bakom stugan och kommo till gafveln

under pastorns fönster. Rapp hemtade en stege, saxade spirorna och gjorde dem fast med en läkt vid takåsen. Derpå splitsade han en stropp, fäste blocket och skar in taljan. Derpå kröp han in i kammaren, medan Carlsson stod nedanför med en båtshake för att bära af.

Sedan Rapp arbetat en stund inne i kammaren, pustande och fnysande, såg Carlsson hans hufvud sticka ut och sakta kommendera: hala!

Carlsson halade och snart syntes en svart kropp ute på fönsterbrädet.

— Hala styft! kommenderade Rapp, och Carlsson höll an. Ut på saxen dinglade nu pastorns slappa kropp, som förlängde sig otroligt som en hängds.

— Fira! kommenderade Rapp igen. — Håll an bara!

Men Carlsson hade redan släppt och pastorn låg som en hög i nässlorna, dock utan att ge ett ljud ifrån sig.

I en blink var båtsman ute genom fönstret, fick undan stegen och saxen och nu släpades pastorn ner till klappbryggan.

Komna ner till sjökanten bröt Carlsson ut:

— Nu, din håle, skall du få bada!

Det var grundt i stranden, men mycket gytjigt af all i åratal utkastad fiskråk. Rapp tog i hällan, som han fästat omkring den sofvandes lif, och vräkte honom i sjön.

Då vaknade pastorn och gaf till ett skrik som en gris under slagt.

— Hala! kommenderade Rapp, som märkte, att folket lystrade oppe på backen och redan skyndade till.

Men Carlsson lade sig på knä och vältade pastorn i gyttjan, gnodde in hans svarta kläder med händerna, så att hvarje spår af olyckan, som skett i brudsängen, var bortblandadt.

— Hvad är det dernere? Hvad är det? ropades uppifrån af de nerrusande karlarne.

— Pastorn har fallit i sjön! Ohoj! svarade Rapp och halade in den skrikande presten.

Och nu blef det folksamling. Carlsson spelade den ädelmodige räddaren ur lifsfara och gjorde den medlidsamme samaritanen. Himlande sig och beskärmande sig på brutet landsmål, som han alltid tog till, när han skulle vara vek och trovärdig.

— Kan ni tänka er, att jag kommer ner här som rakt af en händelse, och så hör jag något, som plaskar och qvillar, så jag trodde det var en skäl; och så får jag se, att det var våran egen lelle pastor. Åh, Herre Je, sa' jag ått båssman, jag tror det är sjölfve pastor Nordström, som ligger der och klypper med lellvingen. Och så sa' jag åt Rapp: Rapp du, spring etter en tross! Och så sprang Rapp etter en tross. Men när vi feck stroppen om det tjocka på'n, så sätter han till att skrika, som om man ville gälla honom. Och se så han ser ut?

Pastorn såg verkligen obeskrifligt svår ut; och karlarne betraktade sin herde med leda blan-

dad med outrotlig vördnad och ville skaffa undan honom så fort som möjligt. Till den ändan gjordes en bår af två par åror och på den lades pastorn, lyftes upp på åtta starka axlar att bäras upp till logen, der han skulle klädas om.

Spelman, som var alldeles full och trodde, att det var frågan om något spektakel, stötte till och drog sta med »Ur vägen, ur vägen för gamla Smittens bår!» Pojkar kommo fram ur buskar och sällade sig till, och professorn, som återfunnit sin förlorade ungdom, satte sig i spetsen och sjöng, och Norman, som inte kunnat hålla tätt med sin musikaliska svada, hade letat fram klaveret.

Men när de kommo upp på gården, rusade qvinnorna till, och när de fingo se pastorn i den sorgliga belägenheten, intogos de af medlidande och förbarmade sig öfver den medvetslöse. Madam Flod sprang efter ett sängtäcke och kastade öfver eländet, i trots af Carlssons varningar, och så sattes på varmt vatten och låntes linne och gångkläder af professorn. Och då de kommo upp på logen, lades den sjuke, som han kallades, — för ingen ville vara nog vanvördig, att vidgå, att han var full, — på torr halm. Rundqvist kom med snäppan och ville slå åder, men jagades bort, och när han inte fick sin vilja fram, bad han att åtminstone få läsa något öfver den sjuke, för han kunde en läsning öfver vattusigtiga får, men han fick inte

alls befatta sig med presten och ingen annan heller af karltroppen.

Men Carlsson smög upp på sin kammare, ensam denna gång, för att undanröja spåren af sin förödmjukelse. När han kom in och såg förödelsens styggelse i den smutsade brudsängen, erfor han ett ögonblicks svaghet, uttröttad af de sista dagarnes och nattens mödor, och han tänkte på hur annorlunda det skulle ha varit med Ida, om deras förhållande kommit till stånd. Han gick fram till fönstret och tittade ut öfver viken med en lång svårmodig blick. Molnen derute hade skingrat sig och dimmorna samlade sig i hvita flor öfver vattnet; solen gick upp och bröt in i brudkammaren, lyste på det bleka ansigtet och de urvattnade ögonen, som knepos ihop, som om de stretat emot en frambrytande gråt. Håret låg i fuktiga tofvor ner i pannan, den hvita halsduken var svartfläckig, rocken hängde slapp. Solvärmen tycktes ge honom en fross-skakning, och farande med handen öfver pannan vände han sig om inåt rummet.

— Ja, men det är vådligt i alla fall! sade han till sig sjelf, röck upp sig ur sin slapphet och började rifva kläderna ur sängen.

SJETTE KAPITLET.

Ändrade förhållanden och ändrade meningar; jordbruket går ner och grufdriften blomstrar.

Carlsson var icke mannen, som lät obehagliga förnimmelser inverka på sig mer än han ville, utan han hade kropp att ta skurarne, skaka sig och låta det rinna af. Sin ställning som gårdsegare hade han vunnit genom duglighet och vetande, och att madam Flod tog honom till man, var lika mycken vinst för henne som för honom, trodde hon. Emellertid, sedan bröllopsoset dunstat af, började Carlsson bli mindre ifrig, säker som han gjorde sig om giftorätt och arf, alldenstund man kunde vänta barnet om ett par månader. Tanken på att göra sig till herre hade han öfvergifvit, då han såg att det inte gick; utan i dess ställe lagade han sig till att göra storbonde. Drog en präktig ullträja, satte på sig ett massivt förskinn och anlade sjöstöflar. Tillbragte mycken tid vid chiffonierklaffen, der hans älsklingsplats var; läste bladen, skref och räknade mindre än förr, öfvervakade arbetet med pipa i munnen samt visade ett tynande deltagande för jordbruket.

— Jordbruket går ner, sade han; — det har jag läst i bladen; och det är billigare att köpa sin säd!

— Han sa annat förr, menade Gusten, som höll noga reda på allt hvad Carlsson sade och gjorde, men inskränkte sig till ett slött underkastande, utan att dock inträda som son åt inkräktaren.

— Tiderna förändras och vi med dem! Jag tackar Gud för hvar dag jag blir klokare! svarade Carlsson.

Samtidigt började han besöka kyrkan om söndagarne; deltog i allmänna frågor och blef vald till kommunalnämden. Derigenom kom han i närmare beröring med pastorn och fick upplefva den stora dagen att få säga du till honom. Det var en af hans äregirighets största drömmar och han tröttnade inte på ett helt år att tala om på gården hvad han sade och hvad Nordström svarade.

— Hör du Nordström lella, sa jag; — den här gången ska du låta mig råda! Och då sa Norström: — Carlsson, sa han, — du ska inte vara halsstarrig, fastän du är en klok karl, och en förståndig karl, sa han.

Derpå följde en mängd kommunala bestyr, bland hvilka brandsyn var den mest omtyckta. Det var att resa omkring på socknens bekostnad och dricka kaffehalfvor hos bekanta. Äfven riksdagsmannavalet, som dock egde rum långt upp i land, hade sina förförelser och sina små

efterslängar, som kändes ända ut i skären. Vid valtiden och äfven eljes ett par gånger om året kom baronen ut med jagtherrar och ångbåt, och då betaltes femtio kronor för jagträtten på ett par dagar; punsch och konjak rann i nätter och dagar, och man skildes från jägarne med den rotade meningen, att det var schangtilt folk.

Carlsson kom sålunda upp och blef ett ljus på gården: en myndighet med högre förstånd om saker, som de andra ej begrepo. Men det fanns en svag punkt qvar, och som han kände stundtals: han var uppe från land och var ingen sjökarl.

För att utplåna denna sista rangskilnad syntes han börja lägga sig mer ombord med sjösakerna och visade stor lust för sjön. Skurade upp en bössa och for på jagt; deltog i notdragning och skötsättning, samt vågade på längre segelfärder.

— Jordbruket går ner och *vi* måste forcera fisket, svarade han hustrun, när hon med oro såg kreatur och åker falla i vanhäfd.

— Framför allt fisket! Fisket för fiskaren och jorden för jordbrukaren! förkunnade han, numera oemotståndligt, sedan han af skolläraren på kyrkstämman lärt sig lägga sina ord »pallementarist».

Visade sig någon brist i behållningen, så fick man hugga ved.

— Skogen skall gallras, om den ska bli mogen! Så säger åtminstone den rationelle landthushållaren; jag vet *inte*, jag.

Och när Carlsson inte visste det, hur skulle då de kunna veta det!

Rundqvist fick jordbruket sig öfverlåtet, Clara kreaturen. Och Rundqvist lade åkern i gräsvall och sof middag till frukost på dikesrenarne, sof middag till aftonvards i buskarne och kastade stål öfver korna, när de inte mjölkade.

Gusten hölls på sjön ändå mer än förr och återknöt det gamla jägarförbundet med Norman. Intresset, som ett ögonblick satt alla armar i rörelse, hade fallit bort; att arbeta för en annan muntrade icke vidare, och derför gick det hela lojt, men lugnt, sin stilla gång.

Frampå hösten, ett par månader efter bröllopet, inträffade emellertid en händelse, som verkade likt en kastvind på Carlssons farkost, nyss utlupen med fulla segel. Hustrun kom nemligen ner med ett dödfödt, alldeles för tidigt födt foster. Omständigheterna voro dessutom oroande och läkaren förklarade bestämdt, att nu var det slut: inga barn mer!

Det var ödesdigert för Carlsson, ty nu hade han endast till utsigt för framtiden att komma på undantag. Som gumman dertill var krasslig efter förlossningen, hotade denna förändring i hans ställning att inträda förr än drömdt var. Gällde sålunda att väl begagna tiden, göra sig

vän af den orätta mammon, samla i ladorna och tänka på morgondagen.

Nu blef det nytt lif i Carlsson. Åkerbruket skulle i hast upphjelpas; hvarför, det angick ingen. Timmer fälldes, för det skulle byggas en ny stuga; hvarför, det behöfde han inte skrifva någon på näsan; jägarvurmen måste i hast stäfjas hos Norman, som än en gång lockades från sin vän; och Rundqvist fångades in och blåstes upp med ökade förmåner. Det plöjdes, såddes, fiskades och timrades, hvarunder de kommunala bestyren fingo ligga nere.

Samtidigt slog sig Carlsson på husligt lif; satt inne hos sin gumma och läste ibland ett ord för henne ur den Heliga Skrift eller ur psalmboken; talade till hennes hjerta och vädjade till hennes ädlare känslor, utan att rätt kunna förklara sig, hvart han ville hän. Gumman tyckte om att ha sällskap och höra någon prata, så att hon satte värde på dessa små uppmärksamheter utan att vidare fästa något afseende på hvad dessa dödsberedelser kunde innebära.

En vinterafton, när viken låg, tjärdarne voro ofarbara och man varit instängd fjorton dagar, utan att kunna helsa på en granne, utan att få ett bref eller en tidning; då ensamheten och snön låg tyngande öfver sinnena och den korta dagen endast tillät obetydligt med arbete, hade folket samlats i köket och Gusten med dem. Elden brann i spisen och pojkarne sutto och byggde på not; flickorna spunno och Rundqvist satt och

slöjdade spadskaft. Snön hade fallit hela dagen och gick redan öfver fönsterrutorna, så att det såg ut som ett likrum inne i köket, och hvarje qvart måste en karl ut och skotta från dörren, så att man inte skulle snöa in och inte kunna komma till ladugården att mjölka och nattfodra.

Nu var det Gustens tur att gå och skotta; med oljerocken och sydvesten öfver sin tröja och uttermössa lagade han sig att komma ut; bände upp farstudörren, mot hvilken drifvorna lagt sig och stod ute på backen i yran. Luften var svart, snöflingorna voro gråa som malar, stora som hönsfjädrar och singlade ner oupphörligt, oupphörligt, lade sig tyst på hvarandra, lätt först, tyngre sedan, packade sig och växte. Det gick redan upp på stuguväggen ett godt stycke och endast i fönsternas öfre kant skimrade ljusen inifrån igenom. Gusten såg, att det lyste ifrån stugan, der han visste att modern och Carlsson voro inne. En hastigt påkommen nyfikenhet förledde honom att pilla ner den öfre snön, så att han fick ett kikhål, och stigande upp på drifvan kunde han titta in i rummet. Carlsson satt som vanligt framför chiffonierklaffen och hade ett stort papper framför sig, ofvantill tryckt med en stor blå stämpel, som såg ut som ritningen på en riksbankssedel; med pennan lyftad i högsta hugg syntes han tala för gumman, som stod bredvid, färdig att lemna henne pennan till någon skrifning. Gusten satte örat till rutan, men han hörde bara ett mummel för dubbel-

fönsternas skull. Bra gerna ville han dock ha reda på hvad som försiggick, ty han anade, att det rörde honom på det närmaste, och han hade lärt sig, att det var vigtiga saker, som kunde afgöras, när man skref på tryckt papper.

Sakta öppnade han farstudörren, sköt af sig halmskorna och kröp upp för trappan, tills han kom upp på öfre farstugolfvet. Der lade han sig på magen och med hufvudet hängande ner mot dörren kunde han höra hvad som talades inne i stugan hos modern.

— Anna Eva, förkunnade Carlsson med en ton mellan kolportörens och kommunalmannens; — lifvet är kort och döden *kan* komma öfver oss, innan vi veta det. Vi *måste* derför vara betänkta på att gå hädan, antingen det nu sker i dag eller i morgon, det är *alldeles* detsamma! Skrif derför nu så godt först som sist.

Gumman tyckte inte om att höra så mycket om döden, men Carlsson hade nu i månader inte talat om annat, så att hon endast hade ett lamt motstånd att sätta mot det talet.

— Ja, men sir Carlsson, alldeles detsamma är det inte mig, om jag dör i dag eller om tio år, och jag kan lefva länge än.

— Asch, jag har inte sagt att du *ska* dö, jag har bara sagt, att vi *kan* dö, och om det sker i dag eller i morgon eller om tio år, det är alldeles detsamma, då det ändå ska ske! Skrif bara!

— Ja, men det förstår jag inte, sträfvade gumman emot, som om döden ville komma, och ta henne, — det kan väl inte...

— Jo, men det är alldeles detsamma, när det ändå ska ske! Kanske det inte är så! Jag vet inte, jag! Skrif i alla fall!

Det var som att lägga ett rep om halsen och dra till, när Carlsson kom med sitt: Jag vet inte, jag, och gumman kunde inte reda sig längre, utan gaf efter.

— Nå, hvart vill han komma nu? frågade hon uttröttad och uttråkad af det långa talet.

— Anna Eva, du ska tänka på dina efterkommande, ty sådan är menniskans första pligt; och derför ska du skrifva.

I detsamma öppnade Clara på köksdörren och frågade utåt efter Gusten, som icke ville röja sig och derför förblef tyst utan att dock kunna höra hvad som följde inne i stugan.

Clara gick tillbaka in och Gusten klättrade ner, stannade utanför stugdörren och hörde de sista afgörande orden från Carlsson, hvilka läto honom sluta till, att skrifningen var verkställd och ett testamente uppsatt.

När han kom in i köket igen, såg folket, att det var något med honom. Han talade i förtäckta ordalag om att han skulle knäppa en räf, som han hört skrika, om att det vore bättre att gå till sjös än sitta hemma och låta lusen äta sig, att lite hvitt ibland fodret kunde ge

kampar kurage, men också sätta döden på dem, om det blef för mycket.

Carlsson var deremot vid qvällsbordet ytterst menniskovänlig, underrättade sig om Gustens arbetsplaner och jagtafsigter, tog fram timglaset och lät den hvita sanden rinna, ty, sade han, »minuterna äro dyra; låtom oss ock äta och dricka, ty i morgon skola vi dö! Tjo!»

Gusten låg länge vaken om natten, och många mörka tankar och svarta planer korsade sig i hans hufvud; men han var ingen stark själ, som kunde ändra omständigheterna efter sitt sinne, sätta om tankar i handling, utan när han tänkt igenom en sak, lemnade han den såsom fullbordad.

Efter att ha sofvit några timmar och drömt om andra saker, var han lika glad igen och lät udda vara jemt, litande på att med dag skulle komma råd, att rättvisan väl skulle ha sin gång och mera sådant.

* * *

Våren kom igen, svalorna reparerade sina bon och professorn kom tillbaka.

Omkring hans stuga hade Carlsson under årens lopp röjt en trädgård, planterat syrener, till hvilka han hemtat skott och ympar från prestgården, fruktträn och bärbuskar, sandat gångar och anlagt bersåer. Det började derför se herrskapslikt ut på gården. Och ingen kunde

neka, att utbördingen dragit in trefnad och välstånd med sig, att han fått kreatur och åker i häfd, hus och stängsel i stånd; till och med priset på fisken hade han drifvit upp i staden och inrättat sig med ångbåten, så att de långa tidsödande stadsresorna icke mer behöfde göras.

Nu, när han slappade af och var trött samt hölls med bygget på sin stuga, så klagade man.

— Gå på ni sjelfva, nu, får ni se hur godt det är! svarade Carlsson. Hvar och en för sig och Gud med oss alla!

Och han hade nu sin stuga under tak, började anlägga trädgård och plantera omkring den, väga och röja. Och han hade byggt sin stuga med en viss smak, så att den skämde ut de andra. Den hade bara två rum och kök nere, men den såg ändå ståtligare ut än de gamla stugorna på gården, man kunde inte säga, hvad det låg i. Om han rest takstolarne i höjden och låtit takskägget springa långt ut öfver väggen; eller om det låg i att han sågat »krucifixer» i täckbrädena, eller om det var verandan, som han satt upp framför dörren med några trappsteg. Der var inga dyrbarheter, men det såg ändå litet villa-aktigt ut. Röd var hon som en ko, men knuttimret var svart i ändarne och paneladt; fönsterbrädena voro hvitstrukna och verandan, ett lätt tak på fyra stolpar, var blåmålad. Och så hade han haft förstånd att välja plats, alldeles under bergroten och så att två gamla

ekar råkade stå midt framför, ungefär som början till en påtänkt allé eller park. Och när man satt på verandan, hade man den vackraste utsigten: viken med vassarne, den långa gröna källängen och en sänka genom kalfhagen, så att man såg båtarne längst bort i sundet.

Gusten gick och blängde på allt detta, önskade det ogjordt och såg det an som på en geting, hvilken hålls med att slå fast sitt näste under takstolarne och som han gerna ville krafsa bort, innan den lagt ägg och kanske blir qvar med sin afkomma. Men han hade inte kraft att ta dän honom, och derför blef han sittande.

Gumman var krasslig och tyckte, att allt var bra som det gick, och i förkänslan af det rammel, som skulle uppstå, när hon gått all verldens väg, såg hon icke ogerna, att hennes man, för det var han i alla fall, skulle ha ett tak öfver hufvudet och inte gå som en stackare. Hon förstod inte rättssakerna, men hon hade en aning om, att allt icke var rätt tillgånget med bouppteckning, arfskiften och testamenten, men det fick bli sedan, bara hon slapp ifrån det, och någon gång skulle det bryta löst, om inte förr, så den dagen, när Gusten måste tänka på att gifta sig, och några sådana tankar torde någon ha satt i hufvet på'n, för han var inte sig lik mer, utan gick och såg vurmig ut.

En eftermiddag i slutet af maj stod Carlsson i sitt nya kök och murade på spisen, då Clara kom och ropade honom:

— Carlsson, Carlsson, professorn har kommit ut med en tisk herre, som söker honom!

Carlsson fick af förskinnet, torkade händerna och gjorde sig i ordning ta emot, nyfiken hvad det ovanliga besöket kunde gälla.

Kommen ut på verandan stötte han på professorn, som medförde en herre i långt svart skägg och som såg skarp ut.

— Direktör Diethoff vill tala till Carlsson, sade professorn och visade med en gest på sitt sällskap.

Carlsson borstade af en sittplats på verandans bänk och bjöd sitta.

Direktören hade inte tid att sitta, utan frågade på stående fot, om Rågholmen kunde få köpas.

Carlsson undrade till hvad ändamål, ty holmen var kanske tre tunnland stor med bergknallar, lite granskog och endast obetydligt fårbete.

— Till industrielt ändamål, uppgaf direktören och frågade, hvad den kostade.

Carlsson var villrådig och bad om betänketid, tills han kunde utlura, hvad det var som gaf holmen dess oväntade värde. Men det var icke direktörns mening, att han genast skulle få veta det, utan han upprepade än en gång sin fråga om hvad holmen kostade och tog åt bröstfickan, der en tjock ansvällning, synlig genom klädet, antydde, att här fans moltum!

— Åh, den kan väl inte vara så dyr, menade Carlsson, — men jag måste tala vid gumman och sonen först.

Och så sprang han ner till stugan; blef borta en bra stund och kom igen.

Nu såg han brydd ut och tycktes ha svårt att komma fram med sin anhållan.

— Säg sjelf, direktören, hvad han vill ge, klämde han slutligen fram.

Nej, det ville inte direktören.

— Nå, om jag säger fem, så tycker herrn väl inte det är för mycket, fick Carlsson fram med andan i halsen och svetten i pannan.

Direktör Diethoff öppnade rocken, tog fram plånboken och lade fram tio stycken hundrakronor.

— Här är ett så länge i hand och de fira kommer på höst. Är det rätt?

Carlsson höll på att dabba sig; men gjorde våld på sina öfversvallande känslor och svarade temligen lugnt, att det var rätt, oaktadt han bara menat fem hundra kronor, men fått i tusen. Derpå gick man ner till gumman och sonen för att underteckna köpekontraktet och qvittera summan. Carlsson blinkade och grinade åt de båda kompanjonerna, att de skulle hålla med, men de förstodo ingenting.

Slutligen tog gumman på sig glasögonen och läste, efter att ha skrifvit under.

— Fem tusen! skrek hon. Hvad i allan dar, men Carlsson sa ju hundra.

— Sa jag! tyckte Carlsson. — Nej, du hörde orätt, Anna Eva. Kanske jag inte sa tusen, Gusten? — Här blinkade han alldeles rysligt, så att direktören såg det.

— Ja, nog *tyckte* jag han sa tusen! höll Gusten med så godt han kunde.

Skrifningen var öfver och direktören förklarade nu, att han ämnade för sitt bolags räkning ta upp en fältspatsgrufva på Rågholmen.

Ingen visste, hvad fältspat var, och ingen hade nånsin tänkt på den skatten, utom Carlsson, som nog hade haft sina tankar ditåt, men saknat kapital, drog han till med.

Direktören omtalade då, att fältspat var en röd stensort, som nyttjades på porslinsfabriker. Om åtta dar skulle förvaltarens hus, som redan var beställdt på snickerifabriken, vara uppsatt, om fjorton skulle arbetarkasernen af trä stå på sin plats och med trettio man skulle arbetet vara i gång.

Och dermed reste han.

Det hade kommit så hastigt öfver dem, detta guldregn, att de inte hade haft tid att uträkna alla följderna. Tusen kronor på bordet, fyra tusen i höst, för en värdelös kobbe; det var för mycket på en gång. Och derför sutto de hela aftonen i endrägt och spekulerade öfver hvad som kunde falla på dem oberäknadt. Naturligtvis finge man sälja fisk och andra produkter åt så många arbetare och förvaltarn, ved också, det var ingen fråga om det; och så kom direktören ut,

kanske med familj, och ville bo der på sommarnöje; och då kunde man naturligtvis sätta upp hyran åt professorn, och Carlsson kunde kanske få hyra ut sin stuga åt någon och det skulle bli så bra alltsammans.

Carlsson lade sjelf in pengarne i chiffoniern och satt vid klaffen halfva natten för att räkna.

* * *

Under den vecka, som följde, gjorde Carlsson täta Dalaröbud, återkom med snickare och målare och höll små mottagningar på sin veranda, der han ställt ut ett bord, vid hvilket han satt och drack konjak och rökte pipa, öfvervakande arbetet, som nu framskred med stark fart.

Sålunda märktes snart tapeter i alla rum ända ut i köket, der också en Bolinderspis murades in; fönsterna förseddes med gröna utanluckor, som lyste på långa håll, verandan ströks om och blef hvit och rosenröd samt fick en blå och hvitrandig bolstervarsgardin åt solsidan; och rundt om gård och trädgård sträckte sig ett staket af spjelor, gråmålade och med hvita knappar. Folket stod långa stunder och gapade på herrligheten, men Gusten stod helst på afstånd bakom en knut eller en tät buske och mottog sällan eller aldrig inbjudningen till Carlssons veranda.

Det var en af Carlssons drömmar, drömda i rigtigt klara nätter, att sitta som professorn

på en veranda, sjelfsvåldigt lutad bakåt, läppja på ett konjaksglas med fot, se på utsigten och röka en pipa — cigarr heldre, men det var för starkt för honom ännu.

Och han satt der en morgonqvist åtta dagar senare och hörde en ångbåt blåsa i sundet utanför Rågholmen.

— Nu kommer de, tänkte han, och som patron på stället ville han vara schangtil och ta emot dem.

Derför gick han ner i stugan och klädde sig, skickade efter Rundqvist och Norman, att de skulle komma och följa honom till Rågholmen och ta emot de främmande herrarne.

Om en half timme lade ekan ut ur hamnen och Carlsson satt till rors. Pojkarne fingo då och då en påminnelse om att ro i takt, så att man kom fram som folk.

När de krökt om sista udden och sundet öppnade sig, på ena sidan begränsadt af Storön och på den andra af Rågholmen, tedde sig en praktfull anblick för dem. Till ankars i sundet låg en ångbåt, prydd med flaggor och signaler, och mellan båten och land gingo små jollar med matroser i blåa och hvita tröjor. Uppe på strandklippan, som lyste rosenröd af den blottade fältspaten, stod en klunga herrar och ett stycke ifrån dem en musikkår, hvars messingsinstrument gåfvo en praktfull tafla mot de svarta granarna.

Våra roddare från Hemsö undrade, hvad man kunde skaffa deruppe, och rodde i skjul för klippan för att kunna komma så nära som möjligt och se och höra. Ett, tu, tre, just som de lågo inunder samlingsplatsen, hördes ett susande i luften som om tolfhundra ejdrar flugit upp, derpå ett dån, som om det kommit inifrån berget, och så ett krasande, som om hela holmen spruckit.

— Hvad hålen! var allt hvad Carlsson hann säga, ty i nästa ögonblick kom ett stenregn plumsande omkring båten, efterföljdt af ett grusregn och så ett hagel af småsten.

Och så talade en röst uppe på berget; talade om storslöjd och näringar, ackumuleradt arbete och så något utländskt, som inte Hemsöarne förstodo.

Rundqvist trodde, att det var en predikant, och tog mössan i hand, men Carlsson förstod, att det var direktionen, som talade.

— Ja, mina herrar, slutade direktören, — vi ha mycket sten här framför oss, och jag slutar mitt tal med att önska, det de alla må varda bröd!

— Bravo!

Och så blåste musiken upp en marsch. Herrarne kommo nertågande till stranden, alla bärande små stenbitar i handen, som de fingrade på under skratt och stoj.

— Hvad gör ni der med båten! skrek en herre i flottans uniform åt Hemsöarne, som hvilade på årorna.

De visste inte, hvad de skulle svara, men hade inte trott, att det var farligt att titta på ståten.

— Hm! Det är patron Carlsson sjelf ju! upplyste direktör Diethoff, som kommit fram. — Det är ju vår värd på stället, presenterade han. — Kom och ät frukost med oss nu!

Carlsson trodde inte sina öron, men öfvertygades snart om att bjudningen var allvar, och snart satt han på ångbåtens akterdäck vid ett dukadt bord, som han aldrig sett maken till. Han hade krusat först, men herrarne voro så ofantligt gemena och tilläto icke, att han tog af sig förskinnet en gång. Men Rundqvist och Norman fick äta i förn med manskapet.

Aldrig hade Carlsson tänkt sig paradiset herrligare. Mat som han inte visste namn på och som smälte i mun likt honing, mat som ref opp i halsen alldeles som en sup, mat i alla färger; och sex glas stodo framför hans och alla de andra herrarnes platser; och det dracks viner som var som att lukta på ett blomster eller kyssa en flicka, viner som stack i näsan, som kittlade i benen och som narrade en att skratta. Och under allt detta blåste musiken så ljufligt, så att det qvillade i näsroten, som om en ville gråta, ibland så det frös om tinningarne, och emellanåt gjorde det så godt i hela kroppen så en ville dö.

Och när allt var till ända, talade direktören för värden på stället, berömde honom för att han hedrade sitt stånd och icke öfvergaf modernäringen för en osäker vinning på andra områden,

der nöden gick arm i arm med lyxen. Och så skålade de med honom. Carlsson visste inte, när han skulle skratta eller vara allvarsam, men han såg herrarne skratta, när han tyckte att det sades något mycket allvarsamt, och då skrattade han med.

Efter frukosten skulle bjudas kaffe och cigarrer och man reste sig från bordet. Carlsson, ädel som en lycklig, gick fram i förn för att se efter om pojkarne fått något, då direktören kallade på honom och bad honom stiga in i hytten ett ögonblick.

Då de kommit in, förelade herr Diethoff honom ett förslag, att han, för att konsolidera sin ställning och kunna uppträda vid förefallande behof med mera auktoritet bland arbetarne på holmen, skulle teckna sig för några aktier.

— Ja, si det förstår jag mig inte på, menade Carlsson, som hade litet lukt på affärskutymer och visste, att man aldrig skulle afsluta några köp efter att ha druckit.

Men direktören släppte honom icke och efter en half timme hade Carlsson fyratio aktier à hundra kronor i Fältspats-Aktiebolaget Eagle samt uttryckligt löfte på att bli revisorssuppleant. — Carlsson bad honom skrifva upp ordet! — Inbetalningarne talades inte om; de skulle gå »pö om pö» och à Conto.

Derpå dracks kaffe och konjak och punsch och bilinervatten, så att klockan blef sex, när Carlsson skulle i båt.

Vid debarqueringen fick han fallrep, hvilket han ej förstod, utan tryckte han alla matrosernas händer, som stodo vid trappan och bad dem helsa på, när de kommo i land.

Och med sina fyratio aktiebref med vidhängande kuponger lät han ro sig hem, sittande vid roret med en regalia i mun och en korg punsch mellan knäna.

När han kom hem, svälde han af salighet, bjöd på punsch ända ut i köket, visade aktiebrefven, som sågo ut likt jettestora riksbankssedlar; ville bjuda ner professorn och bemötte de andras invändningar deremot med att han var revisorssuppleant och kunde vara lika så god som en tisk musikant, som inte var någon lärd och inte heller derför någon rigtig professor. Han hade bålstora planer; ville grunda ett enda stort strömmings-salteri-bolag för skärgården, inkalla tunnbindare från England, befrakta fartyg med salt direkt från Spanien! I samma andedrag talade han om modernäringen, dess representanter och framtid, uttryckte sina farhågor och förhoppningar. Man drack hans punsch och insvepte sig i tobaksmoln och glada hägringar om Hemsös lysande framtid.

Carlsson var uppe på tinnarna och han fick svindelanfall. Modernäringen blef satt i bakgrunden, och besöken på Rågholmen blefvo dagliga. Han gjorde bekantskap med förvaltaren och satt på hans veranda och drack konjak med bilinervatten, under det arbetarne åsågos knacka

stenar för att få ut qvartsådrorna, som utgjorde det svåraste hindret för hela bergets utskeppande på en eller ett par gånger. Förvaltaren var en för detta grufbas, som hade nog förstånd att stå väl med aktieegaren och revisorssuppleanten och som egde tillräcklig insigt att fatta, huru länge affären skulle kunna gå.

Men grufdriftens ikståndkommande hade äfven sitt lilla inflytande på Hemsöbornas fysiska och moraliska välbefinnande, och närvaron af trettio ogifta arbetare började visa sina verkningar.

Lugnet var stördt. Det sköt och dundrade hela dagen från berget; ångbåtar hvisslade i sundet; jakter kommo, lade till och spydde massor med sjöfolk i land. Om aftnarne anlände arbetare upp till gården; slogo lofvar kring brunnen och ladugården; falkade efter flickorna; stälde till dansar; söpo med pojkarna och slogos emellanåt. Folket svirade om nätterna och om dagarne var det ingen ordning med dem; sofvo på ängarne, stodo och nickade framför spisen. Och litet emellan kom förvaltaren på besök. Då skulle kaffepannan på, och som man inte kunde bjuda den herrn på bränvin, så måste det alltid finnas konjak i huset. Men man fick sälja fisk och smör, och pengar strömmade in, så att det lefdes flott, och kött kom oftare på bordet än förr.

Carlsson började bli fet och gick i ett litet halfrus dagen om, dock utan att bli öfverlastad, och sommaren förflöt som en enda lång fest för honom, som delade tiden mellan kommunala

värf, grufdrift och naturförsköningar hemma kring knutarne.

Han hade nu på hösten varit ute på brandsyn i åtta dagar och kom hem en tidig morgonstund, då han mottogs af gumman med den oroande underrättelsen, att det måste ha händt något ute på Rågholmen. Der hade nemligen varit tyst i fyra dygn; inte ett skott var lossadt och inga ångbåtshvisslor hade hörts. Folket hemma på ön hade varit sysselsatt med tröskning, så att ingen haft tid att besöka grufvan. Förvaltaren hade icke heller varit synlig, och arbetarne hade upphört att dra kring ön om qvällarne. Det måste sålunda ha händt något. För att utröna detta, lät Carlsson spänna för, som han kallade det, när han skulle låta ro sig till grufvan. Ekan hade han låtit stryka hvit med blå rand, och för att få ett mera patronaktigt utseende, när han satt till rors, hade han skaffat sig en talja af en gammal gardinkordong, så att han kunde sitta rak och styra, hvarförutom han inöfvat Rundqvist och Norman i båtsmansrodd, så att det såg ståtligt ut, när han kom farande.

Färden gjorde de raskt, sporrade af nyfikenhet och ängslan, och när de kommo i höjd af Rågholmen, förvånades de öfver den ödslighet, som der rådde.

Der var tyst som i grafven och ingen menniska syntes till. De stego i land och klättrade bland stenflisen upp till grufvan. Förvaltarens stuga var borta; alla verktyg och redskap sin

kos; endast kasernen, som skjulet kallades, stod på sin plats, men utrymd och spolierad, så att allt som löst varit var borttaget: dörrar, fönster, bänkar, lafvar.

— Jag tror rent af, att de ha packat in! menade Rundqvist.

— Det ser så ut! genmälde Carlsson och lät spänna för igen, men denna gång till Dalarö, der han måste ha bref liggande på posten.

Och mycket rigtigt, der låg ett stort bref från direktören, som förkunnade, att bolaget upphört med sin verksamhet i anseende till råvarans otjenlighet. Och alldenstund Carlssons fordran å fyra tusen kronor utjemnades mot de fyrtio aktier han tecknat och underlåtit inbetala, förefans inga ouppgjorda affärer mera mellan bolaget och merbemälte Carlsson och konsorter.

— Alltså kuggad på fyra tusen, tänkte Carlsson. — Nå, man får vara nöjd.

Och med sin sjöfogelsnatur, fastän han var från land, ruskade han på sig och var lika torr igen, och än torrare kände han sig, då han läste i ett postscriptum, att all qvarlåtenskap tillfölle Hemsö, om de hade lust att bortföra den.

Litet hopsjunken hemkom Carlsson efter den färden, beröfvad en massa pengar och sin ärofulla titel. Gusten ville lägga lök på laxen och rifva upp i saken, men Carlsson strök öfver alltsammans med en gest:

— Asch, det var visst värdt att tala om Det var då rakt inte något att tala om.

Men dagen efter var han i full verksamhet med sina tre man och stora »landjan» att hemta bräder och tegel från Rågholmen. Och innan man visste ordet af, hade han rest sig en sommarhydda på ett rum och kök nere vid sundet på en plats, som ingen tänkt på, men hvarifrån man hade utsigt både öfver byn och fjärden.

Sommaren var förbi och dess luftiga dröm. Vintern stundade, och luften blef tyngre, drömmarne mörkare, och verkligheten antog ett nytt utseende, ljusare för somliga, mera hotande för andra.

Sjunde Kapitlet.

Carlssons sanndrömmar; Chiffoniern bevakas, men utredningsmannen kommer och stryker streck öfver alltsamman.

Carlssons äktenskap, ehuru kort, hade icke varit fullt hvad man plägar kalla lyckligt. Gumman var till åren, om icke lastgammal, och Carlsson stod i begrepp att inträda i sin farliga ålder. Intill sina nu ingångna fyrtio år hade han mest släpat för brödet och framkomsten, och den flickan han ville ha hade han fått undvara. Nu, när han var framme och såg utsigt till en lugn ålderdom, började köttet pocka, kanske starkare än annars, emedan han icke haft så strängt arbete sista året, och kanske äfven derför att han fodrat köttet hårdare än det tålde. Hans tankar började derför att spela, när han satt i köksvärmen, och hans ögon vande sig att följa Claras unga kropp, der hon gick ut och in i stugan. Blicken stannade småningom, slog sig ner och hvilade, gjorde små utflykter hit och dit, flög bort, kom igen. Slutligen satt flickan der, inne i ögat, och hvart han gick såg han henne. Men det var en annan, som också såg, men ej på Clara, utan på ögonen, som följde henne, och

ju mer hon såg, dess mer trodde hon sig se, och det slog sig som en vagel på hennes öga, som värkte och rann.

Det var några dagar före julafton. Mörkret hade fallit, men månen hade kommit upp och lyste klar öfver snöhöljda granar, öfver den blanka viken och den hvita marken. En snål nordanvind drog fram och sopade torrsnö för sig. Men inne i köket stod Clara och eldade bakugnen, medan Lotten arbetade i degtråget.

Carlsson satt i skåphörnet, rökte pipa och spann som en katt i värmen; hans ögon voro ute på spel och de gassade sig och gonade sig, när de stannade på Claras hvita armar, som stucko fram ur linnet.

— Ska du mjölka först, innan vi sopar opp? frågade Lotten.

— Ja, det ska jag, svarte Clara och tog på sig en fårskinnskofta, sedan hon lagt undan raka och viska.

Så tände hon lagårdslyktan och gick ut. Och när hon gått ut, steg Carlsson upp och gick efter.

Om en stund kom gumman ifrån stugan och frågade efter Carlsson.

— Han gick ut efter Clara till lagårn, svarte Lotten.

Utan att vänta på närmare besked, tog gumman en lykta och gick också ut.

Det blåste hvasst ute, men hon ville inte vända om och ta på sig något, efter som det

bara var ett stenkast att gå. Halt var det på backknallarne och snön småyrde som mjöldam, men hon kom raskt nog upp till lagården, gick strax in i fjöset, der det var varmt. Der stälde hon sig att lyssna och hörde, att någon hviskade inne i fårfållan. I det svaga månskenet, som föll in genom spindelväfvar och höboss på rutorna, såg hon korna vända sina hufvuden bakåt och titta på henne med stora, i mörkret grönt lysande ögon. Pallen stod der och stäfvan också. Men det var inte det hon ville se, det var något annat, något hon för all verlden aldrig ville ha sett; något som lockade henne som en halshuggning och som skrämde lifvet ur henne.

Så gick hon då öfver ströhögarne fram genom fähuset och kom in till fåren. Der var mörkt och tyst; lyktan stod släckt, men talgljuset rökte ännu. Fåren bände och rasslade med torra löfruskor. Nej, det var inte det hon ville se. Så gick hon vidare och kom in till hönsen, som krupit upp på pinnarne och småskrockade, som om de nyss blifvit väckta.

Dörren stod öppen utåt och hon kom ut i månskenet igen. Två par skodon, ett mindre och ett större hade lemnat spår efter sig i snön, och de voro blåa i skuggorna, och de ledde bort till hagledet, som var aflyftadt. Hon följde efter, som om hon dragits på släp af någon, och spåren lågo efter marken som en stolpketting, vid hvilken hon var angjord och som nu hifvades från ett osynligt ställe inne i hagen.

Och det drog och drog, drog henne in i samma hage, förbi samma stätta, under samma hasselbuskar, der hon en annan gång, en ryslig gång, hade upplefvat en aftonstund, som hon aldrig velat minnas. Nu stodo hasslarne nakna och buro bara de nysprungna blomknopparne som små kålmaskar, och ekarne stodo med sitt bruna, hårda löf skramlande för vinden, men så tunna, att man kunde se stjernorna och den grönsvarta himlen genom dem.

Och mera ketting, mera ketting stacks ut; slingrade in under granarne, som lossade sin snö öfver hennes gråa, tunnade hår, när hon kom emot dem, rasade ner öfver hennes randiga yllelif, dammade ner på hals och rygg och kylde och vätte.

Allt längre och längre bar det af inåt skogen, der tjädern flög upp från sin nattqvist och skrämde henne, ut öfver kärr, der tufvorna gungade, — öfver gärdesgårdar, som knakade, när hon skulle sätta öfver.

Två och två gingo spåren, de ena små, de andra stora, sida vid sida, ibland trampande i hvarandra, om hvarandra, som om de dansat; öfver stubbåker, der snön blåst af, öfver stenrös och diken, gärdselhögar och vindfällen.

Hon visste inte, hur länge hon gick, men hon frös om hufvudet och var valhändt, stack de magra, röda händerna under kjolen och blåste i dem emellanåt. Hon ville vända om, men det var för sent och hon kunde ha lika långt till-

baka som att gå rakt fram. Framåt gick det derför genom en aspdunge, hvars qvarsittande löf dallrade och skälfde, som om de frusit i nordanvinden; och så kom hon till en stätta. Månskenet föll klart och skarpt, så att hon tydligt kunde se, att de suttit der. Hon märkte intrycket af Claras kjol, af koftan med fårskinnsbrämet. Det var här således! Här! Hon darrade i knävecken, frös som om blodet blifvit is, brann som om det varit kokt vatten i ådrorna. Och hon satte sig utmattad ner på stättan, grät, skrek, lugnade plötsligt af, steg upp och gick öfver. På andra sidan låg viken blank, svart, och rätt öfver såg hon ljusen i stugan och ett ljus uppe vid lagården. Vinden blåste skarpt och kändes gå midt igenom ryggen, slet i hårtestarne och isade näsborrarne; halfspringande kom hon ner på isen, åkte ut på den gungande skifvan, hörde den torkade vassen susa om öronen, knäckas under fötterna, och hon slog ikull på en infrusen vakare; reste sig och sprang igen, som om döden varit efter henne och brännt henne i ryggen, nådde andra stranden, men gick midt igenom isen, som af det utfallande vattnet lagt sig som fönsterrutor på dybotten och som klingande och krasande brusto under hennes tyngd. Hon kände kylan stiga uppåt benen, men hon vågade inte skrika för att inte någon skulle komma och fråga henne hvar hon varit. Hostande, som om bröstet ville spräckas, släpade hon sig upp ur vaken, smög sig upp för backen, gick rätt in i stugan

till sängen, lade sig ner och bad Lotten göra eld i spisen och sätta på en panna fläderté; och der blef hon liggande.

Hon lät ta kläderna af sig, kasta täcken och fårfällar öfver sig, elda upp med långved, men frös ideligen. Derpå lät hon kalla på Gusten, som satt ute i köket.

— Är du sjuk, mor? frågade han med sitt vanliga lugn.

— Nu är jag der, svarte gumman pustande, — och jag går aldrig igenom. Stäng dörrn och gå i chiffongjen. Nyckeln ligger bakom kruthornet på hyllan, du vet!

Gusten blef nedslagen och lydde.

— Öppna klaffen; dra ut tredje lådan på venster hand och ta det stora pappersbrefvet... Så der... Lägg det på elden.

Gusten lydde, och snart flammade det på härden, knorrade sig och kolade sig.

— Stäng dörrn, min gosse, och lås till byrån! Stoppa nyckeln på dig! Sitt nu här och hör på mig, för i morgon kan jag inte tala mer.

Gusten satte sig, grät en smula, för nu hörde han det var allvaret.

— När jag lagt igen ögonen, så tar du din fars peschaft, det har du sjelf och så sätter du sigill för alla nyckelhålen, tills rättens herrar kommer.

— Och Carlsson? frågade sonen tvekande.

— Den blir på undantaget; det lär väl ingen kunna ta ifrån 'en; men inget mer; och kan du lösa ut honom, så gör det! Gud vare med dig, Gusten; du kunde ha varit med på bröllopet rigtigt; men du hade väl dina skäl. Och nu, sir du, när jag reser, så ska du vara förståndig. Ingen stoftkista med silfverplåt; du kan ta bara en sån der gul som de har betsade på Slussplan; och inga myckna menskor; men klockor vill jag ha; och vill pastorn säga några ord, så må han det, och du kan ge honom far dins sjögskumshufve me silfret och en fårhalfva åt frun; och sen, Gusten, ska du se dig om att få gifta dig; ta en flicka du tycker om och håll dig till henne, men ta en af din sort, och har hon pengar, så gör det också ingenting ondt; men ta inte opp någon nerifrån; de bara äter dig som lus; och lika barn leka bäst. Vill du nu läsa litet för mig, så ska jag se åt att få somna.

Dörren öppnades, och Carlsson slant in, mjuk, men förtröstansfull.

— Är du sjuk, Anna Eva? frågade han kort, — så ska vi skicka efter doktorn.

— Det behöfs inte, svarte gumman och vände sig åt väggen.

Carlsson anade sammanhanget och ville bli vän igen.

— Är du ond på mig, Anna Eva? — Asch, inte var det värdt att bli ond för ingenting! — Vill du, att jag ska läsa ur boken för dig?

— Det behöfs inte! var allt hvad gumman svarade.

Carlsson, som märkte, att här inte var något mer att göra, och som inte tyckte om bortkastadt arbete, tog saken, som den var, och satte sig på pinnsoffan att vänta. Som affärerna voro klara och gumman inte hade lust eller kraft att meddela sig, så var ingenting att tillägga; och hvad som rörde Gusten och honom, det skulle nog bli bra med sen. Att hemta en läkare tänkte ingen på, ty folket var vant här att sjelfdö och för öfrigt var all förbindelse med land afbruten.

I två dygn bevakade de kammaren och hvarandra, och när den ene somnade in på en stol eller soffan, tog den andre en lur med ena ögat. Men så snart någon rörde på sig, spratt den andre upp.

På julaftonsmorgon var madam Carlsson död.

Det var för Gusten som om nafvelsträngen först då blifvit afklippt; som om han blifvit lössliten från moderlifvet och blifvit en sjelfständig man. Sedan han lagt igen den gamlas ögon och fått psalmboken under hakan på henne, så att munnen inte skulle falla ner, tände han i Carlssons närvaro på ett ljus, tog fram petschaftet och lack och förseglade chiffoniern.

De kufvade lidelserna vaknade; Carlsson gick fram och stälde sig för chiffoniern med ryggen.

— Höllu, hvad gör du för slag, pojke? menade han.

— Jag är inte pojke numer, svarte Gusten, — utan jag är bonn' på Hemsö, och du är undantagsman.

— Jo, de ska vi bli två om! tyckte Carlsson.

Gusten tog ner en bössa från väggen; slog opp hanen, så knallhatten syntes, trummade på kolfven och röt för första gången i sitt lif:

— Ut! Annars knäpper jag dig!

— Hotar du?

— Ja, när inga vittnen fins! svarte Gusten, som tycktes ha haft samqväm med rättskarlar på sistone.

Det var besked och det förstod Carlsson.

— Vänta du bara, tills skifte kommer, sade han och gick ut i köket.

Julafton var dyster detta år. Lik i huset och inte någon möjlighet att få bud efter kista eller svepning; ty snön föll oupphörligt, så att strömmar och fjärdar hvarken buro eller brusto; att få båt i sjön var omöjligt, ty vattnet var en enda issörja, i hvilken man hvarken kunde ro eller åka eller gå.

Carlsson och Floden, som Gusten nu lät kalla sig, gingo om hvarandra, sutto till bords tillsam mans utan att byta ett ord. Huset var i oordning; ingen satte arbetet i gång och alla litade på hvarandra så att det mesta blef ogjordt.

Juldagen föll in, grå, töcknig med snö igen. Att komma till kyrkan var lika omöjligt som att komma någon annan stans; och Carlsson läste derför en predikan i köket. Man kände,

att man hade lik i huset, och någon julglädje kom ej till stånd. Maten var slarfvigt lagad, ingenting färdigt i tid och alla voro missnöjda. Det låg något doft i luften ute och inne, och som den gamla stod lik i stugan, vistades alla i köket. Der var alltså som en inqvartering, och när man inte åt eller drack, så sof man, en på en soffa, en på en säng; att ta fram kortleken eller dragklaveret föll ingen in.

Annandagen kom och gick lika tung, lika tråkig; men nu förlorar Floden tålamodet. Inseende att dröjsmål kunde vålla svårare obehag, efter som liket börjat förvandlas, tog han Rundqvist med sig i slöjdbon och snickrade en kista, som sedan ströks gul; och med hvad som kunde finnas i huset sveptes den döda. Och dermed var femtedagen inne. Som nu vädret icke visade tecken till bättring och det var utsigt att få vänta i fjorton dagar, måste man till hvad pris som helst söka skaffa liket upp till kyrkan för att få det i jorden. Till den ändan sköts stora sköt-ekan i sjön och allt manfolk rustade sig till en isbåtsfärd med kälkar, isbillar, yxor och rep. Och tidigt om sjettedagen gåfvo de sig i väg på den lifsfarliga färden. Ibland gick en strömfåra öppen, och då rodde man; så kom man till en fjärd som låg; då gälde det få båten opp på kälkarne, och när det var väl gjordt, fick man ta i och dra; värst var det i issörjan, der årorna endast plaskade opp och ner, utan att båten kom fram mer än några tum i sender: ibland

föredrog man att gå framför och hugga ränna med isbillar och yxor, men ve då den, som förhögg sig och kom utanför rännan, der ett strömdrag kunde ha ätit sig igenom den tunna skorpan.

Det hade blifvit eftermiddag, innan de gifvit sig tid att äta eller dricka och sista fjärden återstod att tillryggalägga. Så långt de kunde se, öppnade sig ett enda stort snöfält, här och der med små runda höjningar, som voro nedsnöade kobbar; himlen var blåsvart i ostkanten och bådade snö; kråkorna kommo flaxande utifrån och drogo åt land för att söka nattqvist; det dånade ibland i isen, som skulle det lika sig till töväder, och skälarne hördes böla ute till sjös. Fjärden låg öppen för hafvet i östra sidan, men det syntes ingen hafsvak. Misstänkt föreföll ändå, att de tyckte sig höra alfogel »alla» utåt hafsbanden, men som de icke hört något från land på tjorton dagar, visste de ej, om fyrarna voro släckta, men det togo de för alldeles gifvet mellan jul och nyår.

— Det här går aldrig längre! yttrade Carlsson, som mest varit tyst.

— Det ska gå, sa Flod och satte axeln mot kälken, men vi ska ta i land på Måskläppan och ha en bit mat i oss.

Och dermed styrde man kurs på den kobbe, som låg midt i fjärden.

Den låg emellertid längre bort än man trott och den förändrade utseende, ju närmare man

kom, men slutligen hade man den på en kabellängd.

— Vak förut! skrek Norman, som hade utkik; — håll af åt venster!

Kälkarne svängde af åt venster, mera åt venster ändå, och slutligen hade man gått rundt kobben. Den hade af sista solvärmen eller af varma bottenströmmar kringskurit sig sjelf och syntes oåtkomlig från alla sidor, åtminstone på kälkarne. Skymningen föll, goda råd voro dyra och Floden, som tagit allt befäl öfver manövern, uppkastade genast en angreppsplan, så att ekan skulle stryka, sedan skjutsas ut i vaken och i samma ögonblick alla man kasta sig i och sätta ut årorna. Och så blef beslutadt, så gjordes.

— Ett tu, tre! kommenderade Flod; ekan sköt fart, släppte kälken föröfver, vickade till och kistan kom i sjön.

I förskräckelsen glömmer Floden och Carlsson, som voro akterom, att hoppa i båt, medan Norman och Rundqvist räddade sig, och de blefvo stående på iskanten. Kistan var illa spikad, fylldes med vatten och sjönk, innan någon fick besinning att tänka på annat än sig sjelf.

— Nu få vi gå till prestgården, genast! befalde Floden, som i dag var mera handlingskraftig än tankeduglig.

Carlsson gjorde invändningar, men på Gustens fråga, om han tyckte det var bättre att stå qvar på isen hela natten, hade han intet att invända,

helst han såg, att allt hopp om att nå kobben var ute.

Rundqvist och Norman kraflade sig emellertid i land skreko och hojtade åt kamraterna att komma efter, men Floden svarade endast med att vifta med handen till adjö och pekade söderut i fjärden, der prestgården låg.

Carlsson och Flod vandrade en lång stund tysta; Gusten med isbillen först för att pröfva om det bar; Carlsson efter med rockkragen uppslagen, kuslig i lynnet efter det hastiga och ömkliga slut hans hustru fått och hvilket man nog skulle kasta på honom.

När de gått en halftimme, stannade Gusten och pustade; derpå tittade han sig omkring på kobbar och stränder för att se, hvar han befann sig.

— Nå djefveln, ha vi inte gått galet! brummade han; det var inte Måskläppan, för den ligger der; och han pekade åt ost. Och der ha vi Gillöga tall.

På en långsträckt ö inåt land pekade han ut en tall, som var lemnad ensam uppe på en uthuggen skogshöjd och som, liknande en optisk telegraf med sina två qvarsittande grenar, var ett bekant sjömärke eller landkänning.

— Och der ha vi Trälskär.

Han talade för sig sjelf och skakade på hufvudet.

Carlsson blef rädd, för han var icke hemma i skären och hade haft obegränsadt förtroende

till Gustens vetande. Floden tycktes emellertid ha tagit sitt bestick, ändrade kurs och satte sig i rörelse mera söderut.

Emellertid hade skymning fallit, men snön lyste ännu något litet, så att de kunde hålla landkänningen; de talade inte ett ord, men Carlsson höll sig tätt i spåren efter sin vägvisare.

Plötsligen stannade denne och lyssnade. Carlssons ovana öra hörde ingenting, men Gustens tycktes vilja knipa ett svagt dån ifrån ostsidan, der en molnvägg, tjockare och svartare än den töckenslöja, som insvepte synrunden, hade stigit upp.

De stodo stilla en stund, tills Carlsson kunde uppfatta ett sakta brus och ett dunkande, som nalkades.

— Hvad är det? frågade han och kröp intill Gusten.

— Det är sjön! svarte denne. — Om en half timme ha vi ostvinden här med snötjocka, och vill det sig rigtigt illa, så bryter isen upp. Då vete hålen hur det går med oss. Raska på nu bara!

Han satte till att småspringa och Carlsson efter; snön susade om fötterna och dånet tycktes följa.

— Nu är det slut med oss! skrek Gusten och stannade, pekande på ett ljus, som blixtrade fram bakom en kobbe i sydost. Fyrn är tänd! och sjön går öppen.

Carlsson förstod ej faran, men han insåg, att det var på tok, när Gusten var rädd.

Nu hade ostvinden fått fatt dem, så att de på ett stenkasts håll kunde se snöväggen komma framryckande som en mörk skärm, och strax efter voro de omvärfda af snön, som föll tätt, tätt och var svart som sot. Det blef alldeles mörkt kring dem och fyrens ljus, som ännu ett ögonblick blekt och suddigt som en vädersol antydt vägen för dem, slocknade slutligen.

Gusten fortsatte i starkt traf, och Carlsson följde så godt han kunde; men han var fetlagd och kunde icke hålla jemna steg, blef andfådd, bad Gusten sakta af, men denne hade ingen lust att offra sig, utan sprang, sprang för lifvet. Carlsson tog honom i rockskörtet, tiggde och bad, att han ej skulle löpa ifrån honom, lofvade guld och gröna skogar, besvor honom vid salighet och pina, men ingenting halp.

— Hvar och en för sig och Gud med oss! svarade Gusten och bad Carlsson hålla sig ett par steg efter, annars skulle isen brista.

Det tycktes den också göra, ty bakom dem brakade det allt mer och mer, hvad värre var, bruset nalkades nu så tydligt, att man hörde sjöarnes gång mot kobbarne och iskanten, och de väckta måsarne och trutarne skriade efter oväntadt byte.

Carlsson flämtade och flåsade, afståndet mellan honom och Gusten ökades och slutligen befann han sig ensam springande i mörkret. Han stannade

då tvärt, letade spår, såg inga; ropade, men fick intet svar. Det var ensamheten, mörkret, kölden, vattnet, som kom med döden.

Uppjagad af fruktan satte han ännu en gång fart under fötterna, sprang så att han såg, huru snöflingorna gingo baklänges, fastän de hade samma rigtning som han, och så ropade han igen.

— Följ med vind, så kommer han vest på land! hördes en flyende röst inifrån mörkret, och så blef det tyst igen.

Men nu hade Carlsson inga krafter qvar att springa; utan modlös lät han farten sakta och gick, steg för steg, utan att kunna förmå sig göra motstånd, under det han hörde sjön komma bakom sig, dånande, frustande, suckande som om den enkom varit ute på nattligt roftåg.

* * *

Pastor Nordström hade gått och lagt sig klockan åtta om aftonen och legat och läst Stiftstidningen, hvarefter han somnat in mycket tungt. Men vid elfvatiden kände han sin gummas armbåge i sidan och hörde henne kalla.

— Erik! Erik! hörde han i sömnen.

— Hvad nu då, kan du inte vara lugn! morrade han halfvaken.

— Lugn! Tror du inte jag är lugn!

Fruktande några långrandiga förklaringar, skyndade pastorn sig att bedyra, det han var

öfvertygad om lugnet, repade eld på en tändsticka och frågade hvad som stod på.

— Det är någon som ropar i trädgårn! Hör du inte!

Pastorn lyssnade och satte på glasögonen för att höra bättre.

— Ja, min själ gör det så! Hvem ... kan det vara?

— Gå och se efter, vet jag! svarade frun och gaf gubben en ny påstötning.

Pastorn fick kalsongerna och pelsen på sig, sköt fötterna i sina bottforer, tog ner bössan från väggen och satte på en knallhatt; skakade ner fängkrutet och gick ut.

— Hej, hvem der! ropade han.

— Flod! svarade en dof stämma bakom syrenhäcken.

— Hvad fan står nu på, att du kommer så här dags! Ligger gumman i själtåget?

— Det är allt värre än så! lät Gustens medtagna stämma. — Vi ha förlorat henne!

— Har ni förlorat henne?

— Ja, på sjön ha vi förlorat henne.

— Men kom in då för all verlden och stå inte här i kylan!

Gusten såg ut vid ljusskenet som ett urblåst ägg, enär han hvarken ätit eller druckit på hela dagen och dessutom haft det hundgörat att springa kapp med ostvinden. Sedan pastorn i ett andetag fått redogörelsen för förloppet, gick han in till sin gumma, och efter en liten

storm på några minuter fick han nyckeln till ett visst skåp ute i köket, dit han han förde sin skeppsbrutne gäst. Och snart satt Gusten vid det stora köksbordet, medan pastorn tog fram bränvin, istersmör, pressylta och bröd och satte för den uthungrade.

Derpå rådslogs om hvad som kunde göras för de strandsatta. Att gå ut i natten och båda upp folk i mörkret var bortkastad möda; att tända eldar i strand var farligt, emedan det kunde vilseleda fartyg, om skenet verkligen förmådde genomtränga tjockan.

Pojkarne på kobben ansågs ingen nöd vara med, men värre såg det ut för Carlsson. Gusten trodde sig nemligen veta, att fjärden brutit upp och att Carlsson vore slut vid det här laget, och »det såg ut», menade han, »som om han fått för sina gerningar».

— Hör du, Gusten, invände pastor Nordström; — jag tycker ni ha varit orättfärdiga mot Carlsson, och jag vet inte, hvad du menar med hans gerningar. Hur såg gårn ut, när han tog vid? Har han inte arbetat upp hemmanet åt dig? Har han inte skaffat dig sommargäster och byggt dig en ny stuga? Och att han gifte sig med enkan, nå, hon ville ju ha'n; att han bad henne göra testamente, det var ju inte ondt i att försöka, men att hon gjorde det kunde vara mindre välbetänkt af henne. Carlsson var en rapp karl, och han gjorde allt hvad du skulle ha velat göra, men inte kunde! Hva? — Vill du kanske inte

att jag skall fria åt dig hos enkan i Åvassa med sina åtta tusen riksdaler? Nej, hör du, Gusten, du ska inte vara sträng, och ser du: det fins flera synpunkter på menskorna än din!

— Jaja, men han tog i alla fall lifvet af mor, och det glömmer jag inte på länge.

— Åh strunt, det har du glömt, när du krupit i säng med din hustru; och om Carlsson verkligen tagit lifvet af henne, det är ganska ovisst. Hade gumman till exempel tagit på sig, innan hon sprang ut om qvällen, så hade hon inte förkylt sig. Och inte tog hon väl det så när, att han, unga karln, fjollades med flickan. Nu tycks emellertid saken vara utspelt och vi få se till i morgon bitti, hvad som kan göras. Vi ha söndag och folket kommer nog till kyrkan, så vi slipper båda upp dem! Gå nu och lägg dig och var lugn, och tänk på, att den enes död är den andres bröd.

* * *

Följande morgon, när kyrkfolket stod på backen, kom pastor Nordström upptågande i sällskap med Flod. I stället för att gå in stannade han i hopen, som redan tycktes underrättad om hvad som händt. Och sedan han förkunnat messfall, uppmanade han allt manfolk att samlas med båtarne nere vid prestgårdsbryggan så fort de kunde för att fara ut och berga de nödställda. Det förnams visserligen något knot i bakgrun-

den, der utbördingen hade några ovänner från kommunalstämman, hvilka föreburo, att de icke ville undvara gudsordet.

— Åh strunt, invände pastorn; — ni är inte så fasligt angelägna att höra min spiksoppa, om jag känner er rätt. Hva? Hva säger du, Åvassan, du som är så skriftlärd, så du hör, när jag kommer i botten på såpfjerdingen?

Det gick ett stilla löje genom hopen och betänkligheterna voro häfda till hälften.

— Vi ha för resten söndag om åtta dar och kom då, så ska jag dra er, ska ni få se, och tag käringarne med er, så lofvar jag ge dem en oppborstning för ett halft qvartal. Är vi ense nu att ta åsnan ur brunnen?

— Jaa! sorlade hopen, som om de fått aflösning från sabbatsbrottet.

Och så skingrades man för att gå hem och klä om sig och gå till sjös.

Snöyran hade upphört, vinden hade gått på norden och det var kallt, klart väder. Fjärden gick uppe, blåsvart svallande omkring de bländhvita kobbarna, när ett tiotal skötekor lade ut från prestgårdsbryggan. Karlarne hade kommit i pelsrockar, skälskinnslufvor, medförande yxor och draggar. Att segla var ingen tanke på, utan man hade bemannat årorna. Pastorn satt med Gusten i första båten, rodd af fyra de styfvaste skärkarlarne och medförande båtsman Rapp som utkik och plikthuggare.

Man var allvarsamt stämd, men icke öfverdrifvet ledsen; ett menniskolif mer eller mindre brukade sjön inte räkna så noga på.

Det gick temligen hög sjö och det inslagna vattnet frös genast, måste huggas upp och vräkas ut. Ibland kom en isflaga simmande, skrapade mot båtborden, dök under och kom upp igen; ibland med infrusna vass-strån, löf, pinnar, lösryckta från stränderna.

Pastorn satt med sin kikare och spanade åt Trälskär, der Hemsöpojkarne sutto fångna, stundom kastande en hopplös blick utåt fjärden, der Carlsson sannolikt låg drunknad, stundom forskande efter ett spår på de drifvande iskakorna, ett spår af en fot, ett klädesplagg eller liket sjelft. Men förgäfves.

Efter ett par timmars rodd nalkades man skäret. Rundqvist och Norman hade på långt håll upptäckt undsättningsflottiljen och tändt glädjeeldar på stranden. Och när båtarne lade till, visade de mera nyfikenhet än rörelse, ty lifsfara hade de aldrig varit i.

— Inte så länge man har land under sig! menade Rundqvist.

Som dagen var kort, började upptagningen af ekan genast, och straxt derpå draggningen efter kistan.

Rundqvist kunde precist peka på fläcken, der hon låg, för han hade sett mareld lysa på vattnet. Man drog varp på varp, men utan att få upp annat än långa tångrefvor med musslor

och andra kräk på; man draggade hela förmiddagen ända till middagen, men utan framgång. Folket började se trötta ut och ledsna. Några hade gått i land för att ta sig en sup och en smörgås eller koka kaffe, så Gusten slutligen förklarade, att han icke vidare ansåg något kunna göras, enär strömmen sannolikt fört kistan ut på djupet.

Som ingen var vidare angelägen om att se liket flyta upp och saken strängt taget icke angick någon personligen, erfor man en viss lättnad öfver att bli befriad från obehaget att visa sig känslolös för andras bekymmer.

För att emellertid få ett någorlunda afrundadt slut på en snöplig ändalykt, gick pastor Nordström fram till Flod och frågade, om han ville, att de skulle göra något för gumman. Boken hade pastorn med sig, och en psalm kunde man väl alltid utantill. Gusten mottog med tacksamhet förslaget, som meddelades åt församlingen.

Solen höll på att sluta sin korta bana och kobbarne lågo rosenröda i sista belysningen, när folket samlade sig på stranden i en klunga för att öfvervara den efter omständigheterna tillpassade jordfästningen. Pastorn steg ner i en eka, åtföljd af Gusten; gick ut i akterstäfven, tog upp sin bok, satte sin näsduk mellan venstra handens fingrar och blottade sitt hufvud, under det alla karlarne på stranden ströko af mössorna.

— Ska vi ta 452, Jag går mot döden, kan ni den utantill? frågade pastorn.

— Jaa! svarades från stranden.

Och så steg sången dallrande af kölden först, sedan af rörelse öfver det ovanliga i ceremonien och de gripande tonerna i den gamla psalmen, som ledsagat så många i den sista hvilan.

De sista tonerna klingade ut och ekade öfver vatten, mot skär, genom den kalla luften, och det blef ett uppehåll, hvarunder man endast hörde nordans sus i martallarnes barr, vågornas plask i stenarne, måsarnes skri och båtarnes huggande i botten. Pastorn vände sitt åldriga, fårade ansigte ut mot fjärden och solen lyste öfver hans kala hufvud, kring hvilket de gråa hårtestarne ristades af blåsten som hänglafvar på en gammal gran.

— Af jord är du kommen, jord skall du åter varda, Jesus Christus vår Frälsare skall dig uppväcka på den yttersta dagen! — Låtom oss bedja! började han med sin djupa stämma, som kämpade mot vind och våg för att höras.

Och så gick jordfästningen på, ut till Fader vår, och efter välsignelsen sträckte han sin hand ut öfver vattnet till ett sista farväl.

Mössorna sattes på. Gusten tryckte pastorns hand och tackade honom, men tycktes ännu ha något på hjertat.

— Hör nu, pastorn, jag tycker ändå att — skulle inte Carlsson också haft ett litet ord med?

— Det var för två, min gosse! Men det var vackert af dig i alla fall att tänka på honom;

svarade gubben, som tycktes mera rörd än han ville.

Solen gick ner och man hade endast att skiljas, söka komma hem så fort man kunde.

Men man ville ändå visa Floden en sista uppmärksamhet, och sedan afsked blifvit taget och alla kommit i båt, följde man honom en bit på väg, lade så upp båtarne i linie som till skötsättning, helsade med årorna och ropade adjö!

Det var en hyllning åt sorgen, men också åt den unge mannen, som nu upptogs i männens sjelfansvariga led.

Och till rors i sin egen eka lät den nye herren till Hemsö sina drängar, ro sig hemåt, för att styra egen farkost öfver det nyckfulla lifvets blåsiga fjärdar och gröna sund.

